

නිවන වේතට ම, පියවරෙහි පියවර

3 වන වේළුම

අතිපූජ්‍ය මාතෘකාවල සුදුස්සන හිමි

නිවන චෙතට ම,

පියවරෙන් පියවර ...

3 වන වෙළුම

අති පූජ්‍ය මාන්කඩවල සුදස්සන හිමිපාණෝ

ප්‍රථම මුද්‍රණය

2015 නොවැම්බර්

ලබුනෝරුවකන්ද ආරණ්‍ය සේනාසනයේ වැඩ වසන
අති සුජ්‍ය මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේ විසින්
ඕස්ට්‍රේලියාවේ මෙල්බර්න් නුවර දී
2015-04-25 දින සිට පැවැත්වූ දේශනා මාලාවේ

තුන්වන පියවර

පිටපත් කිරීම

දිල්ලැක්ෂි චිරරත්න මහත්මිය, රත්මලාන

සෝදුපත් බැලීම සහ සංස්කරණය

වසන්තා කරුණාරත්න මහත්මිය, කඩවත

පොත පිළිබඳ සියලු විමසීම්

කේ. අශෝක පියසේන

65, අභයාරාම පටුමග, තිඹිරිගස්සාය පාර, කොළඹ 05.

දුරකථනය: 0715328233 -0766623449

නොමිලයේ බෙදා හැරීම පිණිසයි.

ඇස කන නාඃය දිව කය වනඃ ඇසුරුනොකර ජීවත්වන්නට...

නමොකසුඃ හගවතො අරහතො සමමා සමුදධසුඃ

පින්වතුනි, බුදුරජාණන්වහන්සේ එදා උපවර්තන සාල උද්‍යානයේදී පිරිනිවන් මංචකයේ වැඩ සිටින අවස්ථාවේදී දසදහසක් සක්වල දෙවියෝ භාග්‍යවතුන්වහන්සේ අද පිරිනිවන්පානවා කියලා භාග්‍යවතුන්වහන්සේ කළ සේවයට නොයෙක් විදියේ ස්තූති ගාථා කියමින් නොයෙක් විදියේ දිව්‍යමය මල් වලින් පූජා කළා. තථාගතයන්වහන්සේගේ ශ්‍රී දේහය වැහිලා යන තරමට මල් අහසින් වැටෙන්න ගත්තා. ඒ වගේම දිව්‍යමය වූ සුවඳ පූජාවන්ගෙන් පූජා කළා. ඒ වගේම දිව්‍යමය වූ නොයෙක් ගීතයන්ගෙන් තථාගතයන්වහන්සේට ස්තූති කළා.

මේ අවස්ථාවේදී භාග්‍යවතුන්වහන්සේ දේශනා කරනවා ‘ආනන්ද, මේ ලෝකයා තථාගතයන්වහන්සේ උදෙසා නොයෙක් විදියේ ආමිස පූජාවන් කරනවා. ආනන්ද, තථාගතයන්වහන්සේ උදෙසා ආමිස පූජාවන් කළාට ඒක ඔවුන්ටමයි අයිති වෙන්නේ. ඒකේ විපාකය ‘ඒ ඒ කෙනාටමයි’. නමුත් යම්කිසි කෙනෙක් තථාගතයන්වහන්සේට ගරු කරනවා නම්, සත්කාර, පූජා කරනවා නම්, වන්දනාමාන කරනවා නම්, ඒ හැම කෙනෙක්ම තථාගතයන්වහන්සේට පූජා කෙරුවා, වන්දනා කෙරුවා යන ගණයට යනවා ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපත්තියේ හැසිරෙනවා නම්”.

ඉතින් තථාගතයන්වහන්සේ පෙන්නුවේ නියම විදියට තථාගතයන්වහන්සේට කරන වන්දනාව හැටියට මොකක්ද? භාග්‍යවතුන්වහන්සේ දේශනා කළ ‘ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපත්තියේ’ හැසිරෙනවා නම්.

කුමක් නිසාද පින්වතුනි, සාරාසංඛෙය්‍ය කල්ප ලක්‍ෂයක් ඇස් ඉස් මස් ලේ දන් දීලා, පාරමීදම් පිරුවේ අහිංසක බලාපොරොත්තුවක් හිතේ තබාගෙන. ඒ තමයි “මේ එක සත්‍යයක් හරි මේ සෝථ

හයංකර කටුක වූ සංසාරයෙන් මට එතෙර කරවන්නට ලැබෙනවා නම්, එතෙර කරන්න පුළුවන් නම්” කියන සත් අදහසින්, කළන අදහසින්ම යි. ඉතින් ඒ වගේ අදහසින් පාරමිදම් පුරලා ලොව්තුරා බුද්ධරාජ්‍යයට පත්වෙලා සසර දුක් නිවෙන ධර්මය දේශනා කරලා, ප්‍රතිපත්ති මාර්ගය ලෝකයේ ඇති කළා.

ඉතින් අපි මේ ප්‍රතිපත්ති ධර්මයේ හැසිරෙනවා නම් පින්වතුනි, ඒ බුදුරජාණන්වහන්සේගේ බලාපොරොත්තුවක් ඉෂ්ට කරලා දෙනවා වගේ. අපට ධර්මය කියා දුන්න ශාස්තෘන්වහන්සේට කෘතෝපාකාර ගුණයක් සළකනවා වගෙයි. ඉතින් ඒ අනුව බලන කොට තමන්ටත් යහපතක් වෙනවා වගේම, තථාගතයන්වහන්සේට කරන්න පුළුවන් ඉහළම ආදරය, ඉහළම ගෞරවය තමයි පින්වතුනි මේ ප්‍රතිපත්ති ධර්මයෙන් පූජාකරන එක.

ඒ නිසා හැමදෙනාම බොහෝම කළන සිත් ඇතුව, බොහෝම උවමනාවෙන් අද දවසේදී තමතමන්ගේ සිත, කය, වචනය ආරක්ෂා කරගෙන, අකුසල ධර්ම එන්නට නොදී, කුසල ධර්මයන් වඩා වර්ධනය කර ගනිමින්, ප්‍රතිපත්ති ධර්මයේ හැසිරෙන්න උත්සාහවත් වෙන්න ඕනේ.

පින්වතුනි, ඒ සඳහා අද ද මම එක ධර්ම පරියායක් පැහැදිළි කරන්නම් සම්මාදිට්ඨිය පිළිබඳව.

බුදුරජාණන්වහන්සේ සැවැත්නුවර ජේතවනාරාමයේ වැඩසිටින කාලයේ බුදුරජාණන්වහන්සේට බොහෝ සෙයින් ළඟම අග්‍ර උපස්ථායක තනතුර දැරුවේ අනේපිඬු සිටුතුමා. අනේපිඬු සිටුතුමා නොයෙක් විදියේ කුසල ධර්ම කරලා ජීවිතයේ අන්තිම මොහොතේ දී, මරණාසන්න මොහොතට කිට්ටුව, එක පුරුෂයෙකුට පණිවිඩයක් යැව්වා ගිහිල්ලා සැරියුත් මහරහතන්වහන්සේට කියන්න “පුළුවන් නම් අනුකම්පාවෙන් අනේපිඬු සිටුතුමාගේ ගෙදරට වඩන්න” කියලා. මේ සේවකයා ගිහිල්ලා මතක් කළහම සැරියුත්

මහරහතන්වහන්සේ ආනන්ද මහරහතන්වහන්සේවත් එක්කගෙන අනේපිඬු සිටුකුමාගේ ගෙදරට ආවා.

පින්වතුනි, අනේපිඬු සිටුකුමා හරිම ආදරෙයි කියනවා සැරියුත් මහරහතන්වහන්සේට. සංඝරත්නයටම කැමතියි, නමුත් පෞද්ගලික, විශේෂ ලැදිකමක්, සෙනෙහසක්, ආදරයක් තියෙනවා සැරියුත් මහරහතන්වහන්සේට. ඉතින් නිතරම “සැරියුත් මහරහතන්වහන්සේ මගේමයි” කියමින් මමායනය කරමින් තමයි ජීවත්වෙනවා කියලා කියන්නේ.

ඉතින් ඒ තමන්ගේ ජීවිතයේ අන්තිම මොහොතේ තමන් ආදරය කරන, ප්‍රියමනාපම ස්වාමීන්වහන්සේ තමන්ගේ නිවසට වැඩමවා ගත්තා. ඒ වෙලාවේදී සැරියුත් මහරහතන්වහන්සේ අහනවා “ගෘහපතිය, කොහොමද ඔබගේ රෝගාබාධයන් අඩුවෙනවා පෙනෙනවාද, වැඩිවෙනවා පෙනෙනවාද, ඉවසන්න පුළුවන්ද”? “ස්වාමිනී, මාගේ රෝගය ඉතාමත් දරුණුයි, හරිම අමාරුයි, අඩුවෙනවා පෙනෙන්නේ නැහැ, වැඩිවෙනවා පෙනෙනවා. ස්වාමිනී, හරියට හරක් මරන මනුෂ්‍යයෙක් ඉතා තියුණු ආයුධයකින් ගවදෙනකගේ බඩ පළන්නාක් මෙන්, කුස තුළ උපදින අධිමාත්‍ර වේදනාවක් කුස පහරනවා පෙනෙනවා. ස්වාමිනී, යම් සේ බලවත් පුරුෂයෙක් ඉතාමත් දැඩි රැහැනකින් හිස වෙළලා, දෙපැත්තට අදිනවා වගේ, හිසේ අධිමාත්‍ර කැක්කුමක් පෙනෙයි” කියලා මේ විදියට පෙන්නලා, දුක්වේදනාව අධික බව පෙන්නුවා.

ඒ වෙලාවේදී සැරියුත් මහරහතන්වහන්සේ දේශනා කරනවා

“ගැහැරවිය, චෛත්‍යේ ඔබ චෛත්‍යේ හික්මෙන්නට ඩිනේ: මාගේ මේ විඤ්ඤාණයට, මාගේ මේ ඝිතට, ඇස ඇසුරු නොවේවා, ඇස උපාදාන නොවේවා, රෑපය ඇසුරු නොවේවා, රෑපය උපාදාන නොවේවා, චක්ඛු විඤ්ඤාණය ඇසුරු නොවේවා, චක්ඛු විඤ්ඤාණය උපාදාන නොවේවා”.

ඒ වගේම “වගේ සිතට කන ඇයුරු නොවේවා, කන උපාදාන නොවේවා, ඒ වගේම ශබ්දය, රසාන විඤ්ඤාණය ඇයුරු නොවේවා, උපාදාන නොවේවා. ඒ වගේම නායයන්, ගතඛයන්, ඡාණ විඤ්ඤාණයන් ඇයුරු නොවේවා, ඒ ඇයුරු කරගෙන වාගේ සිත නොපිහිටාවා. තැන්තඹි උපාදාන නොවේවා.

ඒ වගේම දිවත්, රසත්, පිටිහා විඤ්ඤාණයන් ඇයුරුකර නොගෙන ඉන්න ඒ ආයතන උපාදාන නොවේවා” කියලා හික්මෙන්න. ඒ වගේම “කයන්, පොට්ඨබ්බයන්, කාය විඤ්ඤාණයන් ඇයුරු නොවේවා, උපාදාන නොවේවා.

සිතත්, ධම්මාර්ථවණත්, වතෝ විඤ්ඤාණයන් ඇයුරු නොවේවා, උපාදාන නොවේවා කියන තැනකින් බබ හික්මෙන්න ගෘහපතිය” කියලා අනේපිඬු සිටුවුමාට අවවාද කළා.

මේ අවස්ථාවේදී අනේපිඬු සිටුවුමා ඇඬුවා. අඩන කොට ආනන්ද මහරහතන්වහන්සේ අහනවා “ගෘහපතිය ඇයි ඔබ මේ වස්තූන්ගේ ඇලෙනවා ද, මේ වස්තු දාලා යන්න ඔබට ලෝභයි ද, දුකයි ද” කියලා. “ස්වාමීනි, මම වස්තූන්ගේ ඇලෙන්නේ නැහැ, මේ වස්තු දාලා යන්න මට දුක නැහැ. නමුත් මේ වගේ දහම් පරියායක්, මේ වගේ දහම් කරුණු ටිකක් ඇසුවිරු බවක් මතක නැහැ. ඒ නිසා මේ අහන්නට නොලැබුණු ගැඹුරු දහමක් අහපු නිසායි, ඒකටයි මට දුක” කියනවා.

ඊටපස්සේ සැරියුත් මහරහතන්වහන්සේ දේශනා කරනවා “ගෘහපතිය, මේ ශූන්‍යතා පටිසංයුක්ත ධර්මයෝ සුදුවත් අදින ගිහි අයට අවබෝධ කරගැනීම ඒ තරම් පහසු නැහැ. ඒක අපහසුයි” කියලා. “අනේ ස්වාමීනි එහෙම හිතන්න එපා, මේ සුදුවත් අදින ගිහි අය අතරේත් වේ වගේ ගැඹුරු ඇත්ත ඇති ‘ශූන්‍යතා පටිසංයුක්ත’ ධර්මයෝ අවබෝධ කරගන්න පුළුවන් අය ඉන්නවා, ඒ නිසා අනුකම්පාවෙන් හික්මුත් වහන්සේලාටත් කියන්න, මීට පස්සේ මේ වගේ ශූන්‍යතා පටිසංයුක්ත ධර්මයෝ දේශනා කරන්න” කියලා ඉල්ලීමක් කළා.

- - - - -

ඉතින් මම මෙතැනදී ඒ කාරණාව මතක් කළේ පින්වතුනි කොහොමද අපි 'අපේ සිතට' ඇහැ, රූපය, වක්‍ර විඤ්ඤාණය ඇසුරු කරන්න නො දෙන්නේ?

තව පැත්තකින් ගත්තොත් මේ ස්පර්ශ ආයතන හයම 'ඇසුරු කරන්නේ නැතුව' ජීවත් වෙන්නේ කොහොමද?

මතැන තමයි අවශ්‍යය.

දැන් අපි මේ භාවනා කළත් ඊටපස්සේ අපට ස්පර්ශ ආයතන හය ඇසුරු කරන්නේ නැතිවෙන්න අපේ සිත තියාගන්න බැහැ. ඒ පුළුවන්වෙන පැත්තට පත්කර ගන්න තමයි තව පැත්තකින් ගත්තොත් අපි මේ භාවනා කරන්නේ. එතකොට,

මොකක්ද ස්පර්ශ ආයතන හය කියන්නේ?

මොකක්ද අපේ සිත කියන්නේ?

කොහොමද මේ ස්පර්ශ ආයතන හය ඇසුරු නොවෙන්නේ?

කියන කාරණා ටික අපි තේරුම් කරගන්න ඕනේ. ඒකට පින්වතුනි

- 'අඟැ, කන, දිව, නාඤා, ශරීරය, චෛත්‍ය ධර්මාදිචෛත්‍ය ඝනි කරලා දැනගන්නවා' කියන ටික අයිති ස්පර්ශ ආයතන හයට. මේ ස්පර්ශ ආයතන හය එක පැත්තක්.
- එතකොට මේ ස්පර්ශ ආයතන හය අර්ථයා අපේ උපදින 'මනෝ විඤ්ඤාණය' මේ ස්පර්ශ ආයතන හයට තැබුරුවෙලා' උපදිනනාක්, අපි ස්පර්ශ ආයතන හය අරුරු කළා, උපාදාන කරගෙන ඉන්නවා වෙනවා.
- නමුත් 'ස්පර්ශ ආයතන හය හිඟ උපදින' අපේ 'කර්ම ඝන' නැත්නම් 'මනෝ විඤ්ඤාණය', ස්පර්ශ ආයතන හයට තැබුරුවෙලා තැත්තම්, ස්පර්ශ ආයතන හයෙන් මිදිලා පවතිනවා නම්, එතකොට මේ ස්පර්ශ ආයතන හය අරුරු කරලා තැහැ - න ව කිංචි ලොකෙ උපාදියති -

ලෝකයේ කිසිවක් උපදාන කරලා නැහැ යන ගණයට යනවා.

මම මේක පැහැදිලි කරලා දෙන්නම් තේරෙන විදියට. පින්වතුනි, ඉස්සෙල්ලා 'මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ ඇත්ත ඇතිහැටියේ' ටිකක් දූනගන්න වෙනවා. මම අද 'ඔක්කෝම ආයතන එකට අරගෙන' පෙන්වන්නම්.

ඒකට උදාහරණයක් හැටියට අපට ශබ්දයක් ඇහෙන කොට (මම මේ අරමුණ ගත්තේ මේක පැහැදිලි නිසා) - මේ පින්වතුන් නොදන්නා භාෂාවකින් කවුරු හරි කෙනෙක් කථා කළොත් ශබ්දය ඇහෙනවා. ශබ්දය ඇහුණොත් මොනවාද තේරෙන්නේ? මොනවත් තේරෙන්නේ නැහැ නේද?

ඒ කියන්නේ 'ඒ ස්පර්ශ ආයතන හය අරභයා මනෝ විඤ්ඤාණය පිහිටලා නැහැ'. ශබ්දයේ ඇත්ත තමයි ඒ.

සෞතං උච්චි සජ්ජ ඵ උප්පජ්ඣි සෞතච්ඤ්ඤාණං - කත නියෙනවා,
ශබ්දය නියෙනවා, සෝත විඤ්ඤාණයත් නියෙනවා, දැන් මේ තුන්දෙනාගේ
ඵකතුව ශබ්දය ඇහෙනවා -

ඔන්න එක ආයතනයක්.

නමුත් ඒ 'ශබ්දය ඇහෙනවාත් එක්කම' කිසිම දෙයක් සිහි කරගන්න, හිතා
ගන්න, හිතට එවා ගන්න පුළුවන් හැකියාවක් තැහැ.

ඒ කියන්නේ ඒ ස්පර්ශ ආයතනය ඇත්තයා, ශබ්දය ඇත්තයා 'මතයේ කිසිම
නිවින්නක් ඇහෙන' මනෝ විඤ්ඤාණයක් ඉපදිලා තැහැ කියන එකයි
කියන්නේ.

එතකොට බැරිවෙලා හරි 'අපට යමක් තේරෙනවා' කියලා කියන්නේ
මොකක්ද? මේ ශබ්දය ඇහෙනවාත් එක්කම, මේ ශබ්දය කියන එක ඇත්තයා ඇත්තේ

මහසේ අපි 'එක එක දේවල් සිහි කරගන්නවා'. 'මට හොඳ කියනවා, මට කලා කරනවා' කියලා අපි හිතනවා.

හිතුවහම, අපි හිතපු දෙය, අපි 'කල්පනා කරපු දෙය තමයි දැනගන්නේ'.

නමුත් කන ඉදිරිපිටට ආපු ශබ්දයේ ඇත්ත දත්තෙන් තැහැ, 'මට හොඳ කියනවා නේද' කියලා අපිමයි හිතුවේ කියලා අපි ඒක දත්තෙන් තැහැ.

එතකොට මොකද වෙන්නේ? 'මට හොඳ කියනවා නේද' කියලා 'තමන්' හිතලයි තමන් දැනගන්නේ.

ඒ 'දැනගන්න වික' වේ 'කන, ශබ්දය ඇසුරු කරන්න' අපි සලස්වනවා.

ඒ කියන්නේ වේ ශබ්දය 'හොඳ කියපු එකක්' හැටියටයි අපට තේරෙන්නේ.

මම මේ කියන වික ගැඹුරැයි.

අපි කියමු හොඳින් හානාවෙන් ඇහෙන ශබ්දයක් බදු ශබ්දයක්මයි කන ඉදිරිපිට එන්නේ.

එතකොට අපි මොකද කරන්නේ, මේ මේ වචන වලින්, මේ මේ අදහස් වලින් "ඔව් දොස් කියනවා නේද" කියලා 'මතකින් හිතා ගන්නවා', හිතනවා - මතක විකල්පය.

ඒ වෙලාවේදී තමන්ම හිතලා තමයි දැනගත්තේ. මනෝ පරිච්ඡේදයේ ව උපායන්හි මනෝවිකල්පයන් - මට මේ මේ කාරණා වලින් බිහිවන නේද කියන කාරණාව 'මනාසනයෙන් සිහි කරලා උපන්න ධර්මාත්මකයක්' තමයි දැනගන්නේ. නමුත් 'අපිම හිතලා දැනගත්තා' කියන එක නොදන්න කොට, නොතේරෙන කොට, අපට පෙනෙන්නේ මොකක්ද? වේ 'ශබ්දය බැහැරක්' කියලයි.

එතකොට හැම වෙලාවේම ශබ්දය කියන තැන හරිම අහිංසකයි. ඒ ශබ්දය කියන තැන ශබ්දයේ යථාර්ථය තමයි කිසිම අදහස් විකෘති ශබ්දය තුළින් එන්නේ නැහැ. එතකොට 'ශබ්ද චාත්‍යයක්' විතරයි තියෙන්නේ.

ඒ ශබ්දය ඇහෙනවාත් එක්කම තමන්ගේ මනස තුළ, නැත්නම් මනෝ විශ්ලේෂණයෙන් එක එක නිමිති සිහි කරලා අපි දැනගන්නවා.

දැනගත්තහම ඒ වගේම විශ්ලේෂණයට අපි 'අර්ථය' වේ කත, ශබ්දය, යෝග්‍ය විශ්ලේෂණය අර්ථය කරන්නා වූවකු, තැනැත්තා කළහම, අපේ හිතේ තියෙන ගති විකෘති වේ ශබ්දයට බැරවුණම, අපට මේ ශබ්දය බැහැර ශබ්දයක් වෙනවා. හොඳ කියන ශබ්දයක් වෙනවා. අපට

'ශබ්දය' හොඳ දෙයක් හෝ ශබ්දය තරක දෙයක් වෙලා තියෙන්නේ අපේ 'ව්‍යාපෘති තියෙන ගති විකෘති' ඊට එකතුවෙනවා.

අපි තේරෙන මට්ටමට ගත්තොත් - ඇහැට පෙනෙන රූපයක් එහෙමයි, හොඳත්තා භාෂාවකින් කථා කරන ශබ්දය වගේ,

කවදාවත්ම නොදන්නා වූ, දැකලාම තැන 'වර්ණ සංවිධාන' තමයි ඇස් ඉදිරිපිටට එන්නේ.

එතකොට ම වේ වෙනස්වෙමින් තේ, යන්ත්‍රයෝ තේ, කෙතෙක් තේ කියන 'අදහස් විකෘති' අපට ඇති වෙනවා.

අපි නිකමට කියමු නම හැටියට හොඳත්තා කවුරුහරි ඉස්සෙල්ලාම දවසේ ආවොත්, දැන් ඒ රූපය තිබුණාට මේ අහවලා තේ කියලා හිතන්න අපි දන්නේ නැහැ. දැන් ඒ වගේ රූපයක් තමයි එන්නේ. ඒ මුළුම ආපු දවසේ රූපය ගැන හිතන්න අපි දන්නේ නැහැ.

ඊටපස්සේ අපි අහනවා 'මයාගේ නම මොකක්ද' කියලා. අපි කියමු මුදියන්සේ කියලා. දැන් කතව මුදියන්සේ කියන 'ශබ්දය' ඇහෙන කොටම ඒ ශබ්දය මේ පෙනෙන රූපයට ගැට ගහලා, 'මේ හැඩය, මේ රූපය, මේ කෙනා මුදියන්සේ කියලා' මනෝමයෙන් අපි එකක් හදාගන්නවා.

දැන් දෙනෙහි දවසේ ඇස් ඉදිරිපිට මේ රූපය එන කොටම අපි 'පර්ණ' අපි ඩිග් කපු මුදියන්සේ කියන 'හැඟීම ඩිග් කප්ගන්නවා'.

දැන් අපි දන්නේ නැහැ මේ රූපය හම්බවෙන කොටම මුදියන්සේ කියන හැඟීම, සංඥාව අපේ හිතේ සිහි කරගත්තේ කියලා අපි දන්නේ නැහැ. අපට දැනෙන්නේ අපි 'රූපය' මුදියන්සේ වගෙයි.

එතකොට දැන් මේ වෙලා තියෙන්නේ මොකක්ද?

තමන්ගේ විඤ්ඤාණය ඇහැ, රූපය, වක්කු විඤ්ඤාණය ඇසුරු කරන්න දීලා.

එතැන ඇහැ, රූපය, වක්කු විඤ්ඤාණය නිසා විඤ්ඤාණය පහළ වුණාට කමක් නැහැ.

ඒ කියන්නේ මේ 'රූපය දකින කොට මුදියන්සේ කියන අදහස ඇතිවෙනවා නේද' කියලා ඇහැනු ඇති වුණත් කමක් නැහැ.

'ඇහැනු' ඇතිවෙනවා නේද කියලා ඇහැනු ඇතිවෙලාවේ දැක්කහම කාරණය ඉවරයි - විද්‍යාව.

දෝෂය තියෙන්නේ මේ මනෝ විඤ්ඤාණයට මේ ඇහැ, රූපය ඇසුරු කරන්න දුන්නොත්, නැත්නම් මේ අදහස ආපහු පෙනෙන දෙයට බැන්දොත් මොකද වෙන්නේ? අපට මේ පෙනෙන දෙය කෙනෙක්, පුද්ගලයෙක්, සත්වයෙක් වෙන්නේ මනසේ උපදින ගති වික මේ ස්පර්ශ ආයතනයට බැඳපු නිසායි.

ඒ වගේම කන, ශබ්දය, සෝභ විඤ්ඤාණය කියන ටික අපට කෙනෙක් වෙන්නේ, කෙනෙක්ගේ වෙන්නේ, හොඳ දෙයක් වෙන්නේ, මනසේ උපදින ගති ටික කන, ශබ්දය, සෝභ විඤ්ඤාණය කියන ටිකට බැන්දහමයි.

එතකොට අපි නොදන්නා භාෂාවකින් කෙනෙක් කථා කළොත් කිසිම දෙයක් තේරෙන්නේ නැහැ වගේ,

ස්පර්ශ ආයතන හයේම 'ප්‍රකෘති අවස්ථාව', ස්පර්ශ ආයතන හයේම 'සැබෑම අවස්ථාව' තමයි මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් කිසිම දැනුමක් ඇති කරන්න සමත්වෙලා නැහැ.

එතකොට මේ ස්පර්ශ ආයතන හය අරහයා ඇත්ත නොදන්නා කමින් අපි හුරු කරපු, පුරුදු කරපු මනෝ විඤ්ඤාණ මට්ටම් ටික, ගති ටික අපි සිහිපත් කරගන්නවා.

ඒ සිහිපත් කරගන්නහම "අධිග්‍රී සිහි කරගන්නේ" කියන එකත් නොදන්න කොට අපේ 'මනෝ විඤ්ඤාණය හැම වෙලාවේම මේ ස්පර්ශ ආයතන හයට බැඳිලා' පවතිනවා.

එතකොට මෙතැනදී සැරියුත් මහරහතන්වහන්සේ දේශනා කළේ

"ස්පර්ශ ආයතන හය අරහයා ඩිනෑම දෙයක් හිතන්න, කියන්න, කරන්න - හිතන, කියන, කරන දේවල් තැව්න ස්පර්ශ ආයතන හයට ඇසුරුවෙන්න දෙන ඒවා" කියලා.

එහෙම කළොත් මේ පින්වතුන්ට

ලෝකය කියලා එකක් හිටින්නේ නැහැ.

ලෝකය කියන එකෙන් මිදෙනවා.

- - - - -

අපි ඕක තව පැත්තකින් කථා කරමු. භාෂා තියෙනවා නේ. අපි සිංහළ භාෂාව ගත්තහම ශබ්දය ඇහෙන කොටම අපට තේර්ලාත් ඉවරයි නේද? අපට හිතෙන්නේ “මේ කියන දෙය තේරෙනවා” කියලයි.

නමුත් කියන දෙය තේරෙනවා නෙවෙයි. ශබ්දයක් ශබ්දයක් ගානේ ඇහෙනවාත් එක්කම ඊට ඇතිව තවත් ගාව ‘යිහි කරගන්න හිමිහි’ හිමිලා තියෙනවා.

අපි කියමු මේ රටේ සුදු කෙනෙකුට මේ වචන ටික කථා කෙරුවොත් තේරෙයි ද? නැහැ. මේ පින්වතුන්ට තේරෙන්නත්, එයාට නො තේරෙන්නත් හේතුව මොකද? එකම ශබ්දය තේරුණා නම් එයාටත් තේරෙන්න ඕනේ නේ? මේ කියනවාත් එක්කම එයාට හිතෙන්න යිහි කරගන්න යමක් නැහැ. එතකොට මොකද වෙන්නේ? ‘චිත්තජ් භෞතයක්’ වනසේ වැටුණේ නැත්නම් -

උදාහරණයක් වශයෙන් පොල් කියලා කිව්වොත් ශබ්දය ඇහෙනවාත් එක්කම අපට ගෙඩියක් මවාගන්න පුළුවන්. ඒ හින්දා අපට තේරෙනවා. පොල් කියන ශබ්දයත් එක්කම විදේශිකයාට හිතේ සටහනක් මවාගන්න බැහැ. එතකොට එයාට තේරෙන්නේ නැහැ.

එතකොට දැන් අපට පොල් කියන ‘වචනයක්’ තේරුණේ, අපි ‘වචනයක්’ එක්කම වනසෙන් උපද්දුවා ගන්න එකදු’ තේරුණේ? - ‘උපද්දුවා ගන්න එක්’.

නමුත් දැන් අපි මේ වචනය ඇහෙනවාත් එක්කම “අපිම නිමිත්තක් සිහි කරලා දැනගත්තේ” කියන එක නොදන්න කොට මේ පින්වතුන් හිතන්නේ -

බය හිමින්න දුන්නේ මේ ‘වචනයෙන්’ කියලා. එතකොට ම ‘වනසේ තියෙන ගහි ටික’ දැන් මේ ‘වචනයට බැඳුලා’ තියෙන්නේ.

අපි කියමු ඉංග්‍රීසි දන්නේ නැත්නම්, දැන් එයාගේ භාෂාවෙන් කොකනට කියන කොට එයා ගෙඩියක් සිහි කරගන්නවා. එතකොට

අපි භාෂාව දන්නේ නැහැ කියන්නේ ඒ ශබ්දයට නිමිත්තක් සිහි කරගන්න අපි දන්නේ නැහැ. දූන් ඒ ඇහෙන ශබ්දය අරභයා, ශබ්දය ඇහෙන කොටම එයාගේ හිතේ ගෙඩියක් සිහිවෙනවා, නැත්නම් නිමිත්තක් ඇති වෙනවා. නමුත් එයාට 'කතා ගාවට ශබ්දය ඇහෙන කොටම මනසේ නිමිත්තක් හදාගත්තේ' කියන එක එයා දන්නේ නැහැ. එයා **'හිතාගෙන ඉන්නේ' එයාගේ මනසේ හටගත්ත ඒ නිමිත්ත මේ කොකනටි කියන ශබ්දයෙන් තමයි දුන්නේ කියලා.** ශබ්දය නිසායි ආවේ කියලා. නමුත් ඒ ශබ්දයම ඇහුණහම සිංහල කෙනා දන්නේ නැහැ. එයාට තේරෙන්නේ නැහැ කියන්නේ ගෙඩියක් සිහි කරගන්න බැහැ. බැරිවෙලා එයා සිහි කරගන්න විත්තප් රූපය සිහි කරගන්න පුළුවන් නම් එයා මේ භාෂාව දන්නවා කියනවා. දූන් කෙනෙක් භාෂාවක් දන්නවා, කෙනෙක් භාෂාවක් නොදන්නවා කියන තැන වෙලා තියෙන්නේ මොකක්ද කියන එක තේරෙනවා ද?

'ශබ්දය අරභයා විත්තප් රූපයක්' මවා ගන්න පුළුවන් නම් එයා ඒ 'භාෂාව' දන්නවා. ශබ්දය අරභයා විත්තප් රූපයක් මවා ගන්න බැරි නම් ඒ භාෂාව දන්නේ නැහැ.

ඒ වගේ 'රූපය අරභයා විත්තප් රූපයක්' මවා ගන්න පුළුවන් නම් ඒ 'රූප' මේ පින්වතුන් දන්නවා. රූපය අරභයා විත්තප් රූපයක් මවා ගන්න බැරි නම් ඒ රූපය දන්නේ නැහැ.

ශබ්දය අරභයා විත්තප් රූපයක් මවා ගන්න පුළුවන් නම් ඒ 'ශබ්දය' මේ පින්වතුන් දන්නවා. ශබ්දය අරභයා විත්තප් රූපයක් මවා ගන්න බැරි නම් ඒ ශබ්දය දන්නේ නැහැ.

ගන්ධය අරභයාත් එහෙමයි. අපි කියමු මේ හඳුන්කුරු සුවඳ, මේ පිච්ච මල් සුවඳ කියලා 'ගන්ධය අරභයා අපේ මනස ක්ෂණිකව ගන්ධ රූපයක් හදාගන්නවා'. එහෙම නැති වුණොත් මේ ගන්ධය මොකක්ද කියලා අපි දන්නේ නැහැ.

හැම වෙලාවේම මේ 'ස්පර්ශ ආයතන හය අපි දැනගන්නේ ස්පර්ශ ආයතන හය අර්භයා මතයේ උපදින දෙයින්'.

ඒකේදු දෝෂයක් නැහැ.

චියා අපන්න දැක්කා නම් "ස්පර්ශ ආයතනයන් නිසා මතයේ අපි සිහි කරගන්න දෙයයි අපි දැනගන්නේ" කියලා චියා මොකද කරන්නේ, "මේ ස්පර්ශ ආයතන හයට මතයේ නියෙන ගති වික බැදින්නේ නැහැ".

බැන්නදොත් මොකද වෙන්නේ - 'ලෝකය කියන එක නිර්මාණය වෙනවා'.

'ලෝකය' කියන එක හැදෙන්නේ, 'කාමය' කියන එක හැදෙන්නේ, මතයේ නියෙන ගති වික ආදේශ කළහම.

අපි කියමු පොල් කියන

ශබ්දය අපහෙත කොට 'මතයේ සිහිවෙන්න ගෙඩියක්, නිමිත්තක් තිබුණේ හැන්නම' පින්වතුන්ට මේ 'ශබ්දය කියන දෙය 'උපාදාත්' කරගන්න, අල්ලගන්න, භොයාගන්න, තබාගන්න වෙත කිසිම අදහසක්, ක්‍රමයක් නැහැ'.

නමුත් මේ ශබ්දය උපාදාන කරගෙන, ශබ්දය ඇසුරු කරගෙන පින්වතුන් ඉන්නේ, මේ 'ශබ්දය අනිත්‍යය බව නොතේරෙන්නේ' මොකක් නිසාද?

හිතේ තියෙන ගෙඩියට මේ ශබ්දය බැන්ද වීට, දැන් ගෙඩිය පෙනෙන කොට පොල් කියන ශබ්දයට ඒකට අයිතියි, ශබ්දය ඇහෙන කොටම මේ නිමිත්ත පෙනෙනවා.

දැන් තමන්ගේ සිත ලෝකය හා එකතුවෙලා, ලෝකය තමන්ගේ සිත හා එකතුවෙලා දැන් දෙන්නා එකතුවෙලා වෙනම ලෝකයක්. ලෝකයේ යථාර්ථය මේ තියෙන්නේ.

ධාතුව, ඒ ටික එකතු කරගෙන ලෝකය කියන එකක් මවාගන්නවා. මේ පින්වතුන්ට රන්රිදී, මුතුමැණික්, දුවාදරුවෝ දකින්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ ඒ පෙනෙනවාත් එක්කම එබඳු ගති මනසේ එකතුවෙන කොට ඒ මනසේ තියෙන ගති ටික මේ ස්පර්ශ ආයතන හයට එකතු කළහම රන්රිදී, මුතුමැණික් දකින්න පුළුවන්.

ඒ වගේම මනසේ තියෙන ගති ටික ශබ්දයට එකතු කළහම පින්වතුන්ට බැණුම් අහන්න, ප්‍රශංසා ලබන්න පුළුවන්. හොඳ හෝ නරක හෝ විදියේ වචන හදාගන්න පුළුවන්. එතකොට මේ හොඳ හෝ නරක හෝ වචන අපට හම්බවෙන්නේ අපේ මනසේ තියෙන ගති ටික එකතු කළහම.

මේ දේශනා කරන්නේ ඉතා සියුම් ධර්මතාවයක්.

අපි හැම විටම ජීවත්වෙන්නේ 'මනස මුල් කරගෙන'.

උදාහරණයකට අපි කෙනෙකුට පිහියක් ගේන්න කිව්වොත්, දැන් මේ ශබ්දය ඇහෙනවාත් එක්කම 'හිතේ චිත්තජ රූපයක්' මැවෙනවා. ඊටපස්සේ දැන් හිතේ තියෙන මේ නිමිත්ත දිහා බලාගෙන ඒකට ගැලපෙන දේවල් තියෙනවා ද කියලා මෙහේ භායලා භායලා, හිතේ තියෙන හැඩයට ගැලපුණොත් ඒ හැඩයට සමාන මහාභූත රූපය උස්සගෙන එනවා. බලලා, බලලා ඒ හැඩයට ගැලපුණේ නැත්නම් මොකද කරන්නේ? පිහිය නැහැ කියාගෙන එනවා.

මම ඒකෙන් පෙන්නුවේ අපි නොදන්නවා වුණාට පින්වතුන්ට පෙනෙනවාද අපි හැම වෙලාවේම මනසින් නිමිති එක්කයි ගණුදෙනු කරන්නේ කියන එක?

අපි 'මනසේ නිමිති හදාගන්නේ තැත්තමි', මනෝ විඤ්ඤාණය උපකාර කරගන්නේ තැත්තමි සිතීමි, කීමි, කිරීමි කරන්න බැහැ.

හැබැයි පෙනෙන, ඇහෙන දෙයට - සිතීමි, කීමි, කිරීමි අයිතියක් නැහැ.

කන ළඟට එන ශබ්දය කියන්නේ විපාකයක්. 'පුරාණ කර්මයට හටගත්ත' විපාකයක්.

එතකොට පොල් කියන 'ශබ්දය ඇහෙන එක විපාකයක්'.

ඒකට ගෙඩියක් මවා ගන්නවා කියන එක තමයි 'තේනනාව'.

හැබැයි මේ තේනනාව 'කර්මයක්' බවට පත්වෙන්නේ අවිද්‍යාව නිබ්බූතන විතර්ඪ. විද්‍යාව තිබුණොත් කර්මයක් වෙන්නේ නැහැ.

දැන් මේ හිතේ ඇතිවෙන ගෙඩිය, නැත්නම් චිත්තජ් රූප සංවහන ආපඤ්ඤා මේ ස්වරූප ආයතන හයට බැරවෙන්න, තැන්පත්, "මේ ශබ්දයට පොල් කියන්නේ කියලා මේ ශබ්දයට බය පෙනෙන නිමිත්ත ගැටගැහැවෙන්න" බන්න කර්ම.

ඉතින් බැරවෙලා මේ කනට ශබ්දය ඇහෙනවාත් එක්කම අපිම ගෙඩිය කියලා පොල් ගෙඩියක් සිහි කරගෙන, නැත්නම් 'චිත්තජ් රූපයක් උපදවාගෙන අවිමි දැනගන්නේ' කියලා තේරුණොත් මොකද වෙන්නේ? එතකොටම කර්ම ක්‍ෂයයි කියලා කියන්නේ බාහිරයෙන් පොල් හම්බවෙන්නේ නැහැ.

- - - - -

ඒ විතරක් නෙවෙයි, ඔය ගැටගහන කොට තියෙන දෙය තමයි "මේ මට බැන්නා නේද" කියලා අපියි හිතන්නේ. 'හිතලා' දැනගන්නේ. නමුත් ඔක නොපෙනෙන කොට මේ ශබ්දය බැණුමක් වගෙයි පෙනෙන්නේ.

එතකොට 'නමන්ගේ මනසේ උපදින ගති ටික බාහිරයට බදින තාක්' මේ පින්වතුන්ට ජීවත් වෙන්න වෙනවා අනුන් මතින්. බැණුම්, ප්‍රශංසා එන්නේ අනිත් අයගෙන් වෙනවා. එතකොට ප්‍රශංසා කියන ටික ලැබෙන, බැණුම කියන එක නැතිවෙන විදියේ වචන ටිකක් හම්බ වුණොත් තමයි පින්වතුන්ට දුක නැතුව සැපෙන් ඉන්න

පුළුවන්. දුක සැප කියන දෙකම තියෙන්නේ අනුන්ගේ අතේ. කවුරුහරි බැණගෙන ගියොත් පින්වතුන් දුක් වෙනවා. අනිත් අය හොඳට ප්‍රශංසා කළොත් සැපවත් වෙනවා.

පින්වතුන්ව සතුටින් තියෙනවාද, දුකට පත් කරනවාද කියන එක මටත් කරන්න පුළුවන්. භාරදීලා තියෙන්නේ. ඊටපස්සේ මමත් ලෝකයට බැඳිලා නම් ඉන්නේ මාව සතුටින් තියෙනවාද දුකට පත් කරනවාද කියන එක පින්වතුන්ටත් කරන්න පුළුවන්. ඇයි ඒ? මගේ සතුට, දුක කියන එක මේ පින්වතුන්ට භාරදීලා තියෙන්නේ. ඒ තාක් අපට කැමති විදියට ජීවත්වෙන්න බැහැ. අපට ඕනෙවෙලාවට සැප ගන්න, ඕනෙවෙලාවට දුක අයින් කරගන්න අපට පුළුවන්ද? බැහැ. අනිත් අයට ඕනේ වෙලාවට අපට සැප සතුට දෙන්න පුළුවන්, අනිත් අයට ඕනේ වෙලාවට අපට දුක දොම්නස දෙන්න පුළුවන් විදියටයි තියෙන්නේ.

මේ වගේ ජීවත්වෙන අපි අනුන් මත්තේ නෙවෙයිද ජීවත්වෙන්නේ? බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කළේ මිනිසත්කම බොහෝම ශ්‍රේෂ්ඨයි, කාටවත් යටහත් නොවී නිවහල් ජිවිතයක් ගතකරන්න පුළුවන් කියලා.

තව පැත්තකින් ගත්තහම අපි මේ වහල්වැඩක් නේ කරන්නේ. අනිත් අයට වැදගෙන ඉන්න වෙනවා ප්‍රියමනාප වචන කථා කරගෙන බොහෝම වාටුවෙන් ඉන්න වෙනවා සතුට එන්න. දැන් ඒක නෙවෙයිද කරන්නේ කියලා බලන්න. බැරිවෙලා හරි තරහා ගියොත්, කිපුණොත් මට දුක එන විදියට කටයුතු කරයි. එතකොට හැම වෙලාවේම තමන්ට දුක කියන එක ඇවිල්ලා තියෙන්නේ අනුන්ට සැපදුක් භාරදුන්න නිසා.

අන්තිමට 'අනුන්ව ඥාපදුක් භාරදෙන්න' කරලා තියෙන්නේ කොච්ච්චද? ජෛ මනස් තියෙන ගති විකල්ප ඵෙකට බැඳලා තියෙන විකල්ප විකල්පයි. මේ සිද්ධිය ගැඹුරැයි.

මෙතැනදී රහතත්වහන්සේලා කියලා කියන්නේ පින්වතුන් හිතනවාද අනුත් නිසා දුක් වෙන, අනුත් නිසා සැපවත් වෙන වර්තයක් තියෙන කෙනෙක් කියලා. නැහැ.

'භ්‍යානත්වහන්සේ' කියලා කියන්නේ සැපයුක් දෙක අනුත්ව භාභයුත්ත කෙනෙක් හෙවෙයි. තමන්ට ඕනෙ නම් සැපවත් වෙන්න, සැපය ඇතිවෙන විදියට හිතලා තමන් සැපවත් වෙනවා. තමන්ට ඕනෙ නම් දුක් වෙන්න, දුක ඇතිවෙන විදියට හිතලා දුක්වෙන්නත් පුළුවන්. එතකොට දන්නවා දුක හෝ සැප හෝ කියන එක තමන්මයි උපදවාගෙන තියෙන්නේ කියන තැනකින් තමන්ටමයි තමන්ව දුක් බවට පත් කරන්නද, සැපවත් බවට පත් කරනවාද කියන කාරණාව තියෙන්නේ කියන තැනකින් ඥාන දර්ශනය තියෙනවා. තිව්ගල් මනසක් තියෙනවා.

ලෝකයාට කවදාවත් ඒ වර්තය හොලවන්නවත් බැහැ. ලෝකයාට සැපවත් කරන්නවත් බැහැ, ලෝකයාට දුක් කරන්නවත් බැහැ. එතැනට ලාභ අලාභ, යස අයස, නින්දා ප්‍රශංසා, සැප දුක් කියන ධර්මතා අටෙන් එකකින්වත් ඒ මනස කම්පා කරවන්න දක්‍ෂ නැහැ.

නමුත් ලෝකය කියන කෙනා - අපි - ලාභ අලාභ, යස අයස, නින්දා ප්‍රශංසා, සැප දුක් කියන ධර්මතා අටෙන්ම කම්පාවෙන්ම ඇති? එකම එක දෙයකින්.

මේ ඇසත්, රෑපයත්, චක්‍ෂු විඤ්ඤාණයත් කියන තුන්දෙනා නිසා රෑපයක් පෙනෙන කොට, පෙනීමත් එක්කම - දැන් මෙතැනට ආවේ කිසිම දෙයක් නොදන්නා මට්ටමේ නින්තර් රෑපයක්.

පින්වතුන් මේ අරහයා මොනවාම හරි දෙයක් දන්නවා නම් දන්නේ පෙනීමත් එක්කම මනසේ තිබින්නක්, ගතියක් යෙදෙනවා. මනුෂ්‍යයෙක්, සැත්තෙක් කියන අදහසක් හරි යෙදෙනවා.

ඊටපස්සේ මේ යෙදවීම අදහස මේ රෑපයට බැන්දොත්, ගැට ගැහැවොත් මොකද වෙන්නේ? පින්වතුන්ට කැමති පුද්ගලයෝ, අකැමති පුද්ගලයෝ

නිර්මාණය වෙනවා. ඒ කියන්නේ මේ මම දකින්න අකමැති 'අහවල් පුද්ගලයා' නේද එන්නේ කියන අදහසයි හිතෙන්නේ.

ඇස් ඉදිරිපිටට ආපු රෑපය නිකමිම නිකමි විනුයක්, වර්ණ සවහනක්.

සත්ව-පුද්ගලභාවයෙන් තොර 'ඥානභාවයක්, ධර්මභාවයක්'.

එහෙම එන තැනක 'මේ මම අහවල්' හිංසාව කරපු, අහවල් විදියට දොස් කියපු, අහවල් පුද්ගලයා හේද එන්නේ' කියලයි අපි හිතන්නේ. හිතන කොට ඊටපස්සේ පය පැටලිලා තමන් වැටෙනවා වගේ අපි හිතපු එකටම අපි පැටලෙනවා. ඊටපස්සේ 'මේ අපට බැණපු අහවල් පුද්ගලයා නේද එන්නේ' කියලා හිතුවේ මම නේ' කියන කාරණාව පෙනෙන්නේ නැහැ.

අපට මේ සිතුවිල්ලට සමගාවි, 'සිතුවිල්ලක් එක්කම වේගයෙන් ' මේ අදහසින්ම 'ස්පර්ශ ආයතනයට හැඹුරු වෙනවා'.

එතකොට අපට පෙනෙන්නේ 'අපි අකමැති පුද්ගලයෙක් දකිනවා කියන කාරණාව නිර්මාණය වෙලා'.

'අකමැති ආය දකින්න වෙන්නේ' කොහොමද? මේ මතයේ නියෙන ගති වික බැන්ද විට.

ඔය වගේම හොඳ නරක කිසිම හේදයක් නැති රූපයක් විතරයි ඇස් ඉදිරිපිටට එන්නේ. හරිම අහිංසකයි. 'මේ මම මෙව්වර උදව් කරපු අහවල් කෙනා නේද' කියලා හිතුවහම දැන් ඒ සිතුවිලි වික එහෙමම ස්පර්ශ ආයතනයට හැඹුරු කළහම තමන්ට උදව් උපකාර කරපු, තමන්ගේ ප්‍රිය වූ, මනාප වූ කෙනෙක් වෙනවා.

එතකොට මම කලින් කියපු අන්දමට 'භූ භාව කණ්ණාඩිය දාගෙන' යුද්ධ භාව ඕනිහිස බිදාගෙන ඉන්නේ භූ භාව ඕනිහිස අල්ලගන්නා කියලා. ඒ වගේ

දැන් මේ 'මහාතුන්ගේ උපදෙස් රැස්වූ' අපට ප්‍රියමනාප කෙනා
අල්ලනවා කියන 'අදහස්' දැන් මේ 'රැස්වූ' දිනා බලාගෙන ඉන්නේ'.

බිත්තිය වගේ නම් කයෙන් අල්ලන්න පුළුවන්. නමුත් අපි මේක
'දර්ශනයෙන්' අල්ලාගන්නවා.

ආයතන හය කියන්නේ මේ ලෝකය අල්ලන්න තියෙන ස්ථාන
හයක්. දැන් මේ අරමුණ දර්ශනයෙන් අල්ලගෙන. තව එකක්
සවනයෙන්, ගතියෙන් අල්ලගෙන. තව අරමුණක් රසයෙන්
අල්ලගෙන. තව එකක් ස්පර්ශයෙන් අල්ලගෙන.

අන්තිමට 'ලෝකය උපදාන කරගෙන ඉන්නවා' කියන්නේ ඩිකට.

තමන්ගේ 'මනසෙයි' ඇතිවෙන්නේ උපදානය' කියන ගතිය.

මේ 'ස්වර්ෂ ආයතන හයට' කියනවා 'උපදානස්කන්ධය' කියලා.
'තමන්ගේ උපදානය', උපදානස්කන්ධයට පතිත වුණාම,
'පටිඋපදානස්කන්ධයට උපදානය' කියලා කියනවා.

එතකොට මේ පින්වතුන් 'ලෝකයේ'. ඒතකොට 'ලෝකය' උපදාන
කරගෙනයි ඉන්නේ.

දැන් සැරියුත් මහරහතන්වහන්සේ අනේපිඬු සිටුවුමාට අවවාද කළේ,

"මේ උපදානස්කන්ධය කෙරෙහි තමන්ගේ උපදානය පතිත
නොවෙන විදියට ඉන්න".

තව පැත්තකින් ගත්තොත්,

"මේ ලෝකයේ කිසිවක් උපදාන වශයෙන් ගන්න එපා. මේක
මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියලා මේ හිතෙන දේවල් මේ
'ආයතන හයට බැඳලා' ඇසුරු කරන්න එපා" කියලයි කිව්වේ.

ඒකයි මේක 'දර්ශනය' දර්ශනයක්' කියලා කිව්වේ.

සම්පූර්ණ 'ශුන්‍යතාවය' කියන එක නිර්මාණය වෙනවා,

'ස්පර්ශ ආයතන හයම සත්ව-පුද්ගල-ආත්මනාවයෙන් ශුන්‍යය වූ දර්ශනයක් මතු වෙනවා, ජහල වෙනවා, -

මේ ස්පර්ශ ආයතන හයම මතසේ ඉපදෙන ගති වික බැන්දේ තැන්තමි.

මේ පින්වතුන් භාෂාව ආදී කිසිම දෙයක් නොදන්න රටකට ගියොත්, කථා කරන කිසිම දෙයකින්, ශබ්දයකින් පින්වතුන්ට නිමිති නැහැ. දැන් මේ කථා කරන ශබ්දයේ ඇත්තත් ඒ වගේ. කන ළඟට එතකොට 'නොදන්නා මට්ටමේමයි ශබ්දයක් ආවේ'.

නමුත් මේ ශබ්දය තේරෙනවා කියලා කියන්නේ මොකක්ද? මේ ශබ්දය ඇහෙනවාත් එක්කම තමන්ගේ 'මනස තුළ නිමිති හටගෙන'.

ඊටපස්සේ අපි 'කවදාවත් හම්බ නොවුණු රූපයක්' ඇස් ඉදිරිපිටට හම්බ වුණොත් 'අපි ඒක දන්නේ නැහැ'.

"මේක මොකක්ද" කියලා හරි හිතුවා නම්, ඒක ද 'අයි ගින්නේ, ඒක පෙනෙන දෙය නෙවෙයි'.

"මොනවා හරි දෙයක් වෙන්න ඇති" කියලා හරි හිතුවොත්, ඒක ද 'අයි ගින්න' එකක් වියක 'පෙනෙන දෙය නෙවෙයි'.

එතකොට අත්තිම වේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ සැබෑම ස්වභාවය ගත්තොත් තමන්වත් අනුන්වත් කියන තැනකින් ඇසුරු කරන්න බැරි, 'ස්කන්ධ මාත්‍රයක්' විතරක් අපට හම්බවෙනවා.

ඕක තමයි තව පැත්තකින් ගත්තොත් 'තවාගනයන්වහන්සේ ඇති කල්හිත් තැනි කල්හිත් ලෝකයේ හැමදාම පැවතුණු ඇත්ත'.

නමුත් මේ ඇත්ත නොදන්නාකම නිසා ලෝකයා ක්වම, වේනනා ජහල කරගන්නවා රූප අර්භයා මේ අහවල් දෙය, අහවල් පුද්ගලයා, අහවල් සත්වයා කියලා.

නමුත් 'චේතනා' පහළ වුණාට ප්‍රශ්නයක් නැහැ.

ඒකට කියනවා 'චණෝ සංචේතනා ආභාර්ය' - තවම විභාකයි.
නමුත්,

'අවිද්‍යාව නිසා' මේ 'චේතනාව' - කර්මයක් බවට පත් කරනවා'.

හැම වෙලාවේම රූපය දකින කොටම මේක කෝප්පය කියන අදහසක් ඇතිවෙන්න පුළුවන්. අදහස ඇතිවෙච්ච පමණකින් කර්ම නෙවෙයි.

මේ 'පෙනෙන දෙය' වෙනම එකක්, කෝප්පය කියන 'අදහස' වෙනම ම එකක් කියන එක දැක්කොත්, එතැනම - විද්‍යාව.

විද්‍යාව තිබුණොත් කර්ම ක්‍ෂය වෙනවා,

එතකොට 'බාහිරෙන්' කෝප්ප ගම්බවෙන් නැහැ.

- - - - -

මෙතැනදී මට පෙන්වන්න ඕනේ වුණේ සම්මාදිට්ඨිය කියලා කියන්නේ තව පැත්තකින් ගත්තොත්,

මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ ඇත්ත ඇතිහැටිය දකින්න ඕනේ. ඒ 'ස්පර්ශ ආයතන හයේ ඇත්ත ඇතිහැටිය' දැක්කොත් තමයි 'අපි හිතන, දැනගන්න දේවල් ඒකට අය්ති නැහැ' කියන දෙය එන්නේ.

ඊටපස්සේ 'හිතන, දැනගන්න දේවල් වල ඇත්ත' දැක්කොත් තමයි ඒවා 'පෙනෙන දෙයට අය්ති නැහැ' කියන එක එන්නේ.

මෙන්න 'මේ දෙපැත්තේ' ඇත්ත' දකිනවා කියන වික තිබුණොත් තමයි අපට කර්ම ක්‍ෂය වෙන්නේ. උපාදාන කර නොගෙන ඉන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ.

ඉතින් ස්පර්ශ ආයතන හයේ ඇත්තත්, ඊට සමගාමීව හිතෙනවා කියන කාරණාවේ ඇත්තත් දෙක වෙනස්වම තත්ත්වයක් නිර්වචනාත්මකව විස්තර කළ හැකිය.

ඉතින් අපි සමථ කමටහනක් උදව් කරගෙන හිත වඩමින් විදර්ශනා කරන්නේ ලෝකය තුළ තියෙන ඇලීම, ගැටීම කියන ටික අඩුවෙනි. මොකට ද? මෙන්න මේ ඇත්ත පෙනෙන්න. මෙන්න මේ ඇත්ත දකින තැනට ගන්න.

මේ ඇත්ත දකින තැනට ගත්තොත් දුකෙන් මිදෙන්නේ මරණයෙන් පසුව නෙවෙයි, මේ ජීවිතයේදීම, මේ දැන්ම යි.

ඇයි, හැමදාම දුක් විඳලා තියෙන්නේ ඇති 'දුක උපද්දවාගෙන' නිසා. ඇත්ත වශයෙන්ම නිසැකවම දුක කියන එක උපද්දවා ගන්නේ නැතිවම ඉන්න.

හැමදාම බැහැරම අස්සවාගෙන මිසක කවුරුවත් බැහැර නෙවෙයි තියෙන්නේ. හැමදාම හොඳ කියාගෙන තියෙනවා මිසක කවුරුවත් හොඳ කියලා නැහැ.

තමන්ම තමන්ට ලියුමක් තැපැල් කරගන්නා වගේ වැඩක් මේ කරගෙන තියෙන්නේ. කවුරුවත් දෙන්නේ නැතිනම් මොකද කරන්නේ? තමන්ම ඇවුස් එක ලියාගෙන, ලියුම් පෙට්ටියට දානවා, ඉතින් පහුවදා ලියුම්කාරයා ගෙනත් දෙනවා තමන්ටම ලියුමක්. ඒක නෙවෙයි ද මේ ඔක්කෝම කරගෙන තියෙන්නේ? තමන්ටම තමන් ලියුම් ලියාගෙන නෙවෙයිද තියෙන්නේ? යථාර්ථය තියෙන්නේ එහෙමයි.

කවුරුවත් බැහැර, ප්‍රශංසා කරලා නැහැ, තමන්ම බැහැර හදාගෙන බැහැරම අහලා. තමන්ම ප්‍රශංසා කරගෙන ප්‍රශංසා විඳලා තියෙන්නේ. ඒකයි යථාර්ථය. නමුත් 'ලෝකය' කියන්නේ ඒ ඇත්ත පෙනෙන්නේ නැතිව 'අනිත් අය බණිනවා, අනිත් අය ප්‍රශංසා කරනවා' කියන ටික.

බුදුරජාණන්වහන්සේ හරි වටිනා උපමාවක් පෙන්වනවා. කුම්ම කියලා සූත්‍රයක් තියෙනවා. ඔය සූත්‍රයේදී “මහණෙනි, නුඹලාට මම පෙර වූවක් කියමි. මහණෙනි, ගංගා නම් ගඟේ උඩහා ඉඳලා පහතට ඉබ්බෙක් එනවා. ගංගා නම් ගඟේ පහත ඉඳලා මහණෙනි නරියෙකුත් එනවා උඩහට. ඉබ්බා දැක්කා නරියාව ඇත කියලා, නරියා දැක්කා ඉබ්බාව. නරියා කල්පනා කරනවා ඉබ්බෙක් එනවා, ළඟට වරෙන්, ආපු ගමන් අතක් හෝ ඔප්ව හෝ කකුලක් හෝ කඩාගෙන කනවා කියලා නරියා හිතනවා. ඉබ්බා දැක්කා දූන් නරියාව, ඉබ්බා හිතනවාලු නරියා හිතනවා ඇති ළඟට ආවහම මගේ අතක් හෝ ඔප්ව හෝ කකුලක් හෝ කඩාගෙන කන්න. මම නම් එකක්වත් දෙන්නේ නැහැ කියලා හිතාගෙන ඉබ්බාත් හෙමිත්හෙමිත් පහතට එනවා. නතර වෙන්නේ නැහැ. නරියාත් උඩහට යනවා. දෙන්නා ළං වුණා. ළං වෙන කොටම ඉබ්බා මොකද කරන්නේ? කැලි පහ ඉක්මනට හකුලවා ගත්තා. ඔප්වයි, කකුල් දෙකයි, අත් දෙකයි ඉක්මනට ඇතුළට ගත්තා. දූන් නරියා සද්ද නැතුව ඉන්නවාලු කකුලක් හෝ අතක් හෝ ඔප්ව හෝ එළියට දූම්මොත් කඩාගෙන කනවා කියලා. ඉබ්බා කල්පනා කරනවාලු ඇතුළේ ඉඳගෙන දූන් නරියා හිතනවා ඇති කකුලක් හෝ අතක් හෝ ඔප්ව හෝ එළියට දූම්මොත් කඩාගෙන කනවා කියලා. මම නම් එකක්වත් දාන්නේ නැහැ කියලා ඉබ්බා බොහෝ වෙලාවක් කටුව ඇතුළේ ඔප්ව සඟවාගෙන හිටියා. නරියාත් දූන් එළියට දමයි කියලා බලබලා හිටියා. නමුත් ඉබ්බා නෙවෙයි එළියට දූම්මේ. ඉඳලාඉඳලා බැරිම වෙලා නරියා යන්න ගියා. ඊටපස්සේ ඉබ්බා හෙමිත්හෙමිත් ගියා”.

බුදුරජාණන්වහන්සේ මේ උපමාවෙන් පෙන්වන්නේ “කුමේමාව අඩ්ඟානි සකෙ කපාලෙ - මහණෙනි, ඉබ්බා සිය කබලෙහි අවයව බහාගත්තා වගේ, චූක දෙයයි පෙන්වන්නේ - *සමොදානං නික්ඛු මනෝවිතකෙක* - මහණෙනි, ‘මනෝවිතර්ක හකුළුවා ගන්න’. ච්චිච්චයි පෙන්වන්නේ.

“මහණෙනි, ඉබ්බාගේ අංග පහ වගේ තමයි ඇහැ, කන, දිව, නාසය, ශරීරය කියන මේ ආයතන ටික. නරියා වගේ තමයි පට්ටු මාරයා. මහණෙනි, ඇහැ එළියට දමන්න එපා මාරයාට හසුවෙනවා. කන එළියට දමන්න එපා මාරයාට හසුවෙනවා. නාසය, දිව, කය එළියට දමන්න එපා මාරයාට හසුවෙනවා”.

ඉබ්බා එකක් එකක් හරි එළියට දූම්මොත් නරියාට හසුවෙනවා. ඒ වගේ පින්වතුන්ගේ ඇහැ එළියට දූම්මා කියන්නේ ‘ඇහැ නිසා ඇතිවෙන අදහස ආපහු ඇහැට බැන්දොත් ඇහැ එළියට දූම්මා’ වෙනවා. ‘කන නිසා එන අදහස පින්වතුන් ආපහු ශබ්දයට බැන්දොත් කන එළියට දූම්මා’ වෙනවා.

පින්වතුන් ඇහැ එළියට දූම්මා කියන්නේ ඇයි?

භ්‍යයක් ඇහැට ගැට්ලා ‘ඇහැ ඍජුර්භය’ නිසායි පුද්ගලයෙක්, කෙනෙක් කියන ‘දැනුම’ එන්නේ.

ඇහැ නිසා ආපු මේ දැනුම පින්වතුන් ‘භ්‍යයට අයිතිය’ කියලායි ගන්නේ.

එතකොට ‘ඇහැ එළියට දැලා’ තෙවෙයි ද නියෙන්නේ?

දැන් ‘ඇතුල් පැත්තේ’ ක්‍රියාවලියක් යන්නේ.

බාහිර ශබ්දය කනට ගැටීම නිසා ජ්‍යෙෂ්ඨ ඍජුර්භය ඇතිවෙලා ජ්‍යෙෂ්ඨ ඍජුර්භය නිසා මේදනා, සංඥා හටගන්නවා.

ඒ සංඥාව අර්භයා හිතන, කල්පනා කරන කමක් ‘මනෝවිඤ්ඤාණයේ’ ඇතිවෙනවා.

ප්‍රශ්නයකුත් ඇහැ. ඒ ධර්මතාවය ‘වු විදියට ම’ දැනගන්නාම ගැටළුවක් ඇහැ.

දැන් මේ සිතේ සෝක ස්පර්ශය නිසා නේ පුද්ගලයෙක්, කෙනෙක් නැත්නම් අහවල් සතාගේ ශබ්දය, භොද කියන ශබ්දය කියන ‘මේ හිතන ටික’ හම්බ වුණේ ‘ශබ්ද සංඥාව’ නිසා නේ?

එතකොට දැන් ‘කතෙත් ඇතුළු පැත්තේ’.

ඒ හටගන්න වික අපි කෙලින්ම එළියට ම දමනවා 'ශබ්දයට අයිතියි කියලා බැහැ'.

දැන් 'ශබ්දය කතට ගැටුණු නිසා' ඇතුළේ ක්‍රියාවලියක් තමයි 'සෝන ස්පර්ශය, ඒක විදින බව, ඒක හඳුනන බව, ඒ අහවල් කෙනාගේ ශබ්දය හේතු කියලා හිතන බව'. දැන් ඔක්කෝම කතෙන් ඇතුල් පැත්තේ ටිකක් නේ?

දැන් ඔය වික ඔක්කෝම මේ පින්වතුන් ශබ්දයට බැන්දොත්? කෙලින්ම මේ 'ඇහැල්ලු ඉඳලා හටගන්න ඔක්කෝම වික දාලා එළියට'.

එතකොට මොකද වෙන්නේ? අර ඉබ්බා කකුලක් එළියට දමීමා වගේ. දැන් නරියා කඩාගෙන කතවා වගේ කෙලින්ම මාරයාට අහුවෙනවා.

ඒ වගේ, **චක්‍රං ජව්වි භජන ව - ඇහැල්ලු භජන නිසා - ඒ කියන්නේ - භජන ගැටෙන්නේ චක්‍ර ප්‍රසාදයේ.**

හිතේ භජන ගැටෙන්නේ තැහැ.

ගැටුණහම ඒ නිසා 'චක්‍ර සම්මුතියක්' ඇති වෙනවා. 'ඇහැල්ලු ස්පර්ශය' ඇති වෙන්නේ.

එතකොට 'ඇහැල්ලු ඇතුල් පැත්තෙන්' තමයි මේ ඔක්කෝම ක්‍රියාවලිය යෙදෙන්නේ.

ඒ ස්පර්ශ වේඩ්වි අරමුණ විදිනවා, ඒ අරමුණ හඳුනනවා, හඳුනාපු එකට 'ආ ඒ අහවල් කෙනා හේ, මුදියන්සේ හේ' කියලා හිතනවා. ප්‍රශ්නයක් තැහැ. භජනයක් ගැටුණහම ඒ භජන හඳුනලා, මුදියන්සේ කියලා හිතලා, දැනගන්නා - ස්කන්ධපඤ්චකය.

ගැටෙන වස්තුවක් දැනගන්නවා කියන තත්වයකට පත්වුනා. ප්‍රශ්නයක් තැහැ. වූ දෙය දැනගන්නා, ඒවත් වෙනත් පුළුවන්.

දැන් මේ ජීවිතයේ මොකද කරන්නේ? කෙලින්ම දැනට ජීවිතයට දමනවා, 'දැනට මුල් කාරණාව' කරලා හම්බවෙව්ව 'මේ දැනුම් ටිකට' මොකද කරන්නේ? කෙලින්ම බිදින්නේ මොකකටද? මුදියන්සේ කියන රූපයට හියලා.

එතකොට 'ඇතුළේ' තියෙන සිද්ධි ටික ඔක්කෝම එළියට දැමීමා'. දැන් ඇහැ එළියට දැමීමහම මේ පින්වතුන්ට මුදියන්සේ හම්බවෙනවා. එතකොට රත්තරං, රිදී, මුතුමැණික්, දුවාපුතා, ගෙවල්දොරවල් දකින්න පුළුවන් වෙන්නේ කොහොමද කියලා දනගන්න.

"කබලෙන් එළියට අවයව දාගෙනයි ඉන්නේ දැන්" කියන කාරණාව දකින්න. කෙනෙකු රන්රිදී, මුතුමැණික් වලින් සතුටු වෙනවා නම්, ඒවා දකින්න පුළුවන් නම් එයා එක කකුලක්, ඔළුවක් නෙවෙයි, කකුල් හතරයි, ඔළුවයි ඔක්කෝම ටික එළියට දාගෙනයි ඉන්නේ. එතකොට නරියාට කන්න නෙවෙයි, නරියාට පූජා කරලා තියෙන්නේ. බලෙන් කන්න දෙයක් නැහැ. ඒ වගේ 'ලෝකය' කියලා කියන්නේ 'ස්පර්ශ ආයතන පහම බාහිරයට විහිදුවාගෙන' ඉන්නේ. මාරයාට අසුවෙන්න දෙයක් නැහැ, මාරයාට පූජා කරලා තියෙන්නේ.

එතකොට මේ මාරයා වගේ තමයි ස්පර්ශ ආයතන හයට නැඹුරු වෙලා මනෝ විඤ්ඤාණය පවතින කොට මාරයාට හසුවෙනවා අර ඉබ්බාගේ කැලි ටික එළියට දැමීමා වගේ. බුදුරජාණන්වහන්සේ ඕකට දේශනා කළේ - කුමමාව අභිගානි සකෙ කපාලෙ - "මහණෙනි, ඉබ්බා සිය කබලෙහි අවයව බහාගන්නා වගේ, - සමොදහං නික්කු මනෝවිතකෙක - මනෝ විතර්ක ටික හකුළුවා ගන්න".

වෙන මොකක් කිව්වේ නැහැ. අපට රූප, ශබ්ද හකුළුවා ගන්න බැහැ. ඒක ඇස් ඉදිරිපිටට, කන ඉදිරිපිටට පැමිණෙනවා. ඒවා අරහයා සිහිවෙන මනෝ විතර්ක ටික හකුළුවා ගන්න. ඒවා රූපයට පතිත කරන්න එපා. ශබ්දයට, ගන්ධයට පතිත කරන්න එපා.

අනිසිකරණ අක්ෂරමහෙයියානෝ පරිනික්කුනෝ නුපවදෙය් කඤ්චී - එතකොට මනෝ විතර්ක ටික හකුළවා ගෙන තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි දෙකෙන් නිශ්ශ්‍රිත වෙන්වේ නැතුව, 'අනිත් අයට උපවාද කරන මට්ටමෙන් මිදෙන්න' කියනවා.

දැන් අපි කරන්නේ ඕකේ අනිත් පැත්ත. මනෝ විතර්ක ටික හකුළවා ගත්තේ නැහැ. තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි දෙක බාහිර ලෝකයට දික් කරලා, එළියට දාලා, තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි දෙකෙන් නිශ්ශ්‍රිත වෙලා, අනිත් අයට උපවාද කරනවා. 'නුඹ තමයි මට මෙහෙම කළේ, නුඹ නිසා තමයි මට මේ පාඩුව වුණේ, නුඹ නිසා තමයි මට දුක ආවේ, නුඹ නිසා තමයි මගේ ජීවිතය කාළකන්නි වුණේ. එහෙම නේ අපි කියන්නේ? 'අපි හින්දා අපි කාළකන්නි වුණා' කියලා, අවිද්‍යාව නිසා කාළකන්නි වුණා කියලා, ඇත්ත දැක්කේ නැති නිසා කාළකන්නි වුණා කියන්නේ නැහැ. අපි බණින්නේ 'මාව කැවේ නුඹ තමයි' ඔහොම නේ කියන්නේ? ලෝකයට උපවාද කරනවා. අනිත් අයට උපවාද කරනවා.

එතකොට දැන් මෙතැනදී බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කළේ "ඒ මනෝ විතර්ක හකුළවා ගෙන, අනිත් අයට උපවාද නොකොට, කෙලෙස් පිරිනිවීමෙන් පිරිනිවෙන්න" කියලා.

මේ කෙලෙස් ටික හැරි වුණහම මේ 'හටගන්න ස්කන්ධයෝ' තමා තුළම නිරුද්ධ වෙනවා'.

ඒක තමන් තුළම නිරුද්ධ වෙනවා කියලා පෙනෙනවා'.

ඕනෑම දෙයක් හිතන්න පුළුවන් පෙනෙන දෙයට. මේ අහවල් චක්‍රණයා හේ කියලා හිතනවා. හිතපු දෙය සිතීමෙන් පසුව නිරුද්ධයි කියලා හේතෙන්න ඕනේ. ඒ අදහස උදව් කරගෙන මහාතුන රූපය ඇසුරු කරන්න යන්නේ නැහැ. "අනේ මේ කෙනා හේ" කියලා අල්ලන්න යන්නේ නැහැ.

ඔය ටික, ඔය විදියට පවතින නියම ඇත්ත දිට්ඨිමත්ම ඒ විදියටම දකින දවසට, දකින තැනට මනස ගන්න පුළුවන් වෙච්ච දවසටයි මේ දුක් සහගත සසරින් අපි හැමදෙනාම මිඳෙන්නේ. වෙන මොකුත් නෙවෙයි - සසර කියන එක නොපවතින්නේ එතකොටයි.

සසර කියන එක හදාගෙන නම් සසරේ ඇවිදලා තියෙන්නේ, දුක කියන එක උපද්දවාගෙන නම් දුක් විඳලා තියෙන්නේ, ඉතින් සසර කියන එක නතර කරන්නත්, දුක කියන එක නතර කරන්නත් පුළුවන්කම තියෙන්නේ කෙනාකෙනාට.

අපි කුඹුරක වල් පැළ පැලවෙන විදියට ඇට ඉහලා, වල් පැළ හිටවලා ආයෙත් බැණබැණ ගලවනවා අනේ වල් වැටිලා නේ කියලා. ඉතින් ඕක තමයි හැමදාම කරන්නේ. දුක ඇතිවෙන විදියට කටයුතු කරලා දුකයි, සසර දුකයි කියනවා. සසර ඇතිවෙන විදියට කටයුතු කරලා “සසරේ නම් යන්න බැහැ” කියනවා. ඉතින් යන්න බැරි නම්, දුක නම්, සසර හදන්නේ ඇයි? දුක උපද්දන්නේ ඇයි?

මෙතැන තියෙන දෙය තමයි ‘අවිද්‍යාව - නොදන්නාකම’. දුක කියන එක ‘බාහිර දෙයක්’ හැටියට දකලා. ඉතින් ‘බාහිර දුකෙන් මිඳෙන්න’ තමයි හදන්නේ. ඒකයි මේ ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ.

‘දුක කියන එක උපදවාගෙනයි දුක් විඳින්නේ’ කියලා දකපු දවසටයි දුකේ කලකිරෙන්නේ. ඒ කලකිරුණොත් තමයි දුකේ නොඇලෙන්නේ. එදාටයි දුකෙන් මිඳෙන්නේ.

සැප කියන දෙය බාහිර දෙයක් හැටියට දකින හින්දයි මේ පින්වතුන් බාහිරයට දුවන්නේ. සැප කියන දෙය උපදවගන්නේ අපිමයි කියන එක දකපු දවසටයි මේ පින්වතුන්ට සැප කියන එක උපදවාගන්න පුළුවන් වෙන්නේ.

- - - - -

ඒ නිසා බුදුදහම කියන එක අනිත් හැම ආගමකටම, හැම දර්ශනයකටම වඩා ශ්‍රේෂ්ඨයි, වටිනවා කියලා අපි කථා කරනවා. නමුත් කථා කළාට ඇයි වටින්නේ, ඇයි ශ්‍රේෂ්ඨ කියන එක අපි දන්නේ නැහැ.

ලෝකයේ මේ බුදුදහමින් බැහැර අනිත් ආගම් වලත් හොඳ කියන එක තියෙනවා. නරක කරන්න එපා, හොඳ කියන දෙය කරන්න කියන එක අනිත් ආගම් වල නැතුවා නෙවෙයි, තියෙනවා. හොඳ නරක කියන දෙක. ඕකෙන් බුදුදහම ශ්‍රේෂ්ඨයි කියන්න බැහැ. නමුත් බලන්න ලෝකය කියන එක 'තියෙන ලෝකයක් තුළ' නරක කරන්න එපා, හොඳට ඉන්න කියන එක හැමතැනම තියෙනවා.

නමුත් බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කළේ ඒක නෙවෙයි, ඊට වඩා 'ගැඹුරු දර්ශනයක්'. 'ලෝකය කියන එක උපදවා ගන්නේම අපි' කියන කාරණාවක් පෙන්නුවේ. තියෙන ලෝකයක අසංවර වෙන්න එපා, සංවර වෙන්න කියන එක නෙවෙයි.

වස්සුලොකෙ සමුස්සනෙනා - මේ ස්පර්ශ ආයතන හය උපන් කල්හිමයි 'ලෝකය උපන්නේ'. ස්පර්ශ ආයතන හය නිසාමයි ලෝකය කියන එක හදාගෙන තියෙන්නේ.

එතකොට ඒ ලෝකය කාම ලෝකයක්ද, රෑප ලෝකයක්ද, ඡායා ලෝකයක්ද කියන බවට පත්කරගෙන තියෙන්නේ වෙනස් තියෙන ගති විකෘති.

ඉතින් අපට අද දවසේදී, මේ බුදුදහම හම්බවෙච්ච මේ මොහොතේදී පුළුවන්කම තියෙනවා දුක කියන එක නැති කරනවාද, දුක කියන එක දැන දැක කරන්න පුළුවන් එකක්. අනුන් මතින් පිහිට ඉල්ලන්න, සැප හිඟාකන්න යන්න ඕනේ නැහැ. අනිත් අයට වැදගෙන මට ප්‍රිය වචන කථා කරන්න කියන මට්ටමට පාවිච්චි වෙන්න ඕනේ නැහැ. අපට පුළුවන් නිවහල්ව "කිසි කෙනෙකුට මට සැප දෙන්නත් බැහැ, මාව දුක් කරවන්නත් බැහැ" කියන තැනකින් තමන්ගේ මනසටම නැඹුරු වෙලා ඉන්න.

නිවහල් මනසක් කියලා කියන්නේ, කිසි කෙනෙකුට වහල් නැහැ කියලා කියන්නේ, කිසි කෙනෙකුගෙන් යමක් ඉල්ලන්නේ නැහැ, හිඟාකන්නේ නැහැ කියලා කියන්නේ 'රහතන්වහන්සේට' විතරයි.

මේ පින්වතුන්ට හිතුණාට අපි නම් හිඟාකන්නේ නැහැ, අපි හොඳට වත්පොහොසත් අය කියලා, නැහැ - අපි ඔක්කෝමලා හිඟාකන අය. අපි සැපසතුට දෙක ඉල්ලන්නේ, හිඟාකන්නේ නැද්ද? හිඟාකාලා තියෙන්නේ. අනිත් අය මට බණින්න එපා කියන තැනකින් ඉල්ලලා නැද්ද? හොඳ කියනවාට, ප්‍රශංසා කරනවාට කැමතියි කියන තැනකින් අපි බලාපොරොත්තු වෙලා නැද්ද? ඇයි එහෙම වෙලා තියෙන්නේ? අපි ගාව තියෙන මනුෂ්‍යයා කියන කමේ වටිනාකම නොදන්නා නිසා. එතකොට මනුෂ්‍යයෙක් නම්, මනස උසස් නම්, එයාට පුළුවන් තමන් සැප විඳින්නෙක් වෙනවාද, දුක් විඳින්නෙක් වෙනවාද කියලා හිතලා කරන්න. පළඟැටියා පැත්තකට වෙලා ඉන්න කොට පහන ඇවිල්ලා ඇඟේ හැප්පුණේ නැහැ. ඒ සතාම පිච්චෙන, දුක එන අරමුණට පැනලා දුක්විත්දේ. ඒ වගේ,

විද්‍යාවෙන් ඇත්ත දකිමින් ඉන්න මනසකට දුක ඉබේම ගලාගෙන එන්නේ නැහැ. එහෙම දුක් ටිකක් තියෙනවා මේ කය තියෙන නිසා, ශීතඋෂ්ණ දූතෙන බවකින් එන දුකක් තියෙනවා නම්, පුරාණ කර්මයට හටගත්ත දුකක්. කය කෙළවර කොට, දිවි කෙළවර කොට ඇති පුංචිම පුංචි දුක් මාත්‍රයක් විතරයි තියෙන්නේ. ඊට මෙහා වස්තූන්ගෙන් විඳින දුක්, සත්වපුද්ගලයන්ගේ ජරාමරණයෙන් විඳින දුක් ඔක්කෝම අපි විඳින්නේ අවිද්‍යාව නිසා, කෙලෙස් නිසා.

ඉතින් මම මෙතැනදී තව පැත්තකින් මතක් කළේ,

සම්මාදිව්ඨිය කියලා කිව්වේ මේ ව්‍යවහාරික 'පුරාණ කර්ම ඥාන නව කර්ම' කියන ටික. නව ජ්‍යෙෂ්ඨත්ව 'පුරාණ කර්ම ඥාන නව කර්ම කියන ටික දැකිනවා නම්', නව ජ්‍යෙෂ්ඨත්ව ගන්නාම 'ස්වර්ග ආයතන හයට අලේ විඤ්ඤාණය ඇතුළත්

කර්තෘ නොදෙන විදියට විවිධ වෙනත් ප්‍රචිත නම්, අන්ත ඒ විදියේ දැක්මක්
අති කර්මාන්ත එකයි සම්මා දිව්‍ය කියලා කියන්නේ.

ස්පර්ශ ආයතන හය වෙනම එකක්.

ඒ ස්පර්ශ ආයතන හය අරහයා හිතන, කියන, කරන දේවල්,
හිතන්න, කියන්න, කරන්න පුළුවන්, නමුත් 'හිතන, කියන, කරන
දේවල් ස්පර්ශ ආයතන හයට අයිති නැහැ' කියලා පෙනෙනවා නම්,
'ස්පර්ශ ආයතන හය හිතන කියන කරන දේවල් වලට අයිති නැහැ'
කියලා පෙනෙනවා නම් -

ඒ කියන්නේ ශබ්දයක් ඇහෙන කොටම "මේ මට බණිනවා නේද"
කියන - රළු මට්ටමින් පටිස අනුශය කියලා කියන තැනට ගත්තහම
විතක්ක විචාර - "ඔබ බණිනවා නේද" කියලා හිතන චරිත රචයි.

නමුත් මේ ඇහෙනවාත් එක්කම ඔය විතක්ක විචාර - "මට බණිනවා
නේද" කියනකම ම 'පටිස අනුශය' කියන තැනකින් යෙදුණාත් - බණිනවා
කියන කාරණාව 'තමන් හිතුවේ කියන එක දන්නේවත් තැනවු වේ ශබ්දයට අකමැත්ත
අවිමුඛ නියමයෙන්. ඒකයි වේ විනිවිදත්ව නේරෙන්නේ තැනෙන්.

ඔය කෙළේයය ඉතාම සියුම් තැනට ගියහම - 'අනුශය' කියන තැනකින් ආවහම
විනිවිදත්ව 'ප්‍රකට තැනැත්තා'. ප්‍රකට චරිත තමයි ඔබ බණිනවා නේද කියලා හිතෙන
චරිත ප්‍රකටයි. ඒක විතක්ක විචාර කියන, වඩා සංකීර්ණ කියන චරිතවත් රචයි -
පරිසරවිධාන.

ඊටපස්සේ ඔය පටිසයම, ඔය අකමැත්තම - ඒ කියන්නේ මේ ශබ්දය
අරහයා අකමැත්තම ඔය එක මට්ටමක යෙදීමක්. එහෙම යෙදුණොත්
හැමවෙලේම පෙනෙන්න පුළුවන් සමහරවිට.

තමන් ඊටපස්සේ වේ ඇහෙනවාත් එක්කම, 'ඔය හිතෙන් හිතපු ඔය ගති වික
විකමම ගැබ්වෙලා තිබ්ලා' අකමැති ගතිය විතරක් යෙදෙනවා

කියන තැනකින් - අනුශය කියන තැනකින් යෙදෙන කොට ඒ කෙලේසය ප්‍රකටම නැහැ. අපි 'මෙහෙම දෙයක් හිතුවානේ කියන එක දන්නෙවත් නැහැ' පින්වතුන්.

එවිවරට මේ කෙලේසය ඇතුළුව ගිහිල්ලා.

කෙනෙකුට පුළුවන් "මේ වස්තු අභිත්‍යය තේද, මේ ද්‍රව්‍ය කාරණා අභිත්‍යය තේද" කියලා අභිත්‍යයට හොඳට කරුණු කාරණා 'සිහි කරලා, සිහි කරලා', අභිත්‍යය සංඥාවට බැඳලා, අභිත්‍යය පුරුදු කරලා තියන්න.

ඊළඟ දවසේ 'අභිත්‍යය කියන හැඟීම සිහි කරගන්න පමණකින්' අර විස්තර වික ඩක්කෝම ඒකේ තියෙනවානේ තේද?

ඒ වගේ 'කෙලේසය කියන එකත් ඔහොම දියුණු වෙලා තියෙනවා'. කෙලේසය කියන එකත් එන්න එන්න දියුණු වෙනවා. දැන් ලොකු විස්තර වශයෙන් කෙලේසයකට, කැමැත්තකට, අකැමැත්තකට ලොකු විස්තර ටිකක් ඕනේ නැහැ. ලොකු විස්තර විකක් ඇතිව ඇතැම්තරු හැදෑරුවම, ඇතැම්තරු කියන වික ඇතිවෙන කොටම විස්තර වික ඩක්කෝම ඒකේ තියෙනවා.

එතකොට මේ අනුශයේ ස්වභාවය කියන එක, නැත්නම් ශබ්දය ඇහෙන කොටම අකැමැත්ත කියනකම තුළ බැන්නා කියන කරුණු ටික ඔක්කෝම ගැබ්වෙලා තියෙනවා කියන තැනකින් කෙලේසය යෙදෙන හින්දයි පින්වතුන්ට ප්‍රකට නැත්තේ.

නමුත් මේ හිත සමාධි වුණහම, සමාධිගත මනසක් තිබුණොත් ශබ්දය කියන එක වෙනම පෙනෙනවා, ඇතැම්තරු කියන කාරණාව යෙදුණත් ඒක මේ පෙනෙන දෙයට අයිති නැහැ, ඇතැම්තරු කියන එක ද මනස තුළයි උපන්නේ කියන තරුණ දක්වා - එතකොට මට බැන්නා නේද කියලා හිතන මට්ටමේ රළු විතර්ක ගැන කවර කථා ද, ඒ රළු විතර්කයන්ගෙන් ඔබ්බට ගිය සියුම් ඇතැම්තරු මනසේ යෙදුණත්, ඒ ගතිය පවා හොඳට තේරෙන, හොඳට දන්නා වූ, දක්නා වූ තරුණයා වෙනවා.

පින්වතුන්ටම පෙනෙනවා නම් ශබ්දය වෙනම එකක්, ඒ අරහයා අකැමැත්ත යෙදුණේ අපේ මනසෙයි කියන කොට, මේ ශබ්දය නරක එකක්, නපුරු එකක්, බැණපු එකක් වෙයිද? කවදාවත් වෙන්වේ නැහැ. මේ බාහිරයෙන් විදෙන්ගේ ඉඹේමයි නේද?

එතකොට ඔය දකින ටික දැනගන්න. දැනගෙන හිත වඩන්න සමාධි භාවනාවක් කරන්න, එතකොට මෙන්ම මේ දැනගත්ත ටික දකිනවා කියන තැනට පත්කරගන්න පුළුවන්.

තව පැත්තකින් ගත්තොත් සීලයක පිහිටලා, සමථ කමටහන් වඩවින්, හිට්ඨණ ධර්මයෝ දුරුවෙන විදියට විදර්ශනා කරන්නේ මොකටද? මෙන්න මේ ඇත්ත දකින්න.

මේ පෙනෙන දෙය වෙනම එකක්, ඒ ඇත්තා උපාලවෙන විඤ්ඤාණය වෙනම එකක්, විඤ්ඤාණයට මේ ස්වරූප ඇයනන හය ඇසුරු නොකර නිශාගන්න ජුළුවන් මට්ටමට ගන්න, පෙනෙන්න.

ඔන්න ඔය තැන දක්වා විතරයි අපට කරන්න පුළුවන්.

ඒ මට්ටමට කරන කොට ඇත්ත දැක්කහම

මේ මනසේ තියෙන ගති ස්පර්ශ ආයතන හයට බැඳලා සැපයුක් විඳපු එකේ කලකිරෙනවා. කලකිරීමෙන් නොඇලෙනවා. නොඇලෙන කොට මතය විදෙනවා.

මේ ඇත්ත දකින මට්ටමට ආවහම - මේ ස්පර්ශ ආයතන හයට හිත නමන, හිත නැමෙන ගතියට තමයි ආශ්‍රව කියලා කියන්නේ, හුරුව කියලා කියන්නේ - ඒ හුරුවෙන්ම මනස මිඳෙනවා.

රහතත්වහන්සේ කියලා කියන්නේ ස්පර්ශ ආයතන හය පරිහරණය කරනවා, උපදින මනෝ විඤ්ඤාණය ඊට අනුගතව මොන විදියකටවත් පවතින්නේ නැහැ. උපදින මනෝ විඤ්ඤාණය ඊට නැඹුරු නොවී ම පවතිනවා. සිහිනුවණින් ම ස්පර්ශ ආයතන හය

පරිහරණය කරනවා. එතකොට කියනවා න ච කිංචි ලොකෙ උපාදියනි - ලෝකයේ කිසිවක් උපාදාන වශයෙන් ගන්නේ නැහැ.

මේ ඇහැ, රූප, වක්කු විඤ්ඤාණය, කන, ශබ්දය, සොත විඤ්ඤාණය, මේ කිසිවක් "තමන් මම කියලා හෝ මගේ කියලා හෝ මගේ ආත්මය" කියලා හෝ මේ මනස ධර්මතාවයන්ගෙන් මේවා මම, මගේ කියලා අරගෙන නැහැ.

'ඒ නිසා උපදිනවා', උපදින දෙයින් 'ඊට නැඹුරු වෙලා නැහැ'.

නාමරූප ජථිචයා විඤ්ඤාණය වෙලා, විඤ්ඤාණය නිසා නාමරූප වෙනත දිලා නැහැ තව පැන්නකින් ගන්නාම.

'ආපඤ්ඤා ප්‍රතිසංකප්ප' ගිහිල්ලා නැහැ. 'ආපඤ්ඤා ඝර්ඝණ ආයතනයේ ඉපදීමට' ගිහිල්ලා නැහැ.

ඉතින් මෙන්න මේ වගේ තැනක් තියෙනවා අපට දකින්න. ඒ සඳහායි මේ භාවනා කරන්නේ. නිවන් දකිනවා කියලා කියන්නේ මේ දුකේ නිවීම, ජරාමරණයන්ගෙන් මිදීම. ඒක කරන්න පුළුවන් මරණයෙන් පසුව නෙවෙයි, ජීවත්ව ඉන්න කෙනෙකුට. මරණයෙන් පසුව නෙවෙයි නිවන ලැබෙන්නේ. ජීවත්ව ඉන්න කොට.

අස්සමාදො අමනපදං - අප්‍රමාදී බව නිවනට වචනයක්. පමාදො මච්චනො පදං - ප්‍රමාදය මරණයට මගක්. අස්සමනා න ථීයනනි - අප්‍රමාද කෙනා නො මැරෙනවා. යෙ පමනා යථා මනා - යමෙක් ප්‍රමාදව වාසය කරනවා නම් ජීවත් වුණත් මැරීලා වගෙයි. මේ දහමේ පෙන්නවනවා කෙනෙක් ජීවත් වුණත් එයා මැරීලා කෙනෙක්.

කෙනෙක් වේ දැනම අවබෝධ කරගෙන වැරැහැන් වියා විවිත්වෙන කෙනෙක්. තව පැන්නකින් ගන්නොත් වියා නො වැරෙන තත්වයට පත් වුණා විවිත්ව ඉදිවීම. ජරාමරණයට පත්වෙන්නේ නැති, නො මැරෙන්නෙක් බවට පත් වුණා ජීවත්ව ඉදිවීම. අනිත් කෙනා ජීවත්ව හිටියත් මැරීලා. එතකොට මරණින් පසුව ද නිවන පෙන්නුවේ? මෙලොවදී ම යි. ඒ නිසා හැම දෙනාම

ජීවත්ව ඉදිදීම නො මැරෙන තත්වයට පත්වෙන්න උත්සාහවත් වෙන්න. ඒ සඳහා මේ දේශනාව උපනිශ්‍රය වේවා.

සෑම දෙනාටම තෙරුවන් සරණයි.

පෙර ජීවිතයෙන් ආ 'උරුමය' යළි කර්මයක් හෝ නිවීමක් වන්නට...

නමෝකසා හගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධසා

අද දවසේ දී අපි සදානම් වෙන්නේ බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කළ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය ගැන ටිකක් ඉගෙනගන්න. බුදුරජාණන්වහන්සේ ලොව්තුරා සම්මාසම්බුද්ධත්වයට පත්වුණ දවසේ, වෙසක් පුරපසලොස්වක පොහොය දවසේ රාත්‍රියේ ප්‍රථම යාමයේ දී පෙර විසූ කදපිළිවෙල දැනගන්නා වූ ඥානය පහළ කරගත්තා. මධ්‍යම රාත්‍රියේ දී සත්වයන්ගේ චුතුපපාත - ඉපදීම මැරීම දන්නා වූ ඥානය පහළ කරගත්තා. අඵයම කාලයේ දී - පශ්චිම යාමයේ දී පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය දන්නා වූ ඥානය පහළ කරගෙන සකල ක්ලේශයන් ප්‍රහාණය කරලා සම්මාසම්බුද්ධත්වයට පත් වුණා. ඉතින් මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය හරහා තමයි සසර පැවැත්ම, නැත්නම් ලෝකයේ ඇතිවීම නැතිවීම, නැත්නම් දුකේ ඇතිවීම නැතිවීම තථාගතයන්වහන්සේ පෙන්වන්නේ.

සැරියුත් මහරහතන්වහන්සේ දේශනා කරනවා යො ධම්මං පසානි සො පටිච්චසමුප්පාදං පසානි. යො පටිච්චසමුප්පාදං පසානි සො ධම්මං පසානි - මේ ශාසනයේ යම්කිසි කෙනෙක් 'ධර්මය දැක්කා' කියලා කියනවා නම් එයා 'පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය දැක්ක' කෙනෙක්. යම්කිසි කෙනෙක් පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය දැක්කොත් එයා ධර්මය දැක්ක කෙනෙක් කියලා.

ඊටපස්සේ දිට්ඨිසම්පන්න පුද්ගලයාගේ ප්‍රධාන ලක්ෂණ ටිකක් පෙන්වනවා. බුදුරජාණන්වහන්සේ කෙරෙහි අවෙච්ඡප්‍රසාදය - නොසෙල්වෙන ශ්‍රද්ධාවෙන් යුක්තයි, ධර්මය කෙරෙහි, සංසරත්නය කෙරෙහි, ඒ වගේම ආර්යයන් වහන්සේලා සතුටු වෙන සීලයෙන් යුක්තයි. පටිච්චසමුප්පාද ධම්මො දිට්ඨො නොති සුදිට්ඨො - එයාගේ ඊළඟ ලක්ෂණය තමයි පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය දැක්කා, මනාව දැක්කා කියන කාරණාව.

ඉතින් 'ඇපැහිමෙන්, රැවියෙන්, ආකාරපරිච්ඡිතකයෙන්, කෘත්‍යයෙන් තොරව' යම්කිසි කෙනෙකුට මේ පරිච්ඡිතයක්වනු ලබන බැවින් තේරුණාත් නියාගේ සම්පූර්ණයෙන් සක්කායදිව්ඨිය, විචිකිච්ඡාව, සිලබ්බතපරාමාස කියන කෙලෙස් විකෘති වෙනවා.

"මේ පුද්ගලයා, සත්වයා" කියලා අපි ව්‍යවහාර කරන තැනක තියෙන්නේ පරිච්ඡිතයක්වනු ලබන කියන පරිච්ඡිතයක්වනු ලබන බවට සැකයක් - කියන විකෘති වෙනවා. ඒකෙන් මේ සැසඳි දුක අවසන් කරන්න පුළුවන්.

බුදුරජාණන්වහන්සේ පිරිනිවන්පාන්න කලින් ලෝකයට හොඳ අවවාදයක් දුන්නා. බුද්ධාපදෙස, සඤ්ඤාපදෙස, සමබ්‍රහ්මචරිපදෙස, ඵකචරිපදෙස - මහාපදෙසයන් කියලා කාරණා 4ක් තියෙනවා. බුදුරජාණන්වහන්සේ ඉන්න කාලයේ හෝ පිරිනිවන් පෑ විට හරි, කොතැනින් හරි දහමක් අහන්න හම්බ වුණොත්, ඒක "ජීවමාන බුදුරජාණන්වහන්සේගෙන්මයි අහගත්තේ" කියලා ඒ අහගත්ත දහම ප්‍රතික්ෂේප කරන්නත් එපා, ඒක ගන්නත් එපා, සුතෙක ඔහුගෙන්මයි - සුත්‍රයන්ට බහලා බලන්න, විනයෙ සඤ්ඤාසම්මතය - විනයට බහලා බලන්න, උපනික්ඛිතය - ධර්මයන්ට ගලපලා බලන්න. ඒ සුත්‍රයට, විනයට, ධර්මයට ගලපන කොට ගැලපෙන්නේ නැත්නම් බුදුහාමුදුරුවෝ 'කිව්වා කියලා කිව්වත්' මේක වැරදිලා කියලා අයින් කරන්න, ගැලපෙනවා නම් ඒක ගන්න.

සඤ්ඤාපදෙස - මුළු සංඝයාම මේ විදියට කියනවා කියලා පෙන්වුවත්, ඒවා සුත්‍රයට, විනයට, ධර්මයට බහලා, ගලපලා බලන්න. බහලන කොට බැහැලෙන්නේ නැත්නම්, ගලපන කොට ගැලපෙන්නේ නැත්නම්, ඒ සංඝයාටම වැරදිලා කියලත් බැහැර කරන්න. ගලපන කොට ගැලපෙනවා නම්, බහලන කොට බැහැලෙනවා නම්, සසඳන කොට සැසඳෙනවා නම් "මේ වචනය හරි" කියලා ගන්න.

සමබ්‍රලතෝරාපදෙස - බොහෝ හික්ෂුන්වහන්සේලා මේ විදියටයි මේ කාරණාවේ අර්ථය පෙන්වන්නේ කියලා කිව්වොත්, නැත්නම් මේ ධර්මය මේකයි කියලා පෙන්නුවොත් ඒකත් ගන්නත් එපා, බැහැර කරන්නත් එපා. සූත්‍රයට, විනයට, ධර්මයට ගලපලා, ආදේශ කරලා, සසඳලා බලන්න. ගලපන කොට, ආදේශ කරන කොට, සසඳන කොට ගැලපෙනවා නම් ඒක පිළිගන්න, නැත්නම් බැහැර කරන්න.

එකතෝරාපදෙස - දක්ෂ, ව්‍යක්ත, පණ්ඩිත, ධර්මධර එක තෙරුණ්වහන්සේ නමක් මේ විදියට කියනවා කියලා කිව්වොත් - එකතෝරාපදෙස - එය ද ගන්නත් එපා, බැහැර කරන්නත් එපා. සූත්‍රයට, විනයට, ධර්මයට ගලපලා බලන්න. ගැලපෙන්නේ නැත්නම් ඒක ඒ තෙරුණ්වහන්සේටත් වැරදිලා කියලා අයින් කරන්න. ගලපන කොට ගැලපෙනවා නම්, බහාලන කොට බැහැලෙනවා නම්, ධර්මයට සැසඳෙනවා නම් ඒක හරි කියලා ගන්න කියලා බුදුරජාණන්වහන්සේ පෙන්නුවා.

ඊටපස්සේ තථාගතයන්වහන්සේ අහනවා ‘කතමසමිං සුතෙන ඕතාරයිතබ්බානි? කතමසමිං විනයෙ සන්දස්සයිතබ්බානි? කතමසමිං ධම්මත්තායං උපනික්ඛිතිතබ්බානි’ - කුමන සූත්‍රයන්ට ද, කුමන විනයකට ද, කුමන ධර්මයන්ට ද ගලපලා බලන්නට ඕනේ?

චතුසු අරියසංචෙට්ඨි - ‘චතුරාර්යසත්‍යය සූත්‍රයෙහි’ ලා ගැලපෙනවා නම්, චතුරාර්ය සත්‍යයට සැසඳෙනවා නම්, ඒක ගන්න.

කතමසමිං විනයෙ සන්දස්සයිතබ්බානි? - කුමන ‘විනයකට’ද සසඳන්නට ඕනේ? ‘රාගවීර්යෙ දොසච්ඡතයෙ මොහවීර්යෙ’ - ‘රාග, ද්වේෂ, මෝහ හික්මෙනවා’ කියන ධර්මතාවයට ගැලපෙනවා නම් ගන්න.

කතමසමීං ධම්මතායං උපනික්ඛිපිතකානි? - කුමන 'ධර්මයන්ට'ද ගලපලා බැලිය යුත්තේ? යදි පටිච්චසමුප්පාදෙ - පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයන්ට ගලපලා බලන්න.

එතකොට පටිච්චසමුප්පාදයට ගලපන කාරණාවේ ම චතුරාර්ය සත්‍යය ලැබෙයි නම්, චතුරාර්ය සත්‍යයට ගලපන කාරණාවේ ම පටිච්චසමුප්පාදය ලැබෙයි නම් ඒ දෙකට ගලපන කාරණාවෙන් රාග, ද්වේෂ, මෝහ දුරුවෙයි නම් - මේ වෙනවෙනම ධර්මතා ටිකක් නෙවෙයි, එකම පොකුරක්. තව පැත්තකින් ගත්තොත් 'නම් තුනක්' වුණාට 'අර්ථය එකයි'.

අපි ඉර කිව්වත්, සූර්යයා කිව්වත්, දිනකර කිව්වත් නම් තුනකින් හැදින්වුවාට එකම අර්ථය හඳුන්වලා තියෙන්නේ.

ඒ වගේ - චතුරාර්යසත්‍යය, ජට්ඨිච්චසමුප්පාදය, 'රාග ද්වේෂ මෝහ' දුරුවීම කියලා නම් තුනකින් කිව්වාට එකම අර්ථය ලැබෙන්න ඕනේ.

ඒ ධර්මයන්ට බහාලා, ගලපලා අහන්න යමක් ගන්න නම් අපට ඒ පටිච්චසමුප්පාදය ආදී ධර්මයන් ගැන වැටහීමක්, අවබෝධයක් තියෙන්න ඕනේ.

- - - - -

මෙතැන දී මම මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය සටහනක් වශයෙන් පෙන්වන්න කියලා හදන්නේ.

(මෙම දේශනය පටිච්චසමුප්පාද සටහන් අංක 1 (අවසාන පිටුව) පෙන්වමින් සිදුකොට ඇති බැවින් අදාළ තැන් පෙන්වීම සඳහා සටහනේ කොටස්වලට 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 ලෙස අංක යොදා, අදාළ අවස්ථාවලදී එම අංක මෙම ග්‍රන්ථය තුළ දැක්වීමට හැකි පමණින් උත්සාහයක් ගෙන ඇත. විඩියෝ දර්ශනය නොමැති මෙම දේශනය සංස්කරණයේදී එලෙස අංක යෙදීමේ වැරදීම සිදුවී ඇතොත් නිවැරදි කර ගැනීමට තරම් කරුණාවන්ත වන්න.)

මේ පින්වතුන් මම කිව්වාටම ගන්න එපා, මේකේ සමහර කාරණා තියෙනවා - ඒ කියන්නේ අද වර්තමානයේ මේ පරිච්ඡේදයට අර්ථය ගන්න ක්‍රමයත්, එහෙම ගත්තම එතැන තියෙන දෝෂයත්, නමුත් සහේතුකව මේකේ අර්ථය විග්‍රහ වෙන්න ඕනේ කොහොමද කියන කාරණාවත් මම මතක් කරනවා. පින්වතුන්ටම ඒක තේරුම් කරගන්න පුළුවන් වෙයි.

විශේෂයෙන්ම මේ පරිච්ඡේදයේ අංග ටික බලන්න :

‘අවිද්‍යා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායනන, එස්ස, වේදනා, තණ්හා, උපාදාන, භව, ජාති’ කියලා කාරණා 11ක් (සටහනේ 1, 2, 4, 5) තියෙනවා.

මෙතැන දී තවම ‘මේ ජව්විච්ඡාමුච්ඡාද ධර්මය’ බුදුරජාණන්වහන්සේ විස්තර කරලා තැබූ.

‘මේක පෙළඳුනම’ විතරයි. මේකේ ‘අර්ථය’ තවම පෙන්වලා තැබූ.

විතකොට මේක ‘අනුලුත්’ විශාල ධර්මයක් තියෙනවා ‘අර්ථය’ පූර්වික. ඉතා ගැඹුරු ධර්මයක්.

උදාහරණයක් වශයෙන් කිව්වොත් - ධර්ම කාරණා ටික විතරයි මෙතැනින් පෙන්වන්නේ.

‘සංඛාර කියන මේ සිද්ධාන්තය ඇති වුණා නම් ඇති වුණේ අවිද්‍යාව කියන ධර්මතාවය නිසාමයි’ කියන න්‍යායක් පෙන්වනවා. අවිද්‍යාව නිසාමයි සංඛාර (1) හටගත්තේ.

‘සංඛාරය (1) කියන ධර්මතාවය නිසාමයි මේ විඤ්ඤාණය (2 තුළ) කියන කාරණාව’ හටගත්තා නම් හටගත්තේ.

‘නාමරූප කියන ධර්මතාවය විඤ්ඤාණය නිසාමයි. සළායනන, නාමරූප නිසාමයි. එස්සය, සළායනන නිසාමයි. වේදනාව, එස්සය නිසාමයි. තණ්හාව, වේදනාව නිසාමයි. උපාදානය,

තණ්හාව නිසාමයි. භවය, උපාදානය නිසාමයි. ජාතිය, භවය නිසාමයි' (සටහනේ 2, 4, 5) කියන ධර්මතාවය පෙන්වනවා.

මෙතැන දී එක තැනකින් විතරක් දකින්න එපා, එක සිද්ධාන්තයකින් විතරක් දකින්න බැහැ. 'වේදනාව නිසා තණ්හාව' කියන කොට 'සූප වේදනාව විතරයි මේකට අයිති' කියන තැනකින් නෙවෙයි මේක තියෙන්නේ. 'එක සිද්ධාන්තයකින්' විතරක් නෙවෙයි, 'සමස්ථයක් වශයෙන් ජීවිතයකින් ම'. අපි ඒකත් විස්තර කරමු.

නමුත් 'මේක ඇතුළේ' ගොඩනැගිලි විස්තර වෙනත බිහි. අපි කියමු:

අවිද්‍යාව නිසා භට්ඨන්ත සංඛාරය (1) මොකක්ද?

පුඤ්ඤාභිසංඛාරයක්ද, අපුඤ්ඤාභිසංඛාරයක්ද,
ආනෙඤ්ජාභිසංඛාරයක්ද? කියන එක විස්තර කරලා නැහැ.

සංඛාරය වෙනස් වුණහම, සංඛාරය මත මේ විඤ්ඤාණය (2) -

පුඤ්ඤාභිසංඛාර නම්, විඤ්ඤාණය රූපී බ්‍රහ්ම ලෝකයක හෝ මනුෂ්‍යය ලෝකයක වෙන්න පුළුවන්.

මේ විඤ්ඤාණය අපුඤ්ඤාභිසංඛාර වුණොත් සතර අපාය ගත වෙන්න පුළුවන්.

ඊටපස්සේ 'සංඛාරය ආනෙඤ්ජාභි' වුණොත් මේ 'විඤ්ඤාණය අරූපාවචර' එකක් වෙන්න පුළුවන්.

ඒ වගේ තවම මේකේ විස්තර පුරවලා නැහැ.

මේ තණ්හාව (4 තුළ) ගන්නහම,

මේක කාම තණ්හාව ද, රූප තණ්හාව ද, අරූප භවයට යන තණ්හාව ද කියන කාරණාව පෙන්නලා නැහැ.

හවය (4 තුළ) ගත්තහම ඒක කාම හවය ද, රූප හවය ද, අරූප හවය ද කියන කාරණාව පෙන්නලා නැහැ.

ජාතිය (5) කියන කොට කාම හවයේ ද ජාතිය, රූප හවයේ ද, අරූප හවයේ ද ජාතිය කියන එක පෙන්නලා නැහැ.

එතකොට **මෛතෘත නියෙත 'ධර්මතා' විකයි** (සටහනේ 1, 2, 4, 5) **සිදු වෙන්නේ.**

කොතැනක හරි - කාම හවයේ හරි, රූප හවයේ හරි, අරූප හවයේ හරි '**ජාතිය**' කියන එක වුණොත් ඒ '**හවය**' නිසාම යි.

එතකොට '**කාම හවය හෝ රූප හවය හෝ අරූප හවය**' හෝ සැකසුණොත් සැකසුණේ **උපාදානය** නිසාම යි.

තණ්හාව දෙයාකාරයකට බෙදෙනවා. **සමුදාචාර තණ්හාව** සහ **වට්ටමුලික තණ්හාව** කියලා. එතකොට එතැන දී,

සමුදාචාර තණ්හාව කියන්නේ රූප තණ්හා, ශබ්ද තණ්හා, ගන්ධ තණ්හා, රස තණ්හා, පොට්ඨබ්බ තණ්හාවට යි.

ඊටපස්සේ වට්ටමුලික තණ්හාව කියලා කියන්නේ කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හා කියන තැනකින් තමයි හඳුන්වන්නේ.

එතකොට මේ උපාදානය කියන කාරණාව - '**තණ්හාව නිසායි උපාදානය**' කිව්වහම ලොකු අර්ථයක් තියෙනවා.

ඉතින් මේ විදියට මේ කාරණා ගැන මම මුලින් මතක් කළේ **තවම මෛතෘත 'චරිතියාමුප්පාද ධර්මයේ ජර්ථය' පෙන්නලා නැහැ. පෙළදැම ව්‍යාප්තිය, 'ධර්මතා වික ව්‍යාප්තිය' මෛතෘත නියෙන්නේ. දැන් මෙතෙක් අර්ථය අපි තේරුම් ගන්න ඕනේ.**

.....

අපි අපේ ජීවිතය කියන තැනකින් පටන් ගනිමු. දැනට අපි අතින් හුමින් ගැන කථා කරන්න ඉස්සෙල්ලා, මනුෂ්‍යය මට්ටම කථා කරමු.

‘විඤ්ඤාණ, භාවේෂ, සලායතන, වාසය, චේදනා’ කියන මේ වික (2) තමයි ඇප් විචිතය.

ඉඬ පටිසන්ධි විඤ්ඤාණං ඔකකනති නාමරූපං පසාදො ආයතනං ඵ්ථෙධා එසෙසා වෙදයිනං වෙදනා - පුරෙ කතෙසු කමමෙසු ඉද පටිසන්ධි පච්චයා - ‘පෙර කළා වු’ කර්මයට (1) මේ ප්‍රතිසන්ධිය (2).

එතකොට විඤ්ඤාණය ‘මව් කුසකට’ බැස ගන්නාම, (2) අපි කියමු

පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන ‘සත්ත මහාධාතු රූපයක් ඇසුර කරගෙන’ තමයි ‘විඤ්ඤාණය බැස ගන්නේ’ (2 කුළ)

ඊටපස්සේ ‘ඒ රූපය’ ඇසුර කරගෙන මේ පවතින ‘සිත’ තියෙනවා.

ඒ සිතේ තියෙන භාව ධර්ම විකට මුල්වෙලා තියෙන්නේ, මේ ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් පැවතියත්, මුල් කාලයේ දී ‘මේ සිතේ තියෙන භාව ධර්ම’.

නැත්තම් - ‘භාව ධර්ම ඇරවුණු කිරීම් වශයෙන්මයි’ මේ සිත (2) කියන එක උපදින්නේ.

හැබැයි මෙයාට තවම ප්‍රතිසන්ධියේ දී ඇරවුණ මෙන් මේක - (1) සංඛාරය.

ප්‍රතිසන්ධි මට්ටමේ දී, ප්‍රතිසන්ධි සිතට තවම කර්ම තිබ්බ (1) කියන ටික තියෙන්නේ - ‘උත්පත්ති පඤ්ඤා තවම කිසිම දෙයක් හම්බවෙලා නැහැ’.

‘පෙර විචිතයේ කර්ම තිබ්බ’ (1) හිතෙන් තමු මර්මරා ඉන්න ගතිය තමයි. ඇරවුණු සිහිකිරීම් වශයෙන් ම ඒ සිත (2) උපදිනවා.

එතකොට ‘මේ සිත (2) ඇරවුණු (1) කියන එක සිහි කරන්නයි’ යෙදිලා තියෙන්නේ.

‘සිහි කරපු පරවුණ’ ටික ‘මහා තුන හෙයස බදාගෙන’ පවතින්නේ.
එතකොට මෙයාව (1) මෙතැනින් (2) සිහි කරනවා.

මම කියන එක තේරෙනවා ද?

දැන් ‘කර්ම සිතේ’ (1) නියෙන ගති ටික තමයි - මේ විඤ්ඤාණය (2) කියන්නේ.
එතැනත් ගිනක් ‘බොග් නියෙනවා’ නෙවෙයි. හැම වෙලේම පරවුණු සිහි
කරනකමට දැන් මේ සිත (2) වැයවෙලා. ‘අරමුණු සිහි කරනවා’ කියන
එකට.

මෙයාව (2 තුළ විඤ්ඤාණයට) අරමුණු කොහෙන් ද?

මෙන්න මේ (1 තුළ) සංඛාරය - ‘පෙර ජීවිතයේ කරපු කර්ම’ තමයි, ඊට
සම්බන්ධ ‘කර්ම ගති ටික’ තමයි, ‘පවසානගේ නිබ්බාණ කර්ම නිවින්න’
තමයි මෙයා (2) හැමවෙලේම සිහි කරන්නේ.

‘සිහි කරනකොට ඇතිවෙන නාම ධර්ම’ ටික ‘මහාභුත
රූපය හා බැඳෙනවා’. මහාභුත රූපය හා බැඳිලා පවතිනවා.

එතකොට හැම වෙලාවේම මහාතුන හෙයසේ හටගන්න හෙය කලාප,
මේ සිතේ නියෙන ‘නාම ධර්ම වල හැඩය’ ගන්නවා (2 තුළ නාම-රූප) .

එතකොට ඒකයි මේ සිතේ (2) නියෙන නාම ධර්ම ටික - ‘නාම
ධර්ම’ කියන්නේ ‘මෙයාවයි’ (1) අරමුණු කරන්නේ.

මෙයාව (1) සිහි කිරීම් වශයෙන් උපදින ‘නාම ධර්ම’ ටිකෙන් මේ
හෙයස (2 තුළ නාම-රූප) වෙනස් භාවයට පත්වෙනවා.

ඒකයි මම කිව්වේ එකම බත්, පාන්, කවිපි, මුංඇට කාලා ස්ත්‍රියක්
හෝ පුරුෂයෙක් හැදෙන්නේ කොහොම ද? පුරුෂ වූ බත්, පුරුෂ වූ
පාන් කෑලි, ස්ත්‍රී වූ බත්, ස්ත්‍රී පාන් කෑලි තියෙනවා ද? නැහැ.

එතකොට කනබොන ආහාරය අරගෙන *භජ්‍යය වෙනස් කරලා හදන්න* පුළුවන්කම තියෙන්නේ - *ඒ නාම ධර්ම විකේ* (1 සිහිකරන 2 තුළ) තමයි *ඒ 'කර්ම ගති' තියෙන්නේ.*

'ඉත්ථිත්ථිය, පුරිසිත්ථිය, ජීවිතිත්ථිය' කියන 'කර්මජ රූප' ටිකක් තියෙනවා.

'කර්මජ රූප' කියන්නේ - '*ඒ කර්ම ගතිය*' (1) *නිසා හැරෙන භජ්‍ය තමයි කර්මජ භජ්‍ය කියලා කියන්නේ.* ඉත්ථිත්ථිය රූපය, පුරිසිත්ථිය රූපය, ජීවිතිත්ථිය රූපය, චක්ඛු ප්‍රසාදය, සෝත ප්‍රසාදය, සාණ්‍ය ප්‍රසාදය... කියලා තියෙනවා මේ රූප ටික.

මෙතැන දී *තවම වක්ඛු, යෝග, ඡාණා කියන ප්‍රයාද පිහිටලා තැහැ.*

දැන් *වෙනෙන දී ඉත්ථිත්ථිය, පුරිසිත්ථිය, ජීවිතිත්ථිය කියන ඒ වික තමයි තියෙන්නේ. - 'හිතේ තියෙන නාම-භජ්.'*

.....

ඊටපස්සේ මේ '*නාමභජ්‍ය දෙක* (2 තුළ නාම-රූප) *විකටික වැඩෙනවා'* කියලා කියන්නේ අන්තිමට *වක්ඛු, යෝග, ඡාණා, ජීවිතා, කාය කියන ප්‍රයාද වික හැරෙනවා.*

ඊටපස්සේ ඒ ප්‍රසාද ටික හැදුණහම,

ඒ නාමභජ්‍ය දෙක (2 තුළ) *ඉහුකුරලා යද්දී ආයතන විකත් හොඳට ඉහුකුරද්දී - දැන් ඒ ආයතන 'සච්ඤ්ඤාණක යි'.*

'*ඒ (2 තුළ) සිතේ ම උපදින නාම ධර්ම භජ්‍ය හා බැඳලා' භජ්‍යය ප්‍රයාද හදලා තියෙන්නේ. එතකොට 'ඒ සිත සම්පූර්ණ ම ඒ ආයතන වික සච්ඤ්ඤාණක කරගෙන ම යි' තියෙන්නේ.*

දැන් '*සච්ඤ්ඤාණක අභ්‍යුත්තර*' රූප ගැටෙනවා. සච්ඤ්ඤාණක කනට ගබ්ද ගැටෙනවා.

ඒ ගැටීම නිසා 'ස්පර්ශය' ඇතිවෙනවා (2 තුළ).

'ස්පර්ශය' නිසා වේදනාව ඇතිවෙනවා කියලා මේ වක්කු සම්ඵස්ස, සෝත සම්ඵස්ස, සාණ සම්ඵස්ස, ජීවිතා සම්ඵස්ස, කාය සම්ඵස්ස, මනෝ සම්ඵස්ස

'කියන තැන දක්වා ව' - පුරාණ කථවයෙන් හටගන්න විචාකය.

මේ 'ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණයෙන්' (2 තුළ) කරන එකම දෙය' මොකක් ද?

අපට 'විපාක විදින්න' පුළුවන් විදිහට - මොකද පෙර ජීවිතයේ රූප තණ්හා, ශබ්ද තණ්හා, ගන්ධ තණ්හා, රස තණ්හා, පොට්ඨබ්බ තණ්හා කියලා රූප බලන්න, ශබ්ද අහන්න, ගඳසුවඳ බලන්න තියෙන ඕනෑකම නිසා යි මෙතෙක්ට ආවේ. - ඉතින් ප්‍රතිසන්ධි සිතෙන් කරන්නේ මොකක් ද? මේ සිත වැයවෙලා නාමරූප හැඳුවා. නාමරූප දෙකෙන් කළේ ආයතන හදන එක. ප්‍රතිසන්ධි සිතෙන් බලාපොරොත්තු වෙන්න පුළුවන් උපරිම වැඩේ මොකක් ද?

'ආයතන ටික සකස් කරන එක'. ආයතන ටික හැදුණහම රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ කියන ධර්මයෝ 'ස්පර්ශවෙලා වේදනාව (2) ඇති වෙනවා'.

එතකොට මේක තමයි දැන් අපේ ජීවිතය.

.....

දැන් අපි මෙව්වර කාලයක් මේ පටිච්චසමුප්පාදය ඉගෙන ගෙන තිබුණු ක්‍රමය - දැන් මෙතෙක්ට (2 - තුළ වේදනා) එතකල් වර්තමානයේ අර්ථය පෙන්වන්නවා හරි. මේ 'පෙර අවිද්‍යා කර්ම' (1) නිසා 'විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා' (2) කියන ටික හටගන්නවා. මේක අපේ ජීවිතය. ඊටපස්සේ මේ වේදනාව (2 තුළ) අරභයා අද 'තණ්හා, උපාදාන වෙලා හවය හදාගෙන' (4) නැවත

ඉපදෙනවා (5) කියන එකයි වර්තමානයේ පෙන්නන්නේ. එතකොට මෙතැන ප්‍රතිපදාව හැටියට පෙන්නන්නේ ලෝකයේ, මේ 'වේදනාව' අරභයා තණ්හාව ඇති නොවෙන විදිහට කටයුතු කළොත් උපාදානය නැහැ. උපාදානය නැති වුණොත් භවය නැහැ. භවය නැති වුණොත් ජාතිය නැතිවෙනවා. ඒ නිසා මේ වේදනාවට තණ්හාව ඇති කරගන්නේ නැතුව ඉඳිමයි අවශ්‍ය කියන කාරණාවකින් තමයි වර්තමානයේ දී පෙන්නන්නේ. ඒකේ යම් පැත්තකින් වැරද්දකුත් නැහැ, නමුත් මම මේකේ තියෙන දෝෂය ටිකක් මතක් කරන්නම්.

* පින්වතුනි, මේ 'අවිද්‍යා, සංඛාරයෙන්' (1) හටගත්ත මේ 'විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා' (2) කියන ටික 'යථාභූත ස්වභාවය'.

යථාභූත ස්වභාවයක් අරමුණු කරගෙන අපට තණ්හාව ඇතිවෙනවා නම්, අපි කුමක ඇත්ත දැකලා ද මිඳෙන්නේ? අපට මිඳෙන්න තැනක් නැහැ. මම කියන එක තේරුණා ද?

දැන් 'ඇත්ත ඇතිහැටියේම පවතින තැනමත්' මුල් කරගෙන තණ්හාව ඇතිවෙනවා නම්, අපට මිඳෙන්න තැනකුත් නැහැ.

* ඊගාව දේ බලන්න, 'අවිද්‍යා, සංඛාරයෙන්' (1) හටගත්ත මේ 'විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා' (2) කියන ටික කාමාවචර වුණොත්, මේ වේදනාවට (2කුළ) 'තණ්හා, උපාදාන' (4) වුණොත් 'භවය' හැදිලා ආපහු 'ජාතිය' (5) වෙනවා නේ. හොඳයි මේ වේදනාව (2 කුළ) 'කාමාවචර නම්' කාමාවචර වේදනාවකට තණ්හා කළොත්, කාමය උපාදාන වෙලා, කාම භවය හැදිලා, (4) කාම භවයේ උපදින්න (5) පුළුවන්.

එතකොට කාමාවචර වේදනාවකට තණ්හා කරලා රූපාවචර බ්‍රහ්මලෝකයේ හෝ අරූපාවචර බ්‍රහ්මලෝකයේ හෝ ඉපදෙන්නේ කොහොම ද? පුළුවන් ද? බැහැ.

එතකොට ‘දැන් ඒක අපි වෙනස් කරගන්නේ’ කොහොම ද?

හැමවෙලාවේ ම තණ්හාව නිසා නේ සසරේ ඉපදෙන්නේ. එතකොට දැන් අපි මේ තණ්හාව කියන එක - කාම වස්තූන්ට තණ්හා කළොත් කාම භූමියේ, කාම භවය හදාගෙන කාම භවයේ උපදිනවා.

දැන් මෙතැන රූප භවය හෝ අරූප භවය (4 තුළ භවය) හදාගෙන නැවත රූප භවයේ හෝ අරූප භවයේ හෝ උපදින්න අපි මේක වෙනස් කරගන්නේ කොතැනින් ද? වෙනස් වෙන්න බැහැ නේ.

දැන් මේ ටික (2) ‘කාමාවචර ම’ නම්, කාමාවචර වේදනාව අරභයා තණ්හා කළොත්, කෙලින් ම ‘කාම මට්ටමේ දෙයකටයි තණ්හා කරන්නේ’ (4). එතකොට රූපාවචරව හෝ අරූපාවචරව අපට ඉපදෙන්න (5) විදිහක් නැහැ.

ඒ කියන්නේ මේ චක්‍රය මෙහෙම (1, 2, 4, 5 විදිහට) ගත්තොත් කාම භූමියේ උපන්න කෙනා කාමාවචර ම යි. මේ වේදනාව (2 තුළ) රූපාවචර එකක් වුණොත් රූපාවචර කෙනා තණ්හා කළොත්, උපාදාන වෙලා එයා රූප භවයේ ම යි.

‘මේ චක්‍රය වෙනස් කරන්න විදිහක් නැහැ’. තේරෙනවා ද?

* ඊගාව වැරැද්ද බලන්න - දැන් මේකේ දී ‘අවිද්‍යා, සංඛාරය’ (1) පෙර නේ. මේ ජීවිතයේ (2 තුළ) දැන් කොතැනකවත් ‘අවිද්‍යා, සංඛාරය’ තියෙනවා ද? ‘විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා’ (2) කියන ටික ‘විපාකය’ - මේ අපේ ජීවිතය. තණ්හා, උපාදාන, භව (4) ‘වර්තමාන කර්මයි’ කියලා නේ දැන් අපි හිතාගෙන ඉන්නේ. දැන් මේ ටික (2), අතීත හේතුවට (1) වර්තමාන ඵල (2). වර්තමාන ඵලයට (2) වර්තමාන හේතුව (4).

අපි දැන් කෙනෙක් මැරීලා උපන්නා කිව්වොත්, ජාති වුණොත් (5) නැවත 'විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා' (2) කියන ටික නේ. දැන් මේක අපේ ජීවිතය.

අපිට ආශ්‍රවක්‍ෂය කරගන්න බැරිවෙලා එහා පැත්තට ගිහිල්ලා අපි ඉපදිලා පටිච්චසමුප්පාදය කථා කරන්න වුණොත්, මේ ජීවිතයට ඇඟිල්ල දික්කරන්න වෙනවා 'අවිද්‍යා, සංඛාර' කියලා. නේ ද? කෝ ඉතින් මේ ජීවිතයේ (2 භූ) තිබිලා තියෙනවා ද 'අවිද්‍යා, සංඛාර'?

හොඳයි පෙර ජීවිතයේත් තිබුණේ මෙහෙම ම (2) නෙවෙයි ද? මේ 'විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා' (2) කියන කාරණා ටික නෙවෙයි ද පෙර ජීවිතයේත් තිබුණේ? එතැන තිබුණු වේදනාවට 'තණ්හා, උපාදාන, භව' (4) වෙලා නෙවෙයි ද අපට මේ ජාතිය (5) ලැබුණේ? නමුත් දැන් අපි ඇඟිල්ල දික් කරන්නේ 'පෙර ජීවිතයට' අවිද්‍යා, සංඛාරයි කියලා, නේ ද? කොහොම ද එහෙම වුණේ?

දැන් අවිද්‍යා, සංඛාර කියලා අපට පෙර ජීවිතය කියන්න පුළුවන්. හරි. 'පෙර ජීවිතය' කියන තැනට (2) අපි ගියා නම් එතැනත් ඉපදීම කියන තැන තියෙන්නේ මොකක් ද? 'විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා' (2) කියන ටික. ඒ ජීවිතයේත් 'අවිද්‍යා, සංඛාරය' කියන එක පෙන්නලා තියෙන්නේ 'ඊටත් පෙර ජීවිතය' වෙනවා. එතකොට දිගටම දිගටම යනවා, එතකොට අවිද්‍යාවෙන් වැඩක් අපට හම්බවෙනවා ද? හම්බවෙන්නේ නැහැ.

එතකොට පටිච්චසමුප්පාදයේ අංග කීය ද - 9යි වෙන්නේ නේද?

දැන් අපි 'අද අර්ථ ගන්න ක්‍රමයේ' මෙන් මෙහෙම දෝෂයක් නැද්ද කියලායි මම අහන්නේ, මෙහෙම විස්තර කළොත්.

ඒකයි, දැන් පටිච්චසමුප්පාදය මෙහෙම තිබුණාට මේ මැද තව පුරවන්න කාරණා තියෙනවා.

දැන් පටිච්චසමුප්පාදය එකඑක කෝණ වලින් අරගෙන බුදුරජාණන්වහන්සේ පෙන්නන්නේ මේ වගේ අඩුපාඩු නො වෙන්න. මම මේ පැත්තකින් වෙනම ලිව්වේ (6, 7, 8, 9) **ඡර්චිකෂමුප්පාද ධර්මය** 'විසි ආකාරයෙන් පෙන්නන සිද්ධාන්තය' ගැන පෙන්නන්න.

පෙර ජීවිතයේ තිබුණු - 'අවිද්‍යා, සංඛාර, තණ්හා, උපාදාන, භව' (6) කියන ධර්මතා පහක් හේතු වුණා මේ ජීවිතයේ මේ 'විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායනන, එස්ස, වේදනා' (7) කියන ධර්මතා පහ ඇති කරගන්න.

අද ඇති කරගන්න 'අවිද්‍යා, සංඛාර, තණ්හා, උපාදාන, භව' (8) කියන ධර්මතා පහ නිසා යි අනාගතයේ 'විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායනන, එස්ස, වේදනා' (9) කියන ධර්මතා පහ හටගන්නේ.

එතකොට මෙතැන පිරෙන්න කාරණාවක් තියෙයි. ඔන්න ඔය මත තමයි මම 'මේ ධර්මතාවය' විස්තර කරන්නේ.

මේ 'විඤ්ඤාණ, භාවභූත, සළායනන, එස්ස, වේදනා' (2) කියන මේ 'ච්ඡාක්' ටික ගන්න.

මේ (2) අපට ඇහෙන්න නම් 'අභ්‍යන්තර භූතයක් පෙනෙන ච්චිච්'.

ඒ කියන්නේ 'සිතා නො කරන ලද චිත්තයකින්' භූතයක් පෙනෙන ච්චිච්.

දැන් ඒ තුළ කිසිම කෙලෙසයක් නැහැ.

රාග, ද්වේෂ, මෝහ නැහැ. අවිද්‍යාව නැහැ. අනුශ්ලික්ෂ නැහැ. එතකොට ඒ 'පෙනෙන චිත්තය'.

ඒ 'පෙනෙන චිත්තය' මම අර කිව්ව අඹ ඇටයේ උපමාව ගන්න. අඹ ඇටයක් හිටෙව්වහම අඹ ඇටයෙන් පැළයක් හටගන්නා. පැළය ලොකුවෙලා අතුරුති ආවා. ඊටපස්සේ 'බාහිර' පරාගපෝෂණය නිසා ගෙඩි හැදෙනවා වගේ තමයි

‘විඤ්ඤාණය නිසා නාම-රූප වෙලා’ (2 තුළ),

නාමරූප නිසා ආයතන ටික හැදිලා (2 තුළ),

ආයතන ටිකට ස්පර්ශ වෙලා වේදනාව ඇතිවෙනවා (2 තුළ).

එතකොට දැන් ‘වේදනාව ඇතිවෙනවා’ (2 තුළ) කියන තැන ‘සත්වයෙක්ගේ හෝ පුද්ගලයෙක්ගේ හෝ ආත්මයක් හෝ තෙවෙයි’. වේදනාව කියන එක හේතුප්‍රත්‍යයයි.

සැප වේදනා වේවා, දුක් වේදනා වේවා, උපේක්ෂා වේදනා වේවා, හේතුප්‍රත්‍යයයි. දැන් ‘මේ ඇතැම් පෙනෙන චරිතයේ දී චක්‍ර සම්මිශ්‍රණය නිසා ඇති වන්නේ පෙනෙන චරිතයේ තමයි මේ වේදනාව කියන තැන එතකොට තියෙන්නේ. විපාක ටික.

ඊටපස්සේ, ‘දැන් අපට රූපයක් පෙනෙන කොට’ - ‘මෙන්න මෙතෙන්නට’ (2 තුළ වේදනාවට පසු),

- මේ ‘විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන, එස්ස, වේදනා’ (2) කියන ‘ධර්මතා ටිකේ ඇතිව ඇතිවෙන්නේ තොරතුරුකම’ කියන එක - ‘අද’ සක්‍රිය වෙනවා.

‘අවිද්‍යාව - ඇත්ත ඇතිවෙන්නේ නො දන්නාකම’ නැත්නම් මේ ‘විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන, එස්ස, වේදනා කියලා අපට රූපයක් පෙනෙන තැනක’ (2) පවතින ධර්මතා ටිකේ ‘ඇත්ත ඇතිවෙන්නේ නො දන්නාකම’ අද ඇතිවෙනවා.

මේ ටික (2), ඇති මේ ඉපදීම, ආයතන ටිකෙන් ස්පර්ශ වෙලා, රූප බලන, ශබ්ද ඇතිවෙන තැන.

ඔය 'රූප බලනවා, ශබ්ද අහනවා කියන තැන ඇත්ත ඇතිහැටියේ නොදන්නාකම' නිසා 'අද' අපි ඇති කරගන්නවා 'කාම මට්ටමේ කර්ම' (3).

ඒ කියන්නේ මේ 'පෙනෙන රූපය' (2) අරහයා රත්තරන්, රිදී, මුතුමැණික් කියන අදහසක් අපි ඇති කරගත්තොත්, 'කාම මට්ටමේ' කර්මයක් (3) ඇති කරගන්නොත්,

➤ දැන් මේ පැත්තෙන් (මේ ජීවිතයේ) කර්ම හටගන්න හැටියේ ම මේ විඤ්ඤාණය (2 තුළ) දැන් පැයුරු වෙන්නේ මේ (3) සංඛාරයට.

දැන් මුලින් 'ප්‍රතිසන්ධි මට්ටමේ දී' මේ විඤ්ඤාණය (2 තුළ) ඇසුරු වුණේ 'පෙර' ජීවිතයේ අවිද්‍යා සංඛාරයට (1) .

දැන් ඒ ටිකෙන් ආයතන ටික (2) හදලා, ආයතන ටිකෙන් මේ ඇත්ත නො දැන,

බාහිර, මෙහෙත් (මේ ජීවිතයේ) පරමුණක් එක්ක සම්බන්ධ වෙනවාත් එක්ක ම,

➤ දැන් 'පරිද්දාවෙන්' පැති කරගන්න 'කර්ම' (3) එක්ක සම්බන්ධ වෙනවා මේ විඤ්ඤාණය (2 තුළ).

එතකොට 'දැන්' -

➤ මේ ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය, මේ නාමරූප ප්‍රායුතන ටිකත්, එසේම ටිකත්, චේදනා ටිකත් (වෙනස්වූ 2) - ඔක්කෝම 'කාමාවච්ඡේද'.

'දැන්' මේ චේදනාවට (වෙනස්වූ 2 තුළ) තණ්හා කළොත් 'කාම' තණ්හාව, 'කාම' උපාදානය, 'කාම' භවය (4)

- 'කාම' භවයේ තමයි ජාතිය (5) තියෙන්නේ.

* ඊටපස්සේ අවිද්‍යාවේ යම්කිසි අඩුවැඩිකමක් මත

'මේ විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායනන, එස්ස, වේදනා' (2) කියන 'ධර්මනා ටිකෙන් අපට රූපයක් පෙනෙන කොට', - අපි 'මේ රූපය, කාමය ඉක්මවා ගිය' නමුත් 'රූපභව මට්ටමේ කර්මයක්' සකස් කරගන්නොත්, කර්ම නිමිත්තක් හදාගන්නොත්, 'මේ ආයතන ටික' (2) උදව් කරගෙන ම,

අවිද්‍යාව තියෙනවා, අවිද්‍යාව මත අපට හටගන්න කර්මය (3) - අවිද්‍යාව හැම වෙලාවේම මේ ටිකේ (2) ඇත්ත නොදන්නාකම. මේ (2) ටිකේ ඇත්ත නො දන්නාකම මත රූපාවචර මට්ටමේ, රූපභව මට්ටමේ කර්මයක් (3) සිද්ධ කරගත්තොත්, දැන් 'මේ කථමයේ වට්ටම' (3) ගත්තවා මේ විඤ්ඤාණය (2 තුළ).

'ප්‍රතික්‍ෂේප වට්ටමේ ඉඳලා ව' - 'නාමරූප දෙකෙන්'

ඔක්කෝම (2) වෙනස් කරනවා.

මම කියන්නේ ධ්‍යානලාභී කෙනෙකුට නිත පිරිසිදු වුණොත් ප්‍රසාදය සම්පූර්ණම පැහැපත් වෙනවා, මේ ඇහෙන්න අද අපට පෙනෙන දෙයට ඔබ්බෙනුත්, අද අපට නො පෙනෙන දේවල් පවා දකින්න පුළුවන්. මේ පෙනෙන දෙයට ඔබ්බෙන් පවතින වස්තු පවා 'පියවි ඇහෙන්න' දකින්න පුළුවන්.

තථාගතයන්වහන්සේට චතුරාංගසමන්තාගත කළුවරේ යොදුනක් ඇත පෙනෙනවා. ඒ කියන්නේ මසෑසට. කිසිම දිවැසකින් තොරව මේ මසෑසට චතුරාංගසමන්තාගත කරුවලේ යොදුනක් ඇත පෙනෙනවා කියනවා. චතුරාංගසමන්තාගත කළුවර කියලා කියන්නේ මාසේ පෝය දවසක, හද නැහැ. ඊටපස්සේ සණ වළාකුලකින් අහස වැහිලා තියෙන දවසක, වෙලාවක, තද කැලැවක්

ඇතුළේ, ඊටපස්සේ රාත්‍රියක - මේ ටික එකතු වුණහම මොන තරම් කළුවර ද? මෙන්න මේකට කියනවා වතුරාංගසමන්තාගත කළුවර කියලා. අපි කියන්නේ 'කැලි කපන අඳුර වගේ' කියලා - කැලි කැපුවත් පෙනෙන්නේ නැහැ කියලා, කට්ට කළුවර කියන්නේ. ඒ වගේ අඳුරෙන් මේ පියවි ඇහැට යොදනක් දුර, සැතපුම් 16ක් දුර පෙනෙනවා ලු.

ඉතින් අර සමහර ස්වාමීන්වහන්සේලා කියන්නේ භාවනා කරන කොට ආලෝක පහළ වුණහම - එක ස්වාමීන්වහන්සේ නමක් කියනවා ඇවැත්නි, මට මල් ආසනයේ තියෙන මල් පෙනෙනවා කියලා. අනිත් භාමුදුරුවෝ කියනවා ඇවැත්නි, ඕක ගැන කවර කථා ද, මට මුහුදේ යොදුන් 4ක් ඇත ඉන්න මාලු පෙනෙනවා කියනවා.

එතකොට 'ඇස් දෙක ම' වෙනස් වෙනවා. ඒ කියන්නේ මේ සංඛාරය වෙනස්වෙන කොට 'දැන් මේ සංඛාරය' (3) ඇසුරු කරගෙන තමයි 'මේ විඤ්ඤාණය' (2) තුළ.

මේ ධ්වනි හැම වෙලේම, *භවාංග ධ්වනි* කියන කොට - දැන් මෙයා (2) තුළ විඤ්ඤාණය) කාම *භවයේ* අංගයක් වෙලා.

මෙයාට (2) තුළ විඤ්ඤාණය) අරමුණු දරන්න දැන් තියෙන්නේ මේ (3) නිමිති ටික. 'මේවා (1) මැකෙනවා'.

දැන් අපිට ඔය වෙලා තියෙන්නේ. පින්වතුන්ට දැන් පරණ ඒවා මතක් කරන්න පුළුවන් ද හිතෙන් හිතෙන්? බැහැ. ඒ කියන්නේ '*ඉපදුණාට පස්සේ* ' *පින්වතුන්ට* මේ (1) *පැන්නේ මොකුත් තිබුණේ නැහැ*.

අපි හැමෝටම මව් කුසේ උපන්න මොහොතේ ඉඳලා මේ පැන්නේ (වර්තමාන) ආයතන ටික හැදෙනකල්ම එයාට හිතන්න ඉඩ තිබුණේ 'පෙර එක' (1).

ඊටපස්සේ 'ඒ' හැඳුණු ආයතන වලට ගැටිලා' මේ පැත්තේ (වර්තමාන) නිමිති හදාගත්තාට පස්සේ අර ටික (1) අතහැරෙනවා.

දැන් 'මේ ටික' (3-වර්තමාන) තමයි 'තළු මරමරා' අපි ඉන්නේ.

එතකොට 'දැන් සංඛාරය' (3) *භ්‍යාවච්ච වට්ඨමේ චිකක් වුණාත් කර්මය, මේ විඤ්ඤාණය (2තුළ) භ්‍ය වට්ඨම වෙලා, භාවභ්‍ය (2තුළ) ඒ වට්ඨමට ඇවිල්ලා, ආයතන (2තුළ) ඒ වට්ඨමට පිහිටනවා.*

ස්වර්ශය (2තුළ) ඒ වට්ඨමේ, ඒ වට්ඨමේ වේදනාවක් (2තුළ) තමයි හැරෙනේ.

අපි කියමු ධ්‍යාන වට්ඨමේ වේදනාවක් කියලා. ධ්‍යාන සැපයක් විඳින්නේ කියන්න.

දැන් 'ඒ' සැපයටයි තණ්හා කරන්නේ.

තණ්හා කළහම 'ඒ වට්ඨමයි' උපාදාන (4) වෙන්නේ.

දැන් භ්‍ය භවයයි (4) හැරිලා තියෙන්නේ. 'ඡාතිය (5) භ්‍ය භවයේ'.

* ඊටපස්සේ අවිද්‍යාව තව ටිකක් අඩු වුණොත්, මෙතැන (2හි) ඇත්ත නොතේරෙනකම තියෙනවා. හැබැයි 'අවිද්‍යාවේ මෝහ ගතිය' ඇවෑම. ඒ මත මෙයා හදාගන්නවා 'ආනෙඤ්ජානිසංඛාරයක්'.

ආනෙඤ්ජානිසංඛාරයක් හදාගත්තොත් - දැන් ඒ සංඛාරය (3) ඇසුරු කරගෙනයි පවතින්නේ මේ විඤ්ඤාණය (2 තුළ). එතකොට ආනෙඤ්ජානිසංඛාරය (3) ඇසුරු කරගෙනයි මේ විඤ්ඤාණය (2තුළ) හටගන්නේ. ඒ විඤ්ඤාණය නිසායි නාමරූප වෙලා, ආයතන හැදිලා, එස්ස වෙලා, මේ වේදනාව ඇතිවෙන්නේ (වෙනස්වූ 2).

එතකොට ධ්‍යාන මට්ටමේ වේදනාවක් කියන්නේ මේ වේදනාව (වෙනස්වූ 2තුළ)

➤ 'දැන් මේ සංඛාරය' (3) නිසා හදාගන්න, 'වෙනස් කරගන්න' මට්ටමක් වෙලා.

➤ 'දැන් මේ වේදනාවට' තණ්හා කළොත්, උපාදාන වුණොත්, රූපභවය (4) හැදිලා තියෙන්නේ - ජාතිය.

ඉතින් මේ ටික නො දන්නාකම නිසා අවිද්‍යාවෙන් අප්‍රඥ්ඤාහි සංඛාරයක් (3) හටගත්තොත්, ඊටපස්සේ මේ සංඛාරය (3) ඇසුරු කරගෙන තමයි මේ විඤ්ඤාණය (2) පවතින්නේ.

එතකොට තවම 'මේ වට්ටම (2) කාමාවච්චම ව යි'.

'කාමාවචර වුණාට' මෙතැන ඇතිවෙන වේදනාවට (වෙනස්වූ 2 තුළ) ඇති කරගන්න තණ්හා උපාදානය (4) බලවත් වැඩි යි.

.....

අපි නිකමට කිව්වොත්, බලන්න කෙනෙකුට රාගාදී අරමුණක් ඇති වුණොත් තමන්ගේ ශරීරයේ අභ්‍යන්තරයේ ඉන්ද්‍රියයන්ගේ වෙනස්වීම් වෙනවා නේද? වෙනවා.

එතකොට දැන් ඒ රාග සිත 'පෙර ජීවිතයක්' ඉඳන් ආපු එකක් ද? නැහැ. එතකොට දැන්, 'දැන් තියෙන ඒ රාග සිත තියා' මේ ඉන්ද්‍රිය ටික සම්පූර්ණ වෙනස් කරලා තේද? එතකොට ශරීරය සම්පූර්ණ වෙනස් කරනවා කියන එක පිළිගන්න පුළුවන් ද? පුළුවන්.

දැවේය සිතක් කෙනෙකුට ඇති වුණොත් සම්පූර්ණ කළු වෙලා, නිල් වෙලා, තරහා ඇතිවෙලා, මුළු ශරීරයම වෙනස් කරන්නේ නැත්ද? වෙනස් කරනවා. ඒ ශරීරය වෙනස් වෙන්න, ඒ සිත කොහොටු දැයි? 'පෙර ජීවිතයකට ද?' - මේ ජීවිතයට.

එතකොට එහෙනම් 'මේ කර්ම සිතෙන් නිකම්' කරන්නේ නැහැ අපි "බාහිර රූපය දිහා බලාගෙන කල්පනා කරනවා" කියලා හිතුවාට, කල්පනා කළාට.

**ඵභේ කල්පනා කරද්දී 'මෙභේ තව යමක් වෙලා'.
මේ 'අධ්‍යාත්මික පැත්ත' හදනවා.**

මෙතැන 'අවිද්‍යාවෙන් සංඛාරය' (3) කියන්නේ - පින්වතුන් රූපය දිහා බලාගෙනයි "අනේ හරි ඡෝක් නේ" කියලා හිතන්නේ. හිතන කොට මෙහේ වෙලා තියෙන්නේ -

ඵ 'හිතන ඵකට අනුව මේ ටික' (වෙනස්වූ 2) හැදිලා,

➤ ඵ සිත 'නාම ධර්ම උපද්දලා' - 'රූපය හදලා'.

➤ මේ පැත්තෙන් 'කය වෙනස් ඵකක් කරලා', 'ඵක විලිගන්න, ඵක ලබාගන්න යුද්ධය වට්ටමකට හදලා' (වෙනස්වූ 2හි අංග මගින්) කියන ටිකක් වෙනවා.

.

එතකොට මෙතැන දී අපට එක කාරණාවක් තියෙයි.

යම්කිසි කෙනෙකුට මේ 'විඤ්ඤාණ, භාවරූප, සලායනන, චක්ඛු, චේතනා' (2) කියන ධර්මනා ටික භාග්‍යවත් තේරුම් අරගෙන,

අවිද්‍යාව (3) ශ්‍රේෂ්ඨත්වයෙන් ඉතරු භාවයෙන්, මෙයට (වෙනස්වූ 2 මගින්) පුඤ්ඤානියංඛාර හැදෙන්නෙන් නැහැ, අපුඤ්ඤානියංඛාර හැදෙන්නෙන් නැහැ, අනෙඤ්ජානියංඛාර හැදෙන්නෙන් නැහැ.

ඵ කියන්නේ මේ ටික (වෙනස්වූ 2) කාමාවචර වෙන්තෙන් නැහැ, රූපාවචර වෙන්තෙන් නැහැ, අරූපාවචර වෙන්තෙන් නැහැ.

➤ එතකොට 'සම්මාදිව්ඪිය, සම්මාසංකප්පය' කියලයි මේ දෙක (3) විස්තර කරන්නේ.

➤ 'දැන් ඒ දෙකට විපාක' වෙනවා මේක (වෙනස්වූ 2). **මේ විකට (වෙනස්වූ 2ට) කියනවා චිතකොට - 'ලෝකෝත්තර විපාක' කියලා.**

අපි 'චිල සිතක්' කියලා කියන්නේ.

දැන් 'අවිද්‍යාව නැතුව විද්‍යාව උපදවාගන්න' තැනක දී, මේකට (3 ට) කියනවා **මාර්ගය** කියලා.

ඒකේ විපාක වික 'ලෝකෝත්තර විපාකයක්' වෙනවා.

එතකොට 'අවිද්‍යාව නැතිකරලා, සංඛාර නැති කළොත්' (3) - **මෙයා (වෙනස්වූ 2) කාමාවච්ච, රූපාවච්ච, අරූපාවච්ච කියන ධර්මනා තුනෙන්ම, තුන් තුමියෙන් ම අනුභවෙනවා.**

මෙයා (වෙනස්වූ 2) 'ලෝකෝත්තර කියන ඵලයක්, විපාකයක්' බවට පත්වෙනවා.

එතකොට 'ඉඹේම' වෙලා තියෙන්නේ මොකක් ද?

'තණ්හා, උපාදාන, භව' (4) කියන විකයි අනුභව්ලා තියෙන්නේ.

එතකොට ජාතිය (5) කියන එකකට ඉඩ නැහැ.

➤ 'පුරාණ කර්මයට හටගත්ත විපාක' විකේ (2) ඇත්ත දැකලා,

➤ 'තණ්හා කරන්නේ නැතුව'

- *ආශ්‍රිතයන්ගෙන්, කෙලෙසුන්ගෙන් විදිලා කියලයි උන්නර්‍ය එන්නේ. තේරුණා ද?*

.....

දැන්, පෙළඳහම හරි, 'අර්ථය අරගෙන තියෙන ක්‍රමය' වැරදි යි.

'යථාර්තය' වශයෙන් ගත්තහම,

- 'විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා' (2) කියන ටිකේ අවිද්‍යාව හින්දා 'එක කාමාවචර මට්ටමේ කර්මයක්' (3 මගින්) බවට පත්කරලා, මේ 'වේදනාව (වෙනස්වූ 2 තුළින්) කාමාවචර' කරගෙන 'තණ්හාව හදාගෙන' (4) අපි සසරට ගියේ.
- එතකොට තණ්හාව කියන එක - නිකම් ම මේ (2 තුළ) වේදනාවට තණ්හාව (4) හටගන්නේ නැහැ.
- ඒ කියන්නේ '*අවිද්‍යාව නිසා හටගන්න කර්ම නිවින්නෙන්*' (3), '*මේ වේදනාව*' (2 තුළ) *පත්කරනවා - දැනට දිනා බලන වේදනාව, රත්රිදි දිනා බලන වේදනාව, ගෙදර උයන, ඉඩම දිහා බලන කොට ඇතිවෙන සැපය (වෙනස්වූ 2) -*

➤ '*මෙයා* (2) *වෙනස් කරලා*' *නියෙන්නේ 'මේ නිවින්නෙන්* (3)'.

- '*ඒ නිසායි*' *පිත්තතුන්ට මේ 'කාම ව්‍යන්තුව තණ්හාව' ඇතිවෙන්නේ.*
- එතකොට 'ඒ තණ්හාව' නිසායි මේ කාම වස්තු උපාදානය වෙලා, කාම හවය හදාගෙන (4), කාම හවයේ උපදින්නේ (5).

- හැමවෙලාවේම මෙයා (2) වෙනස් කරනවා මේ අවිද්‍යාවෙන්, කර්මයෙන් (3), මේ 'බර්මනා ජාම' (2 තුළ) වෙනස් කරනවා.
- එතකොට තණ්හා, උපාදානය (4) කියන ටික හැමවෙලාවේම ඇතිවෙන්නේ - කාමාවචර වස්තුවක් වුණොත් මේ වේදනාව (වෙනස්වූ 2 තුළ) - කාමාවචර හෝ වුණොත් තණ්හාව ඇතිවෙනවා. රූපාවචර හෝ වුණොත් තණ්හාව ඇතිවෙනවා. අරූපාවචර හෝ වුණොත් තණ්හාව ඇතිවෙනවාම යි.
- වේදනාව (වෙනස්වූ 2 තුළ) අරභයා තණ්හා උපාදාන (4) විමෙන් තමයි ජාතිය (5) වෙන්නේ.

හරි. හැබැයි වේදනාවට තණ්හාව ඇතිවෙන්නේ කොහොම ද?

- වර්තමාන 'අවිද්‍යා කර්මයෙන්' (3) මේ වේදනාව (2 තුළ) කියන එක 'අපි වෙනස් කරගන්නවා'.

ඒ කියන්නේ 'විඤ්ඤාණ, භාවරූප, සළායතන, චිත්ත, චේතනා' (2) කියන ටික වෙනස් කරලා - 'අපට විඳින්න, තණ්හා කරන්න පුළුවන් වට්ටවට' (වෙනස්වූ 2 ලෙස) අපි හදාගෙන තියෙන්නේ.

- 'හදාගත්තහමයි' තණ්හාව ඇතිවෙන්නේ. තේරුණා නේද?

ඒ හින්දයි දැන් 'යථාථය අනුව තියෙන චේතනාව' ගන්නොත් - මේකට (2) කියනවා භූතය කියලා.

'පෙර කර්මයට හටගත්ත' විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, චිත්ත, චේතනා (2) කියන ටිකේ 'සැබැම ගති ටික' හම්බවුණොත් 'තණ්හාවට ඇත්තටම ඉඩ නැහැ'.

‘සැබෑම ටිකට’ තණ්හාව යෙදෙන්න බැහැ.

ඒ ටිකට තණ්හාව යෙදුණොත් අපට ‘ගොඩයන්න තැනකුත් නැහැ’. අපි ‘මොකක් අවබෝධ කරලා ද’ තණ්හාව නැතිකරන්නේ?

දැන් ‘කාම වස්තු’ හම්බවෙන හින්දයි තණ්හාව යෙදෙන්නේ.

ඉතින් ‘අපට කාම වස්තු’ (වෙනස්වූ 2 ලෙස) හම්බවෙන තැනක,

- ‘කාම ස්වභාවයෙන් තොර’ ස්කන්ධ මාත්‍රයක් (2) තියෙන්නේ,
- ‘භෞත්‍යන්‍යයෙන් හටගත්ත’ රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන ‘ස්කන්ධ ටිකක්’ තියෙන්නේ කියලා,

‘මේ ටික අර්භයා’ (2) ඇත්ත ඇතිහැටියේ දන්නා වූ නුවණක් හදාගන්න හින්දාම හේතු අපි තණ්හාව තැනි කළේ? තැනි කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ?

‘යථාර්ථ වශයෙන් පවතින ටිකටත්’ තණ්හාව හසු වෙනවා නම්, අපි කුමක් විදර්ශනා කරලා ද තණ්හාව නැති කරන්නේ?

‘තණ්හාව ඇතිවෙන දේ විදර්ශනා කරනවා’ කියන කොටත් පවතින යථාර්ථය අනුව මතුවෙන්න එපැයි නේ ද?

දැන් මේකේ දී අපට ‘විදර්ශනා කරන්න’ විදිහකුත් නැහැනේ, ඇයි ‘යථාර්ථයක්ම නම් හම්බවෙන්නේ’.

නමුත් ‘යථාර්ථයක් තියෙන තැනක්’ ඇත්ත නො දන්නාකමින්, ‘වැරද්දකින් බලලා තණ්හාව යෙදෙන හින්දයි’ අපට ‘තව යථාර්ථයක් බලන්න’ ඉඩ තියෙන්නේ. මම කියන එක තේරෙනවා ද?

.....

මම කියන එක ටිකක් ගැඹුරු යි.

- ප්‍රතිසැති වශයෙන් හම්බවෙව්ව ටික (2) තමයි යථාර්ථය.
- ඔය තුළ 'දැන් අමුතුවෙන් ඇත්ත බලන්න ඩිනේ කියලා එකක් හැරුන - ඔය වට්ටම, 'පවතින ස්වභාවය' කෙනෙකුට පෙනෙනවා නම්'.
- නමුත් ඔය ස්වභාවය නොපෙනී, නොදන්නාකම නිසා අපි 'වැරද්දකින් ඒ දිනා බලලා, වැරද්දක් හදාගෙන' දෑන් ඉන්නේ.
- ඒ වැරද්ද හදාගෙන ඉන්න තැන (වෙනස්වූ 2) හින්දයි අපට තණ්හාව ඇතිවෙන්නේ. එතකොට දෑන් අපට 'තණ්හාව තියෙන්නේ අපි හදාගත්ත වැරද්ද තුළ'.
- අපට තණ්හාව හැකි කරන්න නම් 'හදාගන්න වැරද්ද' (3 මගින් වෙනස්වූ 2 ලෙස ඇති) හැකි කරන්න ඩිනේ.
- හදාගත්ත වැරද්ද නැති කරන්න නම් අපි 'අදහස්' (3) ඇති කරගන්න ඉස්සරවෙලා, 'සැබෑවට ම තිබුණු ස්කන්ධ විකේ' (2හි) ඇත්ත බලන්න වෙනවා.

ඒ කිව්වේ මෙතැන (2) යථාර්ථය වශයෙන් චිත්ත, චෛතසික, රූප කියන ධර්මතා ටිකක් නම් තියෙන්නේ,

ඔය 'චිත්ත, චෛතසික, රූප (2) කියන ධර්මතා ටික හො දන්නා' අවිද්‍යාව නිසා 'සත්ව-පුද්ගල හැඟීමක්' (3) අපි ඇති කරගන්නා නම්,

ඒ සත්ව-පුද්ගල හැඟීමෙන් (3) අපි මේ ටික (2) ඇසුරු කළා නම්,

දෑන් අපට මේ 'චිත්ත, චෛතසික, රූප' කියන (2) ටිකක් නෙවෙයි පෙනෙන්නේ, 'සත්වයෙක්' (වෙනස්වූ 2) කියලා නම්,

දැන් සත්වයෙක් දකින කොට ඇතිවෙන වේදනාවකටයි - තව පැත්තකින් - සත්වයෙක් කියලා නෙවෙයි “දරුවා දකින්න කැමතියි, දරුවා දකින කොට මට සැප වේදනාවක් ඇතිවෙනවා” (වෙනස්වූ 2) කියන තැනකින් තමයි අපි දරුවා බලන්න යන්නේ.

➤ එතකොට පින්වතුන් තණ්හා (4) කරන්නේ දැන් ‘දරුවා දකින කොට ඇතිවෙන වේදනාව’ (වෙනස්වූ 2) කියන තැනකින් නම්, පින්වතුන් ‘කාමභවය’ හදාගෙන තියෙන්නේ.

දැන් ‘ඒ වේදනාව අරභයා තණ්හාව’ කියන එක අයින් කරන්න බැහැ ‘දරුවා කියන දෘෂ්ටියෙන්’ වැහිලා හිත්දා.

ඒ හින්දා අපට - අපි ‘දරුවා’ කියන තැනක තියෙන්නේ චිත්ත, චෛතසික, රූප කියන ධර්මතා ටිකක් - කියන එක බලන්න වෙනවා.

ඒ බලන කොට ඒ ‘පුද්ගලභාවය අයින් කරගන්න’ අපට බලන්න තියෙන්නේ

‘සැබෑවට ම පවතින’ විඤ්ඤාණ, භාවභූත, සළායනන, චීර්ස, වේදනා කියන ධර්මතා (2) ටිකේ ‘ඇත්ත ඇතිහැටියේ දැකලා’ තමයි මෙතැන ‘පුද්ගලයා කියන මානසික චරිතය’ (වෙනස්වූ 2) ඇති වීදෙන්නේ.

එතකොට - ‘පුද්ගලයෙකුට’ තියෙන තණ්හාව, ‘පුද්ගලයෙක් දැකලා’ එන වේදනාවට තියෙන තණ්හාව (4) ඇවිත් ගැනෙනවා.

‘වේදනාව හේතුප්‍රත්‍යයයි, හේතු නැතිවෙන කොට නැතිවෙනවා’ කියන කොට ‘තණ්හාව කියන එක හිටින්නේ නැහැ’.

මේ 'වේදනාවට තණ්හාව' කියන එක ඇති කරගන්න හෝ තණ්හාව නැති කරගන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ මේ ධර්මතා පහ (2) අරහයා අවිද්‍යා, කර්ම (3) කියන ටික නැති කිරීමෙන් ම තමයි .

තණ්හාව (4) 'නැති කරගන්න' පුළුවන් වෙන්නෙන් අවිද්‍යා, කර්ම (3) කියන කාරණා දෙක හරහා ම යි.

.....

ඒ නිසායි මේ පටිච්චසමුප්පාදය පෙන්නන තථාගතයන්වහන්සේ එකඑක ආකාර වලට, එකඑක පැතිකඩ වලින් පෙන්නුවේ.

පෙර ජීවිතයේත් මේ වගේම ධර්මතා පහක් (පෙර භවයේ 2) හටගන්න තැනක අවිද්‍යාවෙන් (පෙර භවයේ 3) 'කාම මට්ටම' (එදාද වෙනස්වූ 2 ලෙසටම) හදාගෙන, ඒ කාම මට්ටමට තණ්හා, උපාදාන වෙච්ච නිසායි = (එදා 6), මේ භවයේත් මේ 'විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා' (මේ භවයේ -7) කියන ටික හටගත්තේ කියන ටික පෙන්නුවා.

එතකොට 'පෙර අවිද්‍යා, සංඛාරයි' (1) කියන එක මුල් වුණේ - ඒ 'අවිද්‍යා සංඛාරයෙන්' තමයි අපි 'කාමාවචර විපාකයක්' (මේ භවයේ 2) බවට හදාගත්තේ. ඒ කියන්නේ අපේ තණ්හාව ඇති වෙන්නත් මුල් වුණේ, අපට 'කාම භූමිය' කියන කාරණාව නිර්මාණය කරන්නත් මුල් වෙලා තියෙන්නේ 'පෙර ජීවිතයේ අවිද්‍යාව' යි.

'පෙර ජීවිතයේ අවිද්‍යා කර්මයෙන්' කාම මට්ටම හදාගත්ත නිසා යි කාම මට්ටමේ වේදනාවක් විඳලා, තණ්හා කරලා (6 මගින්) අද කාම භූමියේ අපට ඉපදෙන්න වුණේ. ඒ 'පෙර කර්මයට' (6) 'අද විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා' (7) කියන ටික හම්බවෙනවා.

අද ඒ ටිකේ ඇත්ත නො දන්නාකම නිසා අද ‘අවිද්‍යා කර්මයක්’ (8 තුළ) ඇති කරගත්තොත්, ඒ ‘අවිද්‍යා කර්මය’ ‘මේ විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන, එස්ස, වේදනා’ ටික ‘ඒ බවට පත් කරගෙන’ තිබුණොත් අපි, දැන් ඒ මට්ටමේ ඇති කරගන්න ‘තණ්හා උපාදාන භවයකින්’ (8) අනාගතයට ආයෙත් මේ වගේ ටිකක් (9) හැදෙනවා කියලා **මේ වෙනම රැහිනකියකින් පෙන්නන්නේ** ඒ නිසායි.

මෙතැන මේ කාරණා 11 (1, 3, 4, 5) තිබුණාට අපි දත යුතුයි,

මේ වේදනාව (2) රූපායා තණ්හාව (4) රූපිවෙනවා කියන තැනක දී රූපයම කාරණාව වෙනවා ‘රූපිදා, සංඛාර’ (3).

.....

දැන් අපේ ජීවිතය ගත්තොත්, ‘ස්කන්ධ සහ පඤ්චඋපාදානස්කන්ධ’ කියලා න්‍යායන් දෙකක් තියෙයි.

‘පෙර චිත්තයට ආපේක්ෂව’ ස්කන්ධ ටික හටගන්න නොව

පෙර අවිද්‍යා, කර්මය (1) නිසා මේ ‘විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන, එස්ස, වේදනා’ (2) කියන ටික ඇති වෙනවා. ‘ස්කන්ධ ටික’.

➤ එතකොට එපමණකින් ඒක ඉවර යි.

ඒ කියන්නේ පුරාණ කර්මයට මේ (1) හේතුව, මේක (2) එලය. **තේතුවක් නිසා ඵලයක් හටගන්නා.**

දැන් අපි ‘එලය හේතුවක්’ කරගන්නවා.

ඒ කියන්නේ **මේ ටිකේ (2) රූපිත නො දන්නාකම නිසා, අද කර්මය රැස්කරගෙන (3) -**

ඔන්න 'ව්‍යවස්ථාපිත පරිච්ඡේදය' දැන් සකස් වෙත.

අද 'අවිද්‍යා, සංඛාර' (3) නිසා 'විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන, ඵස්ස, චේදනා' (වෙනස්වූ 2) කියන වික දැන් මේ අතට (3 → වෙනස්වූ 2) අපි ගන්නවා.

දැන් කාම චරිතය - අලුත්.

දැන් ඒ වේදනාවට 'තණ්හා උපාදාන' වුණාත් අනාගතයට තැබෙන ජාතිය (3 → වෙනස්වූ 2 → 4 → 5) කියලා

මුළු පරිච්ඡේදයම අංග වික දැන් 'අප්‍රාප්තිය'.

.....

ඊළඟට - 'මෙතැන (2) ආහාරයෙන් හටගන්න ස්කන්ධ වික' මෙතැන ම නැතිවෙනවා.

ඊළඟට ජීවිතයකට සාපේක්ෂව, අන්තිමට ඊළඟට ජීවිතයට යන්න 'ඉතුරුවෙලා' තියෙන්නේ මොකක් ද?

'අවිද්‍යා, කර්ම, තණ්හා, උපාදාන' කියන කෙලෙස් වික විතර්ශ් අන්තිමට ඉතුරුවෙලා තියෙන්නේ.

දැන් අවිද්‍යා, කර්මයෙන් "මම දරුවෙක් හදනවා" කියලා රූපයක් හැඳුවාට, මගේ වැරද්ද තියෙනවා - රූපයේ ඇත්ත නො දන්නාකම නිසා, "මේ මගේ දරුවා, දරුවාවයි හදන්නේ" කියන අදහසින් මම හදන්නේ 'කතබොන ආහාරයෙන් යුක්ත රූපයක්'.

දැන් ඒ රූපය හැදෙද්දී

මගේ මනසේ තියෙනවා 'අවිද්‍යා, කර්ම' (3) කියන වික.

මේ රූපයේ ඇති නො දන්නාකම නිසා “මේ මගේ දරුවාවයි මම ලොකුමහත් කරන්නේ” (3) කියන අදහසින් තමයි කරන්නේ.

ඊටපස්සේ ඒ මදිවාට ‘තණ්හා, උපාදානයෙන්’ (4) - “මේ දරුවාට කැමතියි, මේ දරුවා මගේමයි” කියන තැනකින් තමයි හදන්නේ.

ඊටපස්සේ ආහාරයෙන් හැදුණු ‘රූපය නැතිවෙයි’. නමුත්
‘අවිද්‍යා, කර්ම, තණ්හා, උපාදාන’ කියන ගති වික
අපේ මනසේ ඉතුරුවෙයි නේ ද?

ඒ වික නැවත මේ වගේ රූපයක් පෝෂණය කරන තැනකට අපිව අරගෙන යනවා ම යි.

“දැන් රූපයක් හදන්න නේ” අපට කැමැත්ත තියෙන්නේ.

➤ ඒ හින්දා ඒ කැමැත්තට ‘තණ්හා නමැති වඩුවා’ *භ්‍යයක්*
අරගෙන දෙනවා අපට “හදාපත් එහෙනම් මේ රූපය” කියලා.

“දැන් බාහිර දෑරුවක් හදනවා” කියන තැනකින් අත්තිමට බැලුවහම,
‘භ්‍යයක් හදන්නයි කැමැත්ත’.

ඒ හින්දා ‘කැමැත්ත’ මොකද කරන්නේ?

➤ රූපයක් අරගෙන දෙනවා “දැන් මේකට කවලාපොවලා, නාවලා, අන්දලාපළඳලා රූපය හදන්න කියලා”.

➤ *භ්‍ය හදන්න නම් ඕනේ ‘හදන්න භ්‍ය ලබාදෙන චික නමයි’*
‘තණ්හා නමැති වඩුවා’ කරන්නේ.

.....

ඉතින් මෙතැන දී මට පෙන්නන්න ඕනේ වුණේ එක දෙය යි. ඒ කියන්නේ මේ පරිච්ඡේදයේ දී ධර්මයේ අපට මිඳෙනවා නම් මිඳෙන නියෙන්නේ -

දැන් මේ ටික මෙහෙම කථා කරන කොට 'ස්කන්ධ ගැන' (2) කථා කරන තැනට ආවොත් තමයි 'පෙර' අවිද්‍යා, සංඛාර (1) කියලා කියන්නේ.

මේ ටික (2) 'ඇත්ත' රහතත්වහන්සේනමකට විතරයි.

මේ 'පෙර අවිද්‍යා, කර්මයට හටගත්ත විපාක' (2) ටිකේ ජීවත්වෙනවා කියන ටික කරන්නේ රහතත්වහන්සේ විතරයි.

ඒ කියන්නේ මේ ටිකේ (2) 'ඇත්ත ඇතිහැටියේ දක්නා වූ සිතටයි' **චාර්ග සිත, ඵල සිත කියලා කියන්නේ.**

ඔය ටික (2) නො දන්නාකම නිසා ඇති කරගන්න

- 'කර්ම ටික' (3) සහ ඒ 'කර්මයට දිට්ඨධම්ම විපාක' ටිකෙන් - මේ ටික (2) වෙනස් කරගත්තහම (වෙනස්වූ 2 ලෙස), දැන් එයා 'කාම ලෝකයේ කෙනෙක්' වෙනවා.
- දැන් එයා විඳින්නේ 'පුරාණ කර්මයට' හටගත්ත 'විපාක' (2) නෙවෙයි.
- ඒ කියන්නේ මේ ඇහෙන්න බලලා නිසා 'දැන්' 'සැප විඳින්නේ' 'භත්තභත්' 'දිනා බලලා, 'ඊදි' දිනා බලලා, 'ගෙවල්දොඬුවල්, යානවාහන' දිනා බලලායි (වෙනස්වූ 2 ලෙස) මේ ඇහෙන්න සැප විඳින්නේ. මේ කෙනෙත් අහවල් ගායකයාගේ ශබ්ද අහලා, ගායිකාවගේ ශබ්ද අහලා, අහවල් කෙනාගේ ශබ්ද අහලායි සැපයුණ් විඳින්නේ.
- දැන් 'යථාතූත ස්වභාවය' (2) හම්බවෙන්නේ නැහැ.

➤ දැන් හැමෝට ම හම්බවෙන්නේ 'තමන් ව ඇතිකරගන්නා වූ' මානසික චරිතය තුළ.

එතකොට තමයි 'ලෝකය ඇතුළේ' කියලා කියන්නේ.

.....

බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරන්නේ ආදිත්ත කියන සූත්‍රයේ දී "මහණෙනි, සියල්ල ඇවිලගන්නා ලදී. මොකක් ද - ඇහැ ඇවිලගන්නා ලදී, රූපය ඇවිලගන්නා ලදී, වක්කු විඤ්ඤාණය ඇවිලගන්නා ලදී. කන, ගබ්දය, සොන විඤ්ඤාණය ඇවිලගන්නා ලදී. කෙන ආදිත්තං - කුමකින් ඇවිලගන්නේ ද? ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, සොක, පරිදෙව, දුක්ඛ, දොමනස්ස, උපායාසයන්ගෙන්, රාග, ද්වේෂ, මෝහයන්ගෙන් කියන එකොළොස් ගින්නකින් ම ඇවිලගන්නා ලදී" කියලා කියනවා.

මම ඒකට උපමාවක් කියන්නේ - දැන් ගිනි ගොඩක් මැද්දේ යකඩ ගොඩාක් තියෙන කොට "මේ යකඩෙන් රත්වෙලා, මේ යකඩෙන් රත්වෙලා" කියලා එකින්එක කියන්න ඕනේ ද? නැහැ. "සියල්ලම රත්වෙලායි තියෙන්නේ" කියන එක කිව්ව හැකිනේ? ඒ වගේ,

- අවිද්‍යාව ඇතුළේ තියෙන, ඒ අවිද්‍යා සංඛාරයෙන් (3) උපන්නා චක්‍රය (3, → වෙනස්වූ 2, → 4, → 5) ඇතුළේ දී ලෝකයාට මේ ඇහැ, රූප, වක්කු විඤ්ඤාණය, මේ ඔක්කෝම ටික ජරා, මරණ දුක තැවරිලාමයි තියෙන්නේ.
- ඇයි? මෙයා ඒ කර්ම (3) කියන විකේත ඒ වික (2) පරිහරණය කරන්නේ.
- 'ඉබ්බමයි' තණ්හා, උපාදානය (4) කියන ටික ඇතිවෙන්නේ. නැවත ඉපදීම (5) කියන එක, ජාති, ජරා, මරණ තුරුල් කරගෙනයි මෙයා මේ ටිකේ (වෙනස්වූ 2) ඇවිදින්නේ. මේ ටික (වෙනස්වූ 2) පරිහරණය කරන්නේ.

- ඒකයි මෙතැන ‘උපේක්ෂා වේදනාවක්’ (වෙනස්වූ 2 තුළ වේදනාව) වුණත්, ‘මේ උපේක්ෂා වේදනාවේ’ ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, චර්ණ, ඝෝක, ජර්ථෙව්, දුක්ඛ, දොමනස්ස තැවරිලා තියෙනවා.

‘වේදනා’ අර්ථයෙන් නෙවෙයි පෙන්නන්නේ තථාගතයත්වහන්සේ.

ඒ කියන්නේ ‘දුක් වේදනාව’ විතරයි ‘දුක්ඛ අර්ථයෙන් දුක්ඛය’ කියන්න පුළුවන්. *සෑය වේදනාව සහ උපේක්ෂා වේදනාව ‘ඛණ්ඩානුකූල’ දුක්ඛය* කියලයි කියන්නේ තථාගතයත්වහන්සේ.

ඒ උපේක්ෂා වේදනාව, ඒ සෑය වේදනාව (වෙනස්වූ 2 තුළ වේදනාව) ‘*අඤ්ඤා කරන කෙනා*’ ජාති, ජරා, චර්ණයත්ව පත්වෙනවා නම්, එහෙනම් ‘මේ සැපයේ තැවරිලා තියෙනවා’ ජාති, ජරා, මරණ දුක්.

සැප වේදනාව, නැත්නම් ‘ඒ’ චෛතසිකය ඇතුළේ’ ජරා, මරණ තියෙනවා කියන එක නෙවෙයි මේ කියන්නේ.

පින්වතුන් ‘යම් සැපයක් විඳින කොට’ - ‘ඔය සැපය විඳිම නිසාම’ සසර නැවත ඉපදිලා ජරා, මරණ, සෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාසයන්ට පත්වෙනවා නම්, ‘ඔය සැපය තුළ තැවරිලා නැද්ද’ ජරා, මරණය? තියෙනවා.

‘සෑය වේදනාව ජරා, චර්ණය’ කියන එක තෙවැනි මේ කියන්නේ. තමන් නොයෙක් නොයෙක් ආත්මභාව වල ඉපදිලා, සතර අපායේ ඉපදිලා විඳින්න තියෙන දුක් තැවරිලා තියෙන්නේ ‘ඔය සැපයේ’. ‘උපේක්ෂා වේදනාව’ දුක්ඛය කියන අදහසකින් නෙවෙයි තථාගතයත්වහන්සේ දේශනා කරන්නේ.

‘උපේක්ෂා වුණාට’ මෙතැන (වෙනස්වූ 2) තියෙන උපේක්ෂාවද මේ අවිද්‍යාවෙන් (3) තැවරිලා නම් තියෙන්නේ, ඒකේ මෝහය තියෙනවා නම්, ඒ උපේක්ෂාව නිසාම සසරේ ඉපදිලා ජරා, මරණ, සෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාසය කියන

දුක් ලැබෙයි නම්, 'ලැබෙන සසරට ගහගෙන යයි' නම්, මේ උපේක්ෂාවේ ජරා, මරණ දුක තැවරිලා තියෙනවා.

ඉතින් ගිනිගොඩ ඇතුලේ නම් තියෙන්නේ, එක වචනයකින් කිව්ව හැකියි - සියල්ල ම රත්වෙලා තියෙන්නේ කියලා. අවිද්‍යාව ඇතුලේ නම් තියෙන්නේ දෑත්, අවිද්‍යාව ඇතුලේ නම් ජීවත් වෙන්නේ, කිව්ව හැකියි 'මේ ඔක්කෝම දුකයි' කියන එක.

හැබැයි මේ ඇහැ, රෑප, චක්‍ර විඤ්ඤාණය (2 තුළ) කියන විකේ නියෙනවා, 'අවිද්‍යාවෙන් මිදුලා පවතින ඇත්ත ඇතිවැටියේ දැකිත්' පැවැත් වට්ටක්.

ඒක අපිට අයිති නැහැ. ඒක අයිති රහතන්වහන්සේ නමකට.

මොකද - මම කිව්වේ 'පෙර ජීවිතයෙන් හටගත්තා වූ කර්මය' මත මේ ස්පර්ශ ආයතන හය (2) හටගත්තා - ගෙඩි හැදෙනවා. එතකොට ඒකේ දෝෂ නැහැ.

නමුත් 'වැඩි තණ්හාවට' අපි 'ගහට පොහොර දාලා හදන්න ගිහිල්ලා' තියෙනවා නේ. ඒ කියන්නේ *ඝර්ශ ආයතන හය හැදුණාම*, 'ඒ අර්භයා ඇත්ත නො දන්නාකම' නිසා -

වැරදි අදහසකින් ඒ ස්පර්ශ ආයතන හය 'දරුවා, දුවා, පුතා, ගෙවල්දොරවල්' කියන අදහසකින් ඇසුරු කරන්න ගිහිල්ලා,

'ඝර්ශ විඤ්ඤාණය' මේ අනුවෙලා තියෙන්නේ.

.....

ඉතින් මෙතැන දී අපේ ජීවිතය ගත්තොත් - අපි නැවත සසරේ ඉපදෙන්නෙක් වෙනවා නම්,

ඉපදීමට හේතුව, කාම හවයේ උපදිනවා නම් කාම 'භවය'.

ඊටපස්සේ නවයට ගැහැට - 'කාම හෝ දිට්ඨි හෝ ජුත්ථවාද හෝ සිලබ්බන්' කියන මේ ධර්මතා හතරෙන් උපාදාන වෙනකම.

උපාදාන වුණොත්, 'උපාදාන වෙන්ගේ ම තණ්හාව නිසා' යි.

තණ්හාව කියන එක ඇතිවෙන්නේ මොකක් නිසා ද? වේදනාව නිසා යි.

දැන් 'වෛතසිකයකින් බලන්න එපා'. 'මේ තණ්හාව' කියන එක 'වේදනාව කියන චෛතසිකයෙන් විතරක්' බලන්න ඒවා.

සමස්ථයක් වශයෙන් පින්වතුන්ගේ ජීවිතය දිනා හිතලා බලන්න. පින්වතුන්ට අද කොච්චර කැමති දේවල් ඇත් ද? ප්‍රිය දේවල් තියෙනවා ද? ඒ දේවල් ඔක්කෝම තියෙන්නේ මොකක් නිසා ද කියලා බලන්න.

ඒ 'කැමති දේවල්' ඔක්කෝම තියෙන්නේ 'වේදනාව කියන කාරණාව මුල් කාරණාව කබගෙන්' නෙවෙයි ද කියලා බලන්න.

දුක් වේදනාව අයින් කරන්නත්, සැප වේදනාව ගන්නත් කියන කාරණාව මත නෙවෙයි ද ඔය 'තණ්හාව කියන එක නිර්මාණය වෙලා' තියෙන්නේ?

ඔය 'තණ්හාවට' සැප වේදනාව විතරක් නෙවෙයි පින්වතුන්ට දිරි දීලා තියෙන්නේ. 'දුක් වේදනාවත්' දිරි දීලා තියෙනවා.

"මේවා අයින් කරන්න ඕනේ" කියලා පින්වතුන් යම්යම් වස්තු අයින් කරන්නෙත්, යම්යම් වස්තු ගන්නෙත් මොකක් නිසා ද? වේදනාව නිසා.

'තණ්හාව කියන කාරණාව නිර්මාණය වෙලා තියෙන්නේ වේදනාව නිසායි' කියන කාරණාවක් තියෙන්නේ.

ඒ කියන්නේ 'සැප වේදනාව' කියන තැනකින් නෙවෙයි මේක ගන්න ඕනේ. අපි අර අනිත්‍යයි කියන වචනය කථා කෙරුවා වගේ සිද්ධියක්. තේරුම් ගන්න අපි මෙහෙම කියමු -

වේදනා පච්ඡයා නණනා - එතකොට දැන් තණ්හා කරලා තියෙන්නේ මොකකට ද? වේදනාවට.

වේදනාව කියන්නේ - 'විඳින බවටයි' තණ්හාව.

දැන් ඒකේ යථාර්ථය, අපි හිතාගෙන හිටියාට සැප වේදනාවට තණ්හාවයි කියලා, නමුත් යථාර්ථය තියෙන්නේ වේදනාවටයි තණ්හාව. - විඳීමටයි තණ්හාව.

එතකොට 'තෘෂ්ණා නමැති වඩුවා' ගෙයක් හදලා දෙනවා - මොකක් ද?

'හොඳට විඳින්න පුළුවන් විදිහේ කයක්' හදලා දෙනවා.

ඇපට විඳින්න හේ බිහේ. වේදනාවට නම් කැමති, 'හා විදපන්නකො, සිතෙනුත් පහර වැදිලා, උෂ්ණයෙනුත් පහර වැදිලා, මැසීමදුරු, අවිසුළු හැම එකකින්ම පහර වැදිලා, හොඳට විඳින්න පුළුවන් විදිහේ 'කයක්' හදලා දෙනවා.

ඇයි ඕනේ 'වේදනාව' නේ. අපි බලාපොරොත්තු වෙන්නේ 'සැප කියන තැනකින්' වෙන්න පුළුවන්. නමුත් යථාර්ථයේ තියෙන්නේ මොකක්ද? වේදනා පච්ඡයා නණනා කියන තැනකින්. වේදනාවටයි තණ්හාව තියෙන්නේ.

එතකොට වේදනාවට තණ්හා කෙරුවොත් තෘෂ්ණා නමැති වඩුවා කරන්නේ මොකක් ද? - 'විඳින්න පුළුවන් විදිහේ විචිතයක්' අරගෙන දෙනවා.

ඒකයි සමහර පෙරේතයෝ ඉන්නවා යොදුන් ගණන් දිග ශරීර. බැරිවෙලා පිටිවුණොත් 'යොදුන් ගණනක් එයාට විඳින්න වෙනවා'. ඇයි - පිටිවීගෙන එතකොට මේ ශරීරය යොදුන් ගණන් දිගයි නම් 'විඤ්ඤාණය යොදුන් ගණන් දිග ශරීරයක

බැඳිලා' නම් තියෙන්නේ, එහා කෙළවරේ ඉඳන් මෙහා කෙළවරටම පිටිවීගෙන එනවා.

දෑන් අඩි 6ක ශරීරයක් හම්බවෙලා ඔය අඩි 6ම අපට විඳින්න වෙනවා නේ කවුරුහරි පුච්චගෙන ගියොත් උඩට. එතකොට 'යොදුනක්' දිග ශරීරයක් හම්බවුණොත් කොච්චර විඳින්න වෙයි ද?

එතකොට 'වේදනාවට නම් තණ්හා' කරන්නේ, තණ්හාව 'බලවත් වැඩි' නම්, 'හොඳට ගොඩක්' නම් විඳින්න ඕනේ, දිග විශාල ශරීරයක් හඳුලා දෙනවා.

එතකොට 'දෑන් යථාර්ථයේ තියෙන්නේ සැපම ලැබෙනවා කියන එකක් නෙවෙයි. වේදනාව නම් ඕනේ, 'වේදනාව විඳින්න පුළුවන් ශරීරයකුයි' හම්බවුණේ. ඉතින් විඳින්න වෙනවා.

ඊගාවට 'විඳින්න ඕනේකම බලවත් ම' නම්, 'ගොඩක් විඳින්න පුළුවන් තැනක්', ලොකු ශරීරයක් ඇතුළු 'නිතරම දුක විඳින්න පුළුවන් ජර්‍යාබයක්' හම්බවෙනවා.

දෑන් පොඩි ශරීරයක් තියෙන මනුෂ්‍යයෙක් වෙලා උපන්නොත් නිතරම විඳින්න හම්බවෙන්නේ නැහැ. එතකොට පෙරේතයෙක් වගේ වුණොත්, ලොකු ශරීරයකුත් තියෙනවා, නිතරමත් දුක් මොනවා හරි දෙයක් විඳින්න පුළුවන් නේ.

දෑන් 'විඳින්න නම් ඩිනේ මොනවා හරි දෙයක්' - ඒක 'සැප ද, දුක ද' කථාවක් නැහැ, 'විඳින්නයි' දෙන්නේ.

අපායගාමී රාගය, අපායගාමී ද්වේෂය, අපායගාමී මෝහය පව් තමයි. ඒකේ දැඩි චට්ටම, රළු චට්ටම, ගොඩක් විඳින්න කැමතිකම.

ඒකයි දිව්‍ය්‍යවිපත්ත පුද්ගලයාට අපායගාමී රාග, ද්වේෂ, මෝහ අයුරු කියන්නේ - ඒ අතරින් 'තණ්හාවේ බලවත්කම අයුරු'.

ඒ විදිහ තමයි දිව්‍ය ලෝකයේත් තියෙන්නේ. තව්තිසාගත දෙවියන්ගේ උස මහත කොච්චර කියනවා ද? මේ අපි වගේ අඟල් ගණනක්, අඩි ගණනක් කියලා ද කියන්නේ? අර ධම්මික ගෘහපතියාගේ පෙන්නුවේ - යොදුන් 3ක් උස ශරීරයක් ඇතුළු දිව්‍ය මාලිගාවක පහළ වුණා. එතකොට හොඳට සැප විදින්න පුළුවන්. එතකොට එතැන තියෙන්නේ ලෝහ, ද්වේෂ, මෝහකම නෙවෙයි අලෝහ, අද්වේෂ, අමෝහයන්ගේ බලවත්කම.

‘ලෝහ, ද්වේෂ, මෝහයන්ගේ බලවත්කම’ වුණාත් දුක විඳින්න පුළුවන් වැඩිපුර. ‘අලෝහ, අද්වේෂ, අමෝහ බලවත්’ වුණාත් සැප විඳින්න පුළුවන් බලවත් විදිහට.

.....

මරණ මොහොතේ දී අපට ‘මෙතැනින් ගිහලා ගන්න ගනි’ වැඩක්වත් නැහැ.

මරණේන මොහොතකට කලින් ඇහැ, කන, දිව, නාසය, ශරීරය කියන ‘පඤ්ච ඉන්ද්‍රිය සම්පූර්ණ අක්‍රිය වෙනවා’.

මොළයේ සම්බන්ධතාවය, දැනුම සම්පූර්ණ අක්‍රිය වෙනවා.

‘ඊටපස්සේ කෙනාකෙනා සිද්ධකරගත්තා වු කුසල අකුසල කර්ම’ හරියට අර ලොකයයි අදින්න බෝල ටිකක් දාන්නේ, දාලා වාසනාවට අංකය තේරිලා එන්නේ. ඒ වගේ තැනකට වැටෙනවා.

හොඳට බණ භාවනා කරලා ‘ඉන්ද්‍රිය තික්ෂණ තියෙන කෙනාට’, ‘තමන්ම හිතලා’ තමන් අතේ තියෙන අංකයට ‘ඕනේ එක තෝරලා ගන්න’ පුළුවන්.

නමුත් අතින් හැම කෙනෙකුට ම ‘ලොකයියක් ඇදීමෙන් ම’ තමයි මනුෂ්‍යයෙක් වෙන්න වෙන්නේ. අද එහෙම එකක් ඇදිලයි අපි ඔක්කෝම ඇවිල්ලා තියෙන්නේ.

නමුත් ඒකේ වටිනාකම ආපට තේරෙන්නේ නැහැ.

අපි කියමු ඩොලර් කෝටි දහයක, මිලියනයක ස්විස් එකක් ඇදුණොත් පින්වතුන් හිතන්නේ හරි වාසනාවක්, දුර්ලභකමක් කියලා නේ? නමුත් පින්වතුන්ට ඇදිලා තියෙන ස්විස් එකේ වටිනාකම දන්නේ නැහැ.

බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා “මහණෙනි, මුළු පෘතුවියේ ම තියෙන හැම ගහක්, වැලක් ම අඟලේ අඟලේ කැලි වලට කපලා, දියේ ඉන්න සත්තු එකට එක අඟලේ කැල්ල ගානේ තියාගෙන ගියත්, ජලයේ ඉන්න සත්තු ම අධිකව ම වැඩියි, මේ ගස්වැල් අඩුයි” කියලා.

එතකොට ‘පෙර ජීවිතයේ මරණාසන්න මොහොතේ’ ඔය ජලයේ ඉන්න සත්තු, පොළොවේ ඉන්න මනුස්සයෝ, එක භූමියක ඉන්න කඩි, වේයෝ, කුඹි වගේ සත්තු, ඇහැට නො පෙනෙන ක්ෂුද්‍රජීවීන් වගේ සත්තු, අනන්ත අපරිමාන සත්ව විෂයක් තියෙන තැනක, එකකටවත් යන්නේ නැතුව ‘මනුෂ්‍යයෙක්’ ම වුණා කියන විකටි එක’ හරියට තේරිලා උඩට ආවා කියන කොට ලේසියි කියලා හිතනවා ද?

මේ ඩොලර් මිලියන ගණන ඒ තරම් දෙයක් කියලා හිතනවා ද? ඒ තරම් අපහසුවෙන් ලැබුණ එකක් කියලා හිතනවා ද? නමුත් අපට මේ ලැබුණු ස්විස් එකේ බරපතලකම, වාසනාව තේරෙන්නේ නැහැ, අර ඩොලර් මිලියන ගණන වටිනවා කියලායි හිතෙන්නේ. ‘ඔය තරම් ස්විස් එකක් ඇදිලයි’ අපි ඇවිල්ලා තියෙන්නේ. විශේෂයෙන් බුද්ධෝත්පාද කාලයේ, මනුෂ්‍ය ජීවිතයක් ලබලා, සද්ධර්මය තියෙන වටපිටාවකටත් ආවා කියන එක. හැම මනුෂ්‍යයෙක්මත් ඔය වගේ දුර්ලභකමකින් ඇවිල්ලා තියෙන්නේ. නමුත් ‘එහෙම දුර්ලභකමකින් උපදින අපි, මේ වගේ වටපිටාවක උපදිනවා’ කියන කොට තවත්

කොවිඩ් දුර්ලභ ද? පෙර ජීවිතයේ දී දානාදී කුසල ධර්ම කරලා නිවන් ප්‍රාර්ථනා කරලා තියෙන හින්දයි ඒ.

එතකොට දැන් “අදත් මම නිවන් දකිනවා, සුගතියේ යනවා” කියන කාරණාවක් බැහැ. හොඳට සිහිය දියුණු කරලා තිබුණේ නැතිකෙනා බලාපොරොත්තු වෙන්න මොකක් ද? සංවර්ධන ලෝතරැයි ක්‍රමයට තමයි ප්‍රතිසංස්කරණය වෙන්නේ. මෙහේ නම් මම දැකලා නැහැ, ලංකාවේ නම් බෝල ගොඩක් මැෂින් එකකට දාලා උඩට එනවා. ඇණයක් බුරුල් කෙරුවනම ටක් ගාලා එකක් උඩට එනවා. ඒක තමයි ජය අංකය වෙන්නේ.

‘මේ ජීවිතයේ කර්ම විතරක් නෙවෙයි, ඊට පෙර ජීවිතයේ කර්ම, මේ විදිහට අනන්ත අපරිමාන තියෙන කර්ම ඔක්කෝම එක ගොඩට දානවා’.

දාලා මැෂින් එකෙන් වගේ ‘සිතුවිලි ඉපිද නිරුද්ධ වෙනවා, ඉපිද නිරුද්ධ වෙනවා’ කියන තැනකින් ඔහොම පවතිද්දී ‘එකක් ඔහොම උඩට එනවා’.

මනෝ පටිච්ච ධර්මය ව කියන තැනකින් තමයි තියෙන්නේ. ‘මනෝ පටිච්ච ධර්මය ව උපද්වන්ති මනෝවිකෂ්කෘණං කියන තැනකින්’ එකක් උඩට එනවා.

ඔන්න ඕක ‘අල්ලගත්තහම’ ඒක තමයි ‘ජය අංකය’. එතකොට සතර අපායට යන එකක් වුණොත් අවාසනාව මත ඒක වෙනවා. මනුෂ්‍යයෙක් වෙත එකක් වුණොත් මනුෂ්‍යයෙක් වෙනවා. දෙවියෙක් වෙත එකක් වුණොත් දෙවියෙක් වෙන්න පුළුවන්.

හැබැයි බ්‍රහ්මලෝකයේ යන මට්ටමේ ඒවා නම් ‘සිහියෙන් ම’ තමයි කරගන්න වෙන්නේ. අසිහිය යෙදෙන්නේ නැහැ. ඒ කියන්නේ ඒ මට්ටමේ දී ආනන්තරික කුසල කියලා කියන්නේ, ධ්‍යාන මට්ටම. මේ

අතහැරීමට සමගාමීව ම ඒ මට්ටම හම්බවෙනවා. අසිහිය නැහැ, සිහියෙන් ම යි.

ඊට මෙහා ටික තියෙන්නේ, කාමාවචර දිව්‍යලෝක, මනුෂ්‍යලෝක, සතර අපාය - ඕවා ටික තියෙන්නේ ලෝකයයි ක්‍රමයට.

ඒකේදීත් හැබැයි තියෙනවා, බෝසතාණන්වහන්සේලා වගේ අය සිහිය ඇතුළුව ම යි ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් එන්නේ. ඒක ද ඉන්ද්‍රිය දියුණු කරලා තියෙන කෙනෙකුට සිහි ඇතුළුව පුළුවන් අසම්මුලෝභා කාලං කරොති - සිහිමුළාවකින් තොරව කලුරිය කරන්න පුළුවන්.

ඊට මෙහා කෙනෙකුට 'බණ්ඩාගමක් ඇසුරු නො කළ, සිහිය වැඩුවේ නැති, නුවණ දියුණු කළේ නැති කෙනෙක්' බලාපොරොත්තු වෙන්න - "සංවර්ධන ක්‍රමයට ම යි උපදින්නේ". ඊට මෙහා කෙනෙකුට විතරයි පුළුවන්කමක් තියෙන්නේ - 'හිතලා, අකුසල විතර්කයක් ආවත් හිතලා' මේක අකුසල් කියලා අතහැරලා, කුසල විතර්කයක් සිහිකරගන්න පුළුවන්.

ඒ 'ගතිය' එයා හුරු කරලා තියෙන්නේ ජීවත්ව ඉද්දී ම යි. ජීවත්ව ඉද්දී එහෙම නො කර, 'ඉබේ' අතැන දී ඒ හුරුව එන්නේ නැහැ.

ඉතින් අපි විශේෂයෙන් ම මේ භාවනා කරන්නෙත්, භාවනා ආදී ධර්මයන්ට සම්බන්ධ වුණෙත්, ඒ වගේම ගුණ නුවණ ටිකටික හරි හුරුකරන්නෙත් ඔන්න ඔය ගතිය ඇති කරගන්න ම යි. ඉතින් ඒ නිසා මේ පින්වතුන්ට කරගන්න පුළුවන්, තමන්ගේ ජීවිතයට කරගත්ත ඉහළ ම ලාභය තමයි, ඉහළ ම යහපත තමයි, පුළුවන් තරම් සංවර්ධන ක්‍රමයට භාර නො දී, තමන් තුළ හයිය තියාගෙන කටයුතු කරන එක.

ඊට මෙහා මේ ලෝකයේ රජවරු, සිටුවරු කියලා මොන තරම් ධනධාන්‍යයන්ගෙන් ආධ්‍ය වෙලා හිටියත්, අන්තිමට අන්තිම දිළිඳු

තැනක ඉන්නේ. එයා සසර පැත්තෙන් ගත්තහම 'අන්තිම ම දුප්පත් කෙනෙක්, අනුන්ගෙන් යැපෙන' කෙනෙක්. 'ධර්මතාවයෙන්' යැපෙන කෙනෙක්. නමුත් මේ වගේ ධර්මයක් හුරුපුරුදු කරපු කෙනෙක් ඉන්නවා නම්, එයා තමයි ඉන්න පොහොසත් ම, එයා තමයි ඉන්න ගුණවත් ම කෙනා. එයා තමයි ඉන්න බලවත් ම කෙනා. මොකක් නිසා ද? එයාට පුළුවන්කම තියෙනවා තමන්ගේ 'ගතිය' ඕනේ වෙලාවක මෙනෙහි කරගන්න.

හැම වෙලාවේම, නිතරම කුසල ඝිතුවිල්ලක ඉඳලා ගුරු වුණොත්, පුරුදු වුණොත්, - ඒ අකුසලය දුරුකරලා කුසලය උපදවා ගන්න 'ගුරු කරපු ගුරුව' ඉදිරිපත් වෙනවා 'මේ පැදුව ඉන්ද්‍රියේ මොළයේ' අත්දැකීමකින් තොරව' - ගිහව.

ධ්‍යාන වලට උපාදාන වුණෙක් රූපභවයේ තමයි උපදින්නේ.

'මාර්ගවල ලබලා' ධ්‍යාන වලට උපාදාන වුණත් - තවම උපාදාන වෙන්න පුළුවන්.

දැන් අනාගාමී කෙනාටත් වෙන්නේ ඩිකම තමයි. රහත් නොවී ඉන්නේ චිත්ත නියත ඇත්ත නොදකිනවා. චිත්ත ඇත්ත නො දකින කොට ඒ මට්ටමේ ඇලෙනවා.

එතකොට ලෝකික වශයෙන් නම් ධ්‍යාන වලට තණ්හා උපාදානය වුණහම ඒ 'තණ්හා උපාදාන වෙච්ච මට්ටමකයි' උපදින්නේ.

.

ඉතින් මෙතැන දී මේ පටිච්චසමුප්පාද වක්‍රයෙන් එක දෙයක් කියන්නේ.

බලන්න 'ජාතිය' කියන එක නැතිවෙන්න නම් 'භවය' නැතිවෙන්න ම ඕනේ.

'භවය' කියලා කියන කොට මොකක් ද භවය? කර්ම භවය. 'කර්ම නවය' කියලා කියන්නේ, වෙනතැනවෙන කියලා කියන්නේ.

දැන් අපි ඉන්න කොට ඇස් වහගෙන හිටියත්, ඇස් ඇරගෙන හිටියත්, ගෙවල්දොරවල්, යානවාහන, ඉඩකඩම්, මිලමුදල්, අනිත් අය, සත්වයෝ පුද්ගලයෝ 'ඉන්නවා' කියන හැඟීමක් අපේ තියෙයි නේද? ඕක තමයි අපේ 'කර්ම භවය'.

* දැන් පින්වතුන් හදිස්සියේ 'කර්මය වෙනස් කරගත්තොත්', මේ ද්‍රව්‍ය කාරණා, ගෙවල්දොරවල් මෙහෙම 'තියෙනවා' කියන මට්ටම නැහැ'.

ඒ ටික මනසින් කැපෙනවා. ඒ ටික සම්පූර්ණ ම නැතිවෙනවා.

* ඒ වෙනුවට 'ධ්‍යාන වට්ටමේ දැකපු රෑප' හම්බවෙනවා. 'ඒවා තියෙනවා' කියන වට්ටම තමයි හැමවෙලේම පින්වතුන්ට හිටින්නේ.

* ඊටපස්සේ අර්ථානුචිත වට්ටමට ආවහම 'චූෂ්ම රූපත් තැනැත්තා' 'හාත්පසු අතන්ත අපරිමාන ආකාශය තියෙනවා' කියන වට්ටමක තමයි හිටින්නේ. ඒ 'තියෙන භාවය' තමයි චූෂ්මට 'ඡායා' පිණිස පවතින්නේ.

දැන් "ගෙදර තියෙනවා කියලා හිතාගෙන තියෙන හින්දා නේ පින්වතුන් නැගිටලා ගෙදරට යන්නේ නේද"? අද මේ කය අරගෙන යන්න පුළුවන් හින්දා යනවා. ඔය විදිහටම ගෙදරට එන කොට,

වර්ණාසන්න මොහොතේත් 'යන්න' හදන කොට 'කය අරගෙන යන්න බැහැ'. ඒ විදිහටම 'හිත ගිහිල්ලා චිත්ත බැසගන්නවා'. ඕක තමයි හැමදාම වෙන්නේ.

එතකොට භවය කියන එක නැතිවෙන්නම ඕනේ ජාතිය නැතිවෙන්න.

භවය නැතිවෙන්න නම් උපාදානය කියන එක නැතිවෙන්නම ඕනේ.

උපාදානය කියන්නේ මොකක් ද? අපේ 'සිත, ඇහැ රූප වක්කු විඤ්ඤාණය ඇසුරු කරගෙන පවතිනකම' නැතිවෙලා තියෙන්න

ඕනේ. අපේ සිත - කන, ශබ්දය, සෝභ විඤ්ඤාණය ඇසුරු කරගෙන පවතිනකම නැතිවෙලා තියෙන්න ඕනේ.

එහෙම 'මේ ස්පර්ශ ආයතන හයට නැඹුරුවෙලා පවතිනකම', මේවාට හොඹිලි තියාගෙන ඉන්න ගතිය නැතිවෙන්න නම් 'තණ්හාව අඩුවෙලා' තියෙන්න ඕනේ. තණ්හාව කියන එක අඩුවෙලා තියෙන්න ඕනේ.

තණ්හාව කියන එක අඩුවෙලා තියෙන්න නම් 'වේදනාව කියන එකේ ඇත්ත දැකලා' තියෙන්න ඕනේ.

වේදනාව කියන එකේ ඇත්ත දකින්න නම් 'ස්පර්ශය කියන එක පෙනිලා' තියෙන්න ඕනේ.

ස්පර්ශය කියන එක පෙනෙන්න නම් 'ආයතන ටික තමන්ගේ නෙවෙයි' කියලා පෙනිලා තියෙන්න ඕනේ.

ආයතන ටික තමන්ගේ නෙවෙයි කියලා පෙනෙන්න නම් - ආයතන ටික 'නාමරූපයි', - 'මේ නාම ධර්මයි, නාම ධර්ම වලට අනුවයි රූපය හැදිලා තියෙන්නේ' කියන එක පෙනෙන්න ඕනේ.

'නාමරූපය' කියන එක පෙනෙන්න නම් 'සිත' කියන එක පෙනෙන්න ඕනේ.

'සිත' කියන එක පෙනෙන්න නම් දැන් "ගෙවල්දොරවල්, යානවාහන, ඉඩකඩම්, මිලමුදල්, මේවා 'තියෙනවා තියෙනවා' කියලා ගන්න තිබ්බි තේද මේ සිතට ඇතුළුවෙලා තියෙන්නේ" කියන කාරණාව පෙනෙන්න ඕනේ. ගෙවල්දොරවල්, යානවාහන, ඉඩකඩම්, මිලමුදල් කියන එක තියෙන්නේ 'අවිද්‍යාව නිසා නේ ද? කියන එක පෙනෙන්න ඕනේ.

ඊටපස්සේ අවිද්‍යා නිරෝධො - දැන් ඇහැට පෙනෙන දෙය 'ඇත්ත ඇතිහැටියේ දැනගෙන', ඇත්ත ඇතිහැටියේ දැකලා,

ගෙවල්දොරවල්, යානවාහන, ඉඩකඩම් කියන 'නිවිති නගරයේ' තැන්පත්,

මේ 'සිතට අලුතෙන් කර්ම නිවිති තැනැත්' ඇතුළත් කරන්න.

එතකොට වෙන්වේ මොකක් ද? 'පුරාණ වට්ටමේ' තවමත් මෙයා විවිධවෙන්වේ.

ඒ කියන්නේ ඇතුළත් 'ඇත්ත ඇතිවැටියේ දැක්කොත්' මේ මට්ටම - කාමාවචර, රූපාවචර, අරූපාවචර වෙන්වේ නැහැ කියලා කියන්නේ - පින්වතුන්ට 'පෙනෙන්නේ මේ ස්වරූප ඇත්ත නගරයේ ඇත්ත වන්නේ'.

- අවිද්‍යාව නැති වුණොත්, කර්ම නැති වුණොත්,
- හිතෙන් 'කර්ම නිවිති' පුනපුනා, පුනපුනා හිතනකමත්,
- දැන් මේ 'හිත වර්තමාන කර්ම නිවිත්තන්ගෙන් වහන ගතියත්' නැති වුණොත්,

මේ පෙනෙන කොට 'පෙනෙනවාත් එක්කම ඊට සමගාමීව උපදින මනෝ විඤ්ඤාණයට' පෙනෙන්නේ 'පෙනෙනවා කියන දේහි තියෙන ඇත්ත'.

ඒ ඇත්ත පෙනෙනවා කියලා කියන්නේ පින්වතුන්ට විඤ්ඤාණ, භාවනා, සමාධි, විශ්වාස, විද්‍යා (2) කියන විටේ ඇත්ත පෙනෙනවා කියන වැඩ.

එහෙම පෙනෙන කොට වෙලා තියෙන්නේ 'තණ්හාවයි' නැතිවෙලා තියෙන්නේ.

එතකොට තණ්හාව නැති වුණොත් වෙලා තියෙන්නේ ස්වරූප ඇත්ත නගරයේ ඇත්ත වන්නේ (වෙනස්වූ 2) නැති වෙලා තියෙන්නේ.

චිතකොට අතහැරලා තියෙන්නේ 'භාවය'.

සාක්ෂාත් කරලා තියෙන්නේ 'නූපද්ව'.

එතකොට 'විද්‍යාව' කියන එකම තැන දක්වා ම යන්න වෙනවා.

.....

මම එකඑක දවසට 'එකඑක විදිහට සම්මාදිට්ඨිය' ගැන පින්චතුන්ට කියලා දෙන්නේ,

මේ 'පුරාණ කථමයට' ගවගන්න ,

නමුත් අපට නො පෙනෙන,

අපි නො දන්න,

අපි 'වෙන විදිහකට දකින කොට' - 'පවතින සැබෑ ම ස්වභාවය' තමයි

මෙන්න මේ උස්දෙනා (2) ගැන තමයි -

එකඑක පැතිකඩ වලින් මම සම්මාදිට්ඨිය කියලා පින්චතුන්ට කියන්නේ.

* පෙර නො තිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතුව නැතිවෙනවා,

* පෙනෙන දෙය අල්ලන්න බැහැ, අල්ලන දෙය පෙනෙන්නේ නැහැ... ඔය එකඑක විදිහට කියන්නේ මෙතැන (2) තියෙන සැබෑම ඇත්ත මේ.

ඒ ඇත්ත දැකපු දවසට තමයි අපට විද්‍යාව පහළවෙන්නේ.

'ඒ ඇත්ත දැකීමට' තමයි විද්‍යාව කියලා කියන්නේ.

ඒ විද්‍යාව උපන්නොත් තමයි අවිද්‍යාව (3) නැතිවෙන්නේ.

එතකොට තමයි සංඛාර (3) නැතිවෙන්නේ.

එතකොට තමයි ඒ කර්මයෙන්ම හටගත්ත විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා (වෙනස්වූ 2) කියන ටික නැහැ.

ඒ තණ්හා, උපාදානය නැහැ. ජාතිය නැහැ කියන ටික වෙන්නේ.

එතකොට ඉතුරුවෙලා තියෙන්නේ මොකක් ද?
'යථාභූතව පවතින ධර්මතා ටික' (2) විතරයි.

මෙතැන 'පෙර' අවිද්‍යා කර්මයට (1) හටගත්ත 'විඤ්ඤාණ, භාවරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා' (2) කියන ටික අයිති

- 'ච්ඡිකුසේ ඉඳන් මේ ආයතන ටික හදාගෙන ඵලියට එන තැනට' විතරයි.

දැන් අද අපිට ඒක අයිති නැහැ.

අද අපිට අයිති 'චරිතමාත්' අවිද්‍යා සංඛාරයෙන් (3) හටගත්ත - 'විඤ්ඤාණ, භාවරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා' (වෙනස්වූ 2) කියන ටිකකුයි අපේ ජීවිතය වෙලා තියෙන්නේ.

.....

දැන් මේ කියපු ටික පැහැදිලි ද? එතකොට ඇත්තටම පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයන්ගේ අවිද්‍යා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා, තණ්හා, උපාදාන, භව, ජාති කියලා කාරණා 11ක් තියෙනවා. එකොළහ සම්බන්ධ වෙන්නේ 'මේ විදිහටම ම යි'.

ඒ කියන්නේ 'තණ්හාව ඇතිවෙන්නේ වේදනාව නිසාම යි කියන ධර්මතාවය ඇත්තයි. උපාදානය ඇතිවෙන්නේ තණ්හාව නිසායි, භවය ඇතිවෙන්නේ උපාදානය නිසායි, ජාතිය භවය නිසායි' කියන 'ධර්මතාවය' වැරදි නැහැ. හරි.

නමුත් 'වේදනාවට තණ්හාව ඇතිවෙනවා' කියන තැන දී,

වේදනාව (2කළ) ඇති 'දෘෂ්ටියෙන්' (3 මගින්) වෙනස් කරගන්න එකක් බවට පත් කරගන්නාවෙයි ,

වේදනාව (2කළ) ඇති 'අවිද්‍යා, කර්මයෙන් 'දෘෂ්ටියෙන්' (3 මගින්) වෙනස් කරගෙනයි '

මේ 'තණ්හාව ඇති කරගන්න විදිහට හදාගෙනයි '

ඇති 'තණ්හාව ඇති කරගෙන තියෙන්නේ' කියන කාරණාව දැනගන්නට ඔබේ.

වේදනා පව්වයා තණ්හා - හඬෙයි වේදනාව අර්භයා තණ්හාව ඇති වුණේ 'ලෝකයත්'. වේදනාව තියෙන තැන 'ඇත්ත නො දැන, වැරදි විදිහට වේදනාව තියෙන තැන දැකපු නිසායි' කියන උත්තරයක් මෙතැන තියෙනවා.

ඒ නිසායි මේ ජාති (5) කියන තැනට ඇවිල්ලා අපිට මේ පැත්තට ඇඟිල්ල දික් කරලා පෙන්නන්න පුළුවන් අපි මෙතෙක්ට ආවේ පෙර අවිද්‍යා, කර්ම නිසායි කියලා 'මේ ජීවිතයට' ඇඟිල්ල දික් කරන්න පුළුවන්. මොකද - පෙර අවිද්‍යා, කර්මයෙන් තමයි 'තණ්හාව ඇතිවෙන විදිහට' අපිව පත් කෙරෙව්වේ.

කවුරුහරි කෙනෙක් ඇසුරු කරන කොට එයා නිසා වැරද්දකට හුරුවෙනවා නම්, අපිව වැරද්දට පත්කෙරුවේ අහවලායි කියලා එයාවම අපි මුල් කරනවා නේ?

ඒ වගේ 'වේදනාවට තණ්හා කළා තමයි'.

නමුත් වේදනාවට තණ්හා කරන බවට පත් කෙරෙව්වේ අපේ මනස කවුද? 'අවිද්‍යා, කර්ම' (3) කියන දෙකෙන්.

.....

එතකොට පින්වතුන්ට දකින්න පුළුවන්කමක් තියෙන්න ඕනේ - මෙතැන 'පරියායන් දෙකක්' මම පෙන්වුවා.

1. පෙර අවිද්‍යා සංඛාරයට (1ට) සාපේක්‍ෂව විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා කියලා මේ 'ස්කන්ධය' (2) ඇතිවෙච්ච ඇත්තකුත් තියෙනවා. ඒකට කියනවා **ස්කන්ධ**.

2. මේ ටිකේ (2) ඇත්ත නො දන්නාකම නිසා දැන් මෙතැන - 'අවිද්‍යා, කර්මයෙන් (3නිසා) හටගත්ත පඤ්චඋපාදානස්කන්ධය' කියලා කිව්වාට, - මෙන්න මෙතැන මේ ටිකේ (2) ඇත්ත ඇතිහැටියේ දැකලා, විද්‍යාව උපදවා ගත්තොත් (3 වෙනුවට විද්‍යාව), සම්මාදිට්ඨිය ඇතිකර ගත්තොත්, - ඒ විද්‍යාව උපදින කොට සම්මාදිට්ඨිය ඇතිවෙනවා කියලා කිව්වේ මේ ටිකේ (2හි) ඇත්ත පෙනෙනවා.

ඇත්ත පෙනෙන කොට (3 වෙනුවට විද්‍යාවෙන්) **ඵේ ටික** (2) **හඳුන්වන්නේ 'ස්කන්ධ' කියල යි.**

දැන් (2ට) '**උපාදානස්කන්ධ' කියන්නේ නැහැ, 'උපාදානයට හිතයි' කියලා කියන්නේ නැහැ, දැන් ඔබෙතෙ නියෙන විද්‍යාව හිතයි.**

එතකොට 'මේ විද්‍යාවෙන්' (විද්‍යාසහගත 3) කරන්නේ ස්කන්ධ ටික (2) පරිහරණය කරනවා, ඇත්ත දූතදූත ජීවත්වෙනවා. එතකොට ඒවා උපාදානයට හිතයි, තණ්හා උපාදානයට හිතයි කියලා කියන ගණයට යන්නේ නැහැ. මේ 'ස්කන්ධ ටික (2) තණ්හා උපාදානයට හිතයි' කියන ගණයට යන්නේ නැහැ.

නමුත් ඔබෙතෙ (2හි) ඇත්ත ඇතිහැටියේ නොදන්න කොට,

මේ නොදන්නාකම නිසා 'වේතනාවක්' හදාගෙන, කර්මයක් හදාගෙන (3) ,

ඒ 'වේතනාවෙන්' (3) ඵේ ටික (2) ඇප්පර කරන ඔට්ටමට ගන්නවා, ඒවා ඵේ උපාදානයට (4ට) හිතයි.

ඒ හින්දා මේ ටික (2) හඳුන්වනවා ‘උපාදානස්කන්ධ’ කියලා -
‘උපාදානායව හින්’.

මේ ‘උපාදානායව (40) හිත විදිහටයි’ දැන් මේ ටික (2)
තියෙන්නේ. එතකොට කියනවා ‘උපාදානස්කන්ධ’ කියලා.

.....

එතකොට ‘මේ පඤ්චඋපාදානස්කන්ධය’ ඇතුළේ පින්වතුන්ට
‘පටිච්චසමුප්පාද වක්‍රයම’ හම්බවෙලා තියෙන්න ඕනේ දැන්.

ව්‍යභවන චිත්තය තුළ ‘අවිද්‍යා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන,
එස්ස, චේදනා, තණ්හා, උපාදාන, හව’ කියන ටික මෙතැනම
තියෙනවා, - හරියට ‘ඡුළියක්’ වගේ.

‘පෙර’ අවිද්‍යා, සංඛාරයෙන් (1) විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන,
එස්ස, චේදනා (2) කියන ටික ආවහම,

ඒකෙම මෙහෙම කැරකිලයි (3, → වෙනස්වූ 2, → 4, → 5) ආපහු
රවුමක් යන්නේ. එහෙම කැරකෙන කොට මේක (2)
කෙනාකෙනාට ඕනේ විදිහට හදාගෙනයි (වෙනස්වූ 2 ලෙස)
යන්නේ.

අවිද්‍යා, සංඛාරයට (1) හටගත්ත ‘විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන,
එස්ස, චේදනා’ (2) කියන ටික,

- අවිද්‍යාවට හසුවෙලා (3 තුළින්),
- සංඛාරයෙන් (3 තුළ) ආයෙන් ‘විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, චේදනා’ (වෙනස්වූ 2) බවට පත්කරගෙන,
- ඒ චේදනාවට (වෙනස්වූ 2 තුළ) තණ්හා, උපාදාන (4) වෙලයි
මෙතෙක් (5) ඇවිල්ලා

➤ මෙහෙම මේ (3) හරහා චක්‍රයක් ගිහිල්ලා ආයේ මෙහෙම
(2→3 → වෙනස්වූ 2 → 4 → 5) ගිහිල්ලා තියෙන්නේ.

එතකොට -

* 'තණ්හා, උපාදාන' කියන ටික නිසා 'භවය හැදිලා ජාතිය' කියන එක වෙනවා තමයි.

* ඒ වුණාට 'තණ්හා, උපාදාන නිසා භවය හදාගෙන ජාතිය' කියන එක වුණේ 'පෙර කර්මයට හටගත්ත වේදනාව' (2) කියන තැනකට 'කෙළින් ම තණ්හාව ඇතිවෙලා නෙවෙයි'

- කියන 'කාරණා දෙකක් මත ම යි' වෙලා තියෙන්නේ.

ඉතින් 'පුරාණ කර්මයට හටගත්ත වේදනා ටිකටත් තණ්හාව ඇතිවෙනවා නම්' අපට ගොඩගන්න තැනක් තැනැ. ඒකට (2) 'උපාදානීය' කියලා කියන්නේ තැනැ එතකොට.

.....

දැන් මේ ටික (2) ඇත්තටම අපට අද දවසේ දී අයිති නැහැ නියම ටික. යථාභූත ටික (2) අපට පෙනෙන්නේ නැහැ. අපට අයිති නැහැ.

ඒ කියන්නේ මේ 'ඇහැ, කන, දිව, නාසය, ශරීරය' කියලා ගත්තොත් මේ 'ස්කන්ධ මාත්‍රයක්' (2) නේ තියෙන්නේ.

නමුත් 'ඔය ස්කන්ධ ටික' (2) නො දන්නාකම නිසා සත්ව-පුද්ගල 'අදහසක්' (3) නම් අපි අරගෙන තියෙන්නේ, 'ඒ අදහසින් මේ ටික ඇසුරු කරන කොට' (3 නිසා වෙනස්වූ 2) දැන් 'වෙනම ලෝකයක්'.

'කාම ලෝකය' කියන තැනකිනුයි අපි ඉන්නේ.

‘ස්කන්ධ ටිකේ නෙවෙයි’ අපේ නුවණ තියෙන්නේ. අපි ඉන්නේ දැන් ලෝකයක් තුළ. ‘සත්ව-පුද්ගලභාවයකින් යුක්ත ලෝකයකයි’ (3 නිසා වෙනස්වූ 2) අපි සැපයුක් විඳින්නේ.

එතකොට ‘ඒ නිසා ඒ ලෝකයකටයි’ (3 නිසා වෙනස්වූ 2) තණ්හා උපාදානය තියෙන්නේ.

‘වෙනම අපි ලෝකය කියන එකක් හදාගෙන’ (3 නිසා වෙනස්වූ 2) සැපයුක් විඳින්නේ.

ස්කන්ධ ටික (2) තියෙන තැනක කෙලෙස් ටික (3) එකතු වෙලා - ‘කෙලෙසුයි ස්කන්ධයි නිසා නිබ්බාණය කරගන්න’ දෙයකිනුයි ජප් සැපයුක් විඳින්නේ.

.....

දැන් කතාබොන ආහාරයෙන් හැදුණු හම්, මස්, ලේ, නහර, ඇට, ඇටමිදුළු කියන කුණප කොටස් 32ක් තියෙන රූපයක් තියෙන්නේ. දැන් රූපයේ කැලි එකක්වත් ඇතුළේ සත්ව හෝ සත්ව-පුද්ගලයෝ ඉන්නවා ද? නැහැ. ඔන්න කතාබොන ඛත්, පාත්, කච්චි, මුංඇට වල ‘සත්ව හෝ සත්ව-පුද්ගල කැලි’ තියෙනවා ද? නැහැ.

එතකොට ‘කතාබොන ආහාරය තවෙහි සත්ව-පුද්ගල ආත්මාභාවයෙන් යුතුව වූ හේතුවක්’ නිසා භවගන්නවා කෙස්, ලොම්, නිය, දත් ආදී කුණාප කොටස් 32ක්. ඒක ද සත්ව වූ පුද්ගල වූ කොටස් නෙවෙයි. අනාත්මයි.

ඔන්න * ඛය භ්‍යයත්, * ‘භ්‍යයේ ඇතිවීමත් තැනවීමත්’ නොදන්නාකම නිසා -

අපි ගාව “ථේ මගේ දරුවා හේ” කියන ඇහැරුණු ඇතිවෙනවා.

ඊටපස්සේ දැන් ‘ථේ ඇහැරුණු’ අර භ්‍යය දිහා බලලා,

ඒ භ්‍යය විඳලා,

ඒ රූපය හඳුනාලා,

ඒ 'රූපයට' 'දරුවා කියන අදහසක්' ඇති කරගෙන,

ඒ අදහසින් ආපසු ඒ ටික දිනා බලලා

'දැන් දරුවා දිනා බලන්න', 'දරුවාට කැමතියි' කියන තැනකින් තම අයුරු තණ්හාව නිසෙන්ගත්,

දැන් අපට ඇතිවෙන වේදනාව - 'ස්කන්ධයෝ' දැකින කොට ඇතිවෙන වේදනාව 'දරුවෙක්' දැකින කොට ඇතිවෙන වේදනාවක් බවට පත්කරලා තියෙනවා.

දැන් අපි කැමතියි වේදනාවට - මොකද - "දරුවා දකින්න කැමතියි" කියන තැනකින්.

එතකොට අන්තිමට 'ඒ කැමැත්ත නිසා' අයුරු 'කාම වස්තුවකුයි' උපදාන වෙලා තියෙන්නේ. 'කාම හවයයි' සැකසිලා තියෙන්නේ.

එතකොට දැන් ඇති 'මනසින් හදාගත්ත' සිද්ධාන්තයක් තුළයි ඉන්නේ.

දැන් අපට 'ජ්‍යා වර්ෂා දුකත් ජාතියට අනුව, භවයට අනුව'.

දැන් 'දරුවා හදාගෙන' නම් සැපයුක් විඳින්නේ,

දරුවා කියන එක ඉපදිලා.

දැන් 'උපන්නොත් ජ්‍යා වර්ෂා' තියෙයි.

දැන් අර කතාබොන ආහාරයෙන් යුක්ත රූපය වෙනස්වෙන කොට, විපරිණාම වෙන කොට අපට හම්, මස්, ලේ, නහර, ඇට, ඇටමිදුළු වෙනස්වෙනවා, 'කතාබොන ආහාරය වෙනස්වෙනවා' කියලා පෙනෙන්නේ නැහැ.

“දරුවා ලෙඩ වුණා, දරුවා මැරුණා” කියලයි අඬන්නේ.
නමුත් යථාර්ථයෙන් - ‘දරු කෑලි’ නැහැ කොහොත්.

යථාර්ථය ගත්තහම අපි ‘දෘෂ්ඨිය’ නිසායි දුක් විඳින්නේ.

දරුවා කියන ‘අදහස්’ හුන්නොත්, දරුවා කියන ‘අදහස්’ නො හටගන්නොත්,
‘දරුවෙක්ගේ ජරා මරණයක්’ පෙනෙයි ද? පෙනෙන්නේ නැහැ.

එතකොට අන්තිමට යථාර්ථය තියෙන්නේ ‘අපි ජරා මරණ දුක්
විඳින්නේ ද අපි ගාව තියෙන මෙන්න මේ කෙලේසයට අනුවයි’
කියන උත්තරයයි එන්නේ.

එතකොට ‘මේ ස්කන්ධ ටිකේ (2) ඇත්ත ඇතිහැටියේ දෑකපු
දවසට - දෑක්කහම මොකද වෙන්නේ? අන්න අර ජරා මරණ
දුක් විඳින්න පුළුවන් ‘නිමිති හදාගෙන’ ඒවායේ ඇලෙන්නේ
නැහැ. ඇලෙනවා කියන එක නැතිවෙන්නේ ‘ඉබේ ම යි’.

ඉතින් ඒ වගේ ඇත්ත ඇතිහැටියේ දකින්න තමයි අපි මෙන්න මේ
භාවනා කරනවා කියන කාරණාව කරන්නේ. ඒ හින්දා හැමදෙනාම
දුන් ටිකක් භාවනා කරන්න.

ප්‍රශ්නයකට පිළිතුර: විඤ්ඤාණය කොහෙන්වත් ඇවිල්ලා නැහැ,
හදාගෙන තියෙන්නේ. වේදනා පච්චයා තණ්හා - විඳින්න නේ
ඕනේකම තියෙන්නේ. ඉතින් විඳින එකයි තියෙන්නේ. දුන් ඉතින්
බොරුවට කකුල් කැක්කුමයි, දණිස් කැක්කුමයි හාමුදුරුවනේ
කියනවා. මෙතෙන්ට ආවේ විඳින්න තණ්හා නිසා යි. කාටත් ඕක
අයිතියි.

ප්‍රශ්නය: ස්වාමීන් වහන්ස, පුංචි කාලේ මැරෙන ලමයි මේ ආත්මයේ
ඉපදුණාට කර්ම හදන්නේ නැද්ද?

පිළිතුර: ඒක තමයි මම කිව්වේ එයා තවම ඉන්නේ අතන (1)
බලාගෙන කියලා. කලින් එක බලාගෙන ඉන්නේ කියලා. මැරෙන

කොට, මේ කය අතහැරෙන කොට ම එතැන (1) කර්ම නිමිත්තේ එල්ලිගෙන ඉන්නේ. 'එයා මෙයා කථාවක් නැහැ, ධර්මතාවයක්' තියෙන්නේ. අපි මේ රූපය දිහා බලලා නේ ලොකුයි, පොඩ්ඩි කියන්නේ.

ඒකයි මව්කුස දී හරි මැරුණත් එයා ඉපදෙන්නේ 'එතැන (1) කර්ම නිමිති ටික එල්ලිගෙන' තියෙන හින්දා.

දැන් මැරුණොත් උපදින්නේ මේ කර්ම නිමිති (3) එල්ලිගෙන මැරෙන හින්දා.

හැම දෙනාටම තෙරුවන් සරණයි.

පරිච්ඡයමුප්පාදයෙන් මනවන ආයස්සනායය විනිවිද දැක,

'ශුන්යත වෙනොවිමුක්තිසෙන්' නිවන වෙතටම...

නමොකසුස හගවතො අරහතො සමමා සමුද්ධසුස

අපි පටිච්චසමුප්පාදය සජ්ඣායනා කරන කොට හැමවෙලේම බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා නේ අවිජ්ජා පළවයා සංඛාරා, සංඛාර පළවයා විඤ්ඤාණං කියන කොට අපි සිහි කරගන්න ඕනේ වර්තමාන අද අපේ අවිද්‍යා, සංඛාරය (3) නිසා මේ විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා (2) කියන ටික ඒ සංඛාරයට අනුව හදාගෙන, ඒ වේදනාව (වෙනස්වූ 2කුළු) අරහයා තණ්හා, උපාදාන වෙත (4) සිද්ධිය ගැනයි කියන්නේ (පටිච්චසමුප්පාද සටහන).

අවිජ්ජා නිරෝධො සංඛාර නිරෝධා කියන කොට 'වර්තමාන අවිද්‍යා, සංඛාරය' (3) නිරුද්ධ කිරීමෙන් ඒ අනුව ගිය විපාක ටික (වෙනස්වූ 2) නිරුද්ධ කරලා වේදනා, තණ්හා නිරුද්ධ කරන සිද්ධාන්තයක් ගැනයි තථාගතයන්වහන්සේ දේශනා කරන්නේ.

දැන් අපි කිව්වොත් අවිද්‍යා සංඛාරය (1) නිරුද්ධ කරන්න පුළුවන් ද දැන්? දැන් නිරුද්ධ කරන්න බැහැ.

එතකොට අවිජ්ජා නිරෝධො සංඛාර නිරෝධා කියන සිද්ධියෙන් පෙන්නන්නේ, වර්තමාන අවිද්‍යාව නැති කිරීමෙන් කර්ම නැති කරලා (3), ඒ අනුව ගිය විපාකයන් (වෙනස්වූ 2) නැති කරලා, සසර අවසන් කරගන්න සිද්ධාන්තය.

චිතකොට තණ්හාව (4) කියන චික තැනි කරනවා නම් තැනි කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ ම අවිද්‍යා, කර්ම (3) කියන තැනකින් වෙනස් කරලා.

මම හැමදාම කියන්නේ - දැන් 'දුර්වේක හැටියට දැකින තාක්' තණ්හාව තැනි කරන්න පුළුවන් ද කියන්න? බැහැ.

එතකොට තණ්හාව කියන එක අපට ඉඹේවයි තැනිවෙත්තේ 'පෙනීම' කියන එක වෙනස් වුණොත්.

දරුවා කියන තැනක පවතින්නේ මෙන්න මේ වගේ ඇත්තක් නේද කියලා 'හිරායායයෙන්ම අත්තන පෙනෙන' මානසික චට්ටමක් අපි ගාව තිබුණොත්, 'දුරුවා' කියලා පෙනෙන ගතිය තැනි වුණොත්,

මෙහෙම "අපි දරුවා කියන තැනක තියෙන ඇත්ත මෙන්න මේකයි" කියලා උත්සාහවන්න වෙලාවෙලා 'දැන' චට්ටමට ගන්න පුළුවන් වුණොත් - අන්තිමට යථාර්ථය තියෙන්නේ 'දුරුවාට තියෙන තණ්හාව තැනට ඉන්නවා' වගේ.

දැන් රහතත්වහන්සේ නමක් ගත්තහම 'ලෝකයේ තියෙන කිසි දෙයකට කැමති නැහැ' වගෙයි පෙනෙන්නේ. අපට හිතෙන්නේ අපි දරුවන්ට කැමති නම් රහතත්වහන්සේලා 'දරුවන්ට' කැමති නැහැ. අපි රන්රිදී මුතුමැණික් වලට කැමති වෙන කොට රහතත්වහන්සේලා 'රන්රිදී මුතුමැණික් වලට' කැමැත්ත නැතුව ඉන්නවා. නමුත් රහතත්වහන්සේලා -

ඇත්තටම 'රන්රිදී මුතුමැණික්' වලට කැමැත්ත නැතුව නෙවෙයි ඉන්නේ.

අපි රන්රිදී මුතුමැණික් කියලා පරිහරණය කරන තැනක පවතින ඇත්ත දැකලා තියෙන්නේ. 'අත්ත' දැකපු තියා නොඇලුලා.

ඊටපස්සේ ලෝකය තුළ තියෙන්නේ මොකක් ද? "අපට රන්රිදී හම්බවෙන තැනක තණ්හාව නැතුව ඉන්නවා නේ" කියන ටිකක් නිර්මාණය වෙලා තියෙන්නේ.

නමුත් 'අපට වගේ ම රත්තරන් රිදී පෙනෙද්දිත්, පෙනිලාම, වටිනාකමකුත් පෙනිලා ම' තණ්හාව නො කර ඉන්නවා නෙවෙයි. **චිහ්නම ඉන්න බැහැ. එතකොට**

ඥාන පෙනෙන විදිහ වටිනාකමකින් පෙනෙන 'දුර්ගතය ව'
තැනිවෙලා තියෙන්නේ.

දැන් අපි ලස්සණයි, ප්‍රියයි, මනාපයි කියන රූපයක් අරභයා කෙනෙකුට තණ්හාව ඇතිවෙනවා නම්, කෙනෙක් 'මේ පෙනෙන දෙයට ඔබ්බෙන් පවතින' රූපයේ අසුභ ස්වභාවය (මම මේ උපමාවක් කියන්නේ) 'හොඳට බලලා බලලා' -

එයාට 'පෙනෙනවාත් එක්කම' අසුභ 'සංඥාව' ඉදිරිපත් වෙන හින්දා දැන් ඇලෙන්නේ නැහැ.

අපේ මට්ටමට බැලුවොත් මෙව්වර ප්‍රියමනාප රූපයක් හම්බවෙන තැන, අපිට තණ්හාව ඇතිවෙන තැන, මෙයා 'තණ්හාව නැතුව ඉන්නවා' වගෙයි පෙනෙන්නේ.

'දුර්ගතය' වෙනස්වෙලා ගින්නයි -

මේ 'තණ්හාව කියන චික තැනිවෙලා' තියෙන්නේ.

ඒ වගේ අවිජ්ජා නිරොධො සංඛාර නිරොධා කියන තැනින් ම තමයි මේ තණ්හාව නැතිවෙන තැනට හදාගන්න වෙන්නේ කියන කාරණාව පැහැදිලියි නේද?

.....

මේ විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන, එස්ස, වේදනා
කියන ටිකට කියනවා දුක්ඛ සත්‍යය කියලා.

ඒ 'දුක්වූ ස්කන්ධයන්ගේ දුක් ස්වභාවය නො දන්නාකම' තමයි දුකකි අඤ්ඤාණං.

එතකොට ඒ 'දුක නො දන්නාකම' තිබුණොත් 'කර්ම රැස්කරගෙන තණ්හාව ඇති කරගන්නවා නේද කියන එක නො දන්නාකම' තමයි - දුකකි සමුදයෙ අඤ්ඤාණං.

එතකොට මේ 'දුක් වූ ස්කන්ධ ටික පිරිසිදු දැකලා', කර්ම නැති කරලා, 'ඇත්ත දැකලා', තණ්හාව නැති කළොත් දුක නැතිවෙනවා නේද කියන ටික නො දන්න එක තමයි දුකකි නිරොධෙ අඤ්ඤාණං.

එතකොට මාර්ගෙ අඤ්ඤාණං කියන එක ඉබේමයි තියෙන්නේ.

දුකකි සත්‍යය කියලා කියන්නේ මේ වැඳවුණාදැනකමනා දුකකි කියලා දුක විර්සිඳි දැකිනවා.

එතකොට දුකකි සමුදයෙ ඤාණය ත් එනවා - මොකක් ද? එහෙත් 'මේ විදිහට තමයි දුක හටගන්නේ'.

දුකකි නිර්වාණෙ ඤාණයත් එනවා 'දුක දැකින කොටම'.

එතකොට දුකකි සත්‍යය කියලා කිව්වේ ස්කන්ධ ටික.

ඒ 'ස්කන්ධ ටිකේ ඇත්ත නො දන්නාකම' කියන කාරණාව ආරම්භ වීම ම 'සමුදයේ සත්‍යයේ ආරම්භය'.

අපි නිකමට කිව්වොත් - පටිච්චසමුප්පාදයේ අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං කියලා මේ ටික තුනෙන්ම වෙන්වෙනවා. ඊටපස්සේ ජාති, ජාති පච්චයා ජරා මරණ සොක පරිදෙව - ඒ කියන්නේ දැන් නියෙන සිද්ධියට මොකුත් කරන්න බැහැ.

මතු ජරා මරණ දුක කියන එක ඇතිවෙන්නේ කොහොම ද කියන කාරණාවයි දැන් පෙන්වන්නේ. මතු ජරා, මරණ, සොක, පරිදෙව, දුක, දොමනස්ස, උපායාසා සමභවනි කියන තැනක ජාති, ජරා, මරණ දුකක් තියෙනවා නම් මේ දුක සත්‍යය.

එතකොට මේ දුක ඇතිවෙන්න හේතු ටික තමයි - 'චරිච්ඡක්ඛුජ්ජාදු ජංග 12ම' අර දුක ඇතිවෙන්න හේතුවක් වෙලා.

යම් ඵලයක් විස්තර කරන කොට ඵලයකට තියෙනවා ආසන්න හේතුව, ආසන්න හේතුවට හේතුව, මූල හේතුව, මූල හේතුවට හේතුව කියලා කාරණා ටිකක් තියෙයි.

දැන් 'මතු ජාති, ජරා, මරණ' කියන හේතුවක් තියෙනවා නම්,

- ඒ හේතුවට ආසන්නම හේතුව තමයි භවය කියන එක.
- ඒ ආසන්න හේතුවට හේතුව තමයි තණ්හා උපාදානය.
- ඊටපස්සේ ඒකට මූල හේතුව තමයි අවිද්‍යාව.
- මූල හේතුවට හේතුව තමයි ආශ්‍රව.

එතකොට, 'දුක භවගත්තවා' කියන ඝිද්ධිය - 'ජාති, ජරා, මරණ, සොක, පරිදෙව, දුක, දොමනස්ස, උපායාසා' කියන තැන තමයි දුක සත්‍යය.

'අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා' කියලා ඉතුරු කාරණා 10ම ගත්තවා දුක සමුදය සත්‍යය.

ඊටපස්සේ 'ජාති, ජරා, මරණ, සොක, පරිදෙව, දුක, දොමනස්ස, උපායාසා නිරුප්පධනි' කියපු තැන 'ජරා චරණ නිරෝධස්' තමයි නිරෝධස්, තැනතමි නිවන.

'අවිජ්ජා නිරොධො සංඛාර නිරොධා' කියන ටික තමයි මාර්ගය.

එතකොට නිරෝධ සත්‍යය - කෙළවර තියෙන්නේ ඵල දෙකක්.

‘දුක’ සහ ‘නිවන’ කියන්නේ එල දෙකක්.

‘ජාති, ජරා, මරණ, සෝක, පරිදෙව, දුක, දෝමනස්ස, උපායාස’ කියලා කිව්වේ ‘දුක නමැති ඵලයක්’.

ඒ ‘දුක නමැති ඵලයට හේතුව’ තමයි ‘අවිද්‍යා, සංඛාර, වික්ඛන්ධාණ, නාමරූප, සලායතන, චායස්, චේදන’ කියන වික.

දැන් ‘වර්තමාන ස්කන්ධ’ වික ද ‘දුක සමුදය සත්‍යයට’ උදව්වෙලා තියෙනවා. ඒකත් මම පැහැදිලි කරලා දෙන්නම්.

එතකොට නිරෝධ සත්‍යයට ගත්තහම ජරා, මරණ, සෝක, පරිදෙව, දුක, දෝමනස්ස, උපායාසා නිරුජ්ඣන්ති කිව්වේ නිරෝධය. අපරාමර බව. ජරා මරණ නැහැ කියන එකට තමයි අපරාමර කියලා කියන්නේ. අපර - ජරා නැහැ, අමර - මරණ නැහැ. අපරාමර කියන එකට තමයි ජරා, මරණ, සෝක, පරිදෙව, දුක, දෝමනස්ස, උපායාසා නිරුජ්ඣන්ති - නිරෝධ වෙනවා කියන කාරණාව තියෙන්නේ.

ඊළඟට හොඳට බලන්න,

- මේ ජරා, මරණ දුකේ නිරෝධ වීමත්,
- ජරා, මරණ දුකේ ඇති වීමත්

කියන කාරණා පෙන්නලා තියෙන්නේ වර්තමානයකින් ම යි.

‘නිරුජ්ඣන්ති කිව්වහම වර්තමානයක්’. අනාගතයෙන් කිව්වොත් නිරුජ්ඣස්සන්ති වෙන්න ඕනේ.

ඒ කියන්නේ ‘ජරා, මරණ දුක උපද්දවා ගන්නවා ද, නැත් ද කියන කාරණාව කියන එක වෙන්නේ මෙන්න මේ නිසායි’ කියන එකයි තියෙන්නේ.

එතකොට පටිච්චසමුප්පාදයේ ‘අවිද්‍යා නිරෝධය’ කියන එකෙන් පෙන්නුවේ ‘නිරෝධය කියන ඵලය ඇතිවෙන හැටි’.

ඒ නිරෝධය නමැති ඵලය ඇති කරගන්න තියෙන මාර්ගය තමයි මොකක් ද? ‘අවිද්‍යාව නිරුද්ධ කරලා සංඛාර නිරුද්ධ කරන ක්‍රමය’.

අවිද්‍යාව නිරුද්ධ කරන්න නම් විද්‍යාව උපදවාගන්න වෙනවා. ඒකයි ඊශාවට දුක්ඛනිරෝධගාමිණී පටිපදාවට නමක් තියෙන්නේ සම්මාදිට්ඨි කියලා.

සම්මාදිට්ඨිය කියන්නේ විද්‍යාව. ‘විද්‍යාව’ තියෙන කොටයි අවිද්‍යාව නැතිවෙන්නේ. ‘විද්‍යාව නැතිකමටයි අවිද්‍යාව’ කියලා කිව්වේ.

දූන් දවල් සහ රැ දෙකම එකට තියෙනවා ද? නැහැ. දවල් තියෙනවා නම් රැ කියන එක නැහැ. රැ තිබුණොත් දවල් කියන එක නැහැ. හැබැයි එකම නමින් දෙපැත්ත හඳුන්වන්න පුළුවන්. දවල් කියලා හඳුන්වන්නත් පුළුවන්, එයාව හඳුන්වන්න පුළුවන් රැ නෙවෙයි කියලා. ‘දවාලය’ හඳුන්වන්න පුළුවන් ප්‍රතිපක්‍ෂ කෙනාගෙන්, මොකක් ද? ‘රැ නෙවෙයි’ කියලා. ‘රාත්‍රිය’ කියන එක දූන් ‘අඳුරක්’ කියලාත් හඳුන්වන්න පුළුවන්, ‘එළියක් නැහැ’ කියලාත් හඳුන්වන්න පුළුවන්.

ඒ වගේ අවිද්‍යාව කියන එක ‘අවිද්‍යාව’ කියන නමකින් හැඳින්විය හැකියි, ‘විද්‍යාව නැහැ’ කියනකමින් හැඳින්විය හැකි යි.

‘විද්‍යාව’ හඳුන්වන්න පුළුවන් ‘සම්මාදිට්ඨි’, නැත්නම් විද්‍යාව කියලාත් හඳුන්වන්න පුළුවන්. ‘අවිද්‍යාව නැහැ’ කියලාත් හඳුන්වන්න පුළුවන්. එතකොට ‘අවිද්‍යාව නැහැ’ කියන කොට හඳුන්වලා තියෙන්නේ කාවද? ‘විද්‍යාව’. ‘අඳුරක් නැහැ’ කියන කොට ඒකෙහුත් හඳුන්වලා තියෙන්නේ කාවද? ‘එළිය ම යි’.

‘අවිද්‍යා නිරෝධො’ කියන එකෙන් හඳුන්වලා තියෙන්නේ කාවද එතකොට? ‘විද්‍යාව’. විද්‍යාව කියන එක විද්‍යාව කියන නම්නුත් හඳුන්වන්න පුළුවන්, අවිද්‍යාව නැහැ කියන එකෙනුත් හඳුන්වන්න පුළුවන්.

අවිද්‍යා නිරෝධො - ‘අවිද්‍යාව නැහැ’ කියලා කියන කොට අපි දනගන්න ඕනේ එහෙනම් ‘දූන් තියෙන්නේ විද්‍යාවයි’. මොකද එක්කෝ රැ හෝ දවල් කියලා තමයි තියෙන්නේ. රැ, දවල් දෙකට නැතුව එකක් තියෙනවා ද? නැහැ. එක්කෝ රැ, එක්කෝ දවල්.

ඒ වගේ එක්කෝ ‘තියෙනවා නම් විද්‍යාව තියෙනවා’, එක්කෝ ‘තියෙනවා නම් අවිද්‍යාව තියෙනවා’. ඔය දෙකට ම නැති එකක් නැහැ.

එතකොට ‘යම් තැනක අවිද්‍යාව තියෙනවා’ කියන කොට කියලා තියෙනවා ‘විද්‍යාව නැහැ, ඇත්ත දකින්නේ නැහැ’ කියලා. අවිද්‍යා නිරෝධො කියන කොට, ‘අවිද්‍යාව නැහැ’ කියන කොට කියලා තියෙනවා ‘විද්‍යාව තියෙනවා’ කියලා. ඒකයි ‘ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය සම්මාදිට්ඨි’ කියලා කිව්වේ මොකද? දූන් අවිද්‍යාව නැහැ කියන එක.

දුක්ඛනිරෝධගාමිණී මාර්ගය ‘සම්මාදිට්ඨිය’ කියන කාරණාව පැනෙව්වහම එතැන දී ක්‍රමයක් තියෙනවා. දූන් අවිද්‍යාව කියන එක නැති වුණහම තමයි සංඛාර නැතිවෙන්නේ. අවිද්‍යාව කියන එක නැති කරන්න තියෙන එකම දෙය තමයි විද්‍යාව ඇති කරගන්න එක.

විද්‍යාව කියලා කිව්වේ අමුතු දෙයක් නෙවෙයි. බුදුරජාණන්වහන්සේගේවත් අදහසක් නෙවෙයි. මේ ලෝකයේ හැමදාම පැවතුණ, හැමදාම පවතින සැබෑම ඇත්ත ඇතිනැටියේ දැකීම - සම්මාදිට්ඨි.

අපි කියමු මේ 'ස්කන්ධ ටිකේ' (2) සැබෑම ඇත්තක් තියෙනවා. මම ඉදිරි දවස් ටිකේ දී මේ ස්කන්ධයන්ගේ සැබෑ ම ඇත්ත, අපට හම්බවෙන මට්ටම නෙවෙයි, 'ප්‍රතිසන්ධි මට්ටමෙන්' අපට පෙර කර්මයට විපාක හැටියට උරුමවෙච්ච සැබෑම ඇත්ත' මොකක් ද කියන එක කියලා දෙන්නම්.

.....

ඊටපස්සේ අපට තියෙන්නේ තව පැත්තකින් ගත්තහම,

- සීලයක පිහිටලා, සමථ කමටහනක් වඩමින්, නිවරණ ධර්ම දුරු කරලා, ඒ නිවරණ ධර්ම දුරු කරගන්න උපකාරී පිණිස විදර්ශනා ඥානයකින් යුක්තවෙලා, - මේ ටික කළහම නිවරණ ධර්ම දුරු වෙනවා.
- 'නිවරණ ධර්ම දුරු වුණහම' ඔන්න ඔය 'හැමදාම පැවතුණ, පවතින සැබෑම ඇත්ත' දකිනවා.
- 'ඒ දැකීමට' කියනවා 'විද්‍යාවක්, සම්මාදිට්ඨියක්' කියලා. ඒ විද්‍යාව උපන් කල්හි ම අවිද්‍යාව නැතිවෙනවා.
- අවිද්‍යාව නැති වුණොත් කර්ම නැතිකරන්නේ කොහොම ද, 'කර්ම නිසා ඇතිවෙන විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන, එස්ස, වේදනා' (වෙනස්වූ 2) කියන ටික නැතිකරන්නේ කොහොම ද, තණ්හාව (4) නැතිකරන්නේ කොහොම ද කියන එකට උත්සාහයක් ඕනේ නැහැ. ඒ ටික ඉබේම වෙනවා.

එකම සිද්ධියයි තියෙන්නේ එතකොට.

'අවිද්‍යාව කියන තැන භායලා' තැනිකරන්න
'විද්‍යාව කියන කාරණාව' භායාගැහීම විතර්ශි අවිශ්‍යය.

‘විද්‍යාව’ කියන එක ජ්‍යෙෂ්ඨ කථාකතාව ‘අර්ථ විකල්ප චක්‍රය’
නැතිවෙනවා’.

අන්තිමට නතරවෙලා තියෙන්නේ කොතැනින් ද? ජරා, මරණ,
සොක, පරිදෙව, දුක, දොමනසා, උපායාසා නිරුජ්‍යානි
කියන තැන සාක්‍ෂාත්වෙලා තමයි නතර වෙන්නේ.

අවිද්‍යාව කියන එක ඉතුරු වුණොත් ජරා මරණ දුක කියන
එක හදලායි නතරවෙන්නේ.

එතකොට අපට තියෙන්නේ හැමවෙලාවේම ‘වර්තමාන ඇත්ත
ඇතිහැටිය දකිනවා’ කියන තැන ගන්න.

බුදුරජාණන්වහන්සේ අවිජ්ජා නිරොධො සංඛාර නිරොධා කියන
ටිකෙන් පෙන්නුවේ - ‘ලෝකයේ ඉන්න කෙනාට’ දැන් තමතමන්
ගාව තියෙන ‘ඇත්ත නො දකින මානසික මට්ටම සහ ‘ඒ නිසා
හටගත්ත කර්ම’ (3) කියන ටිකක් මිසක - ‘අද මේ ස්කන්ධ’ ටික (2)
මෙතෙක් ගෙනත් දෙන්න හේතුවෙව්ව ‘පෙර අවිද්‍යා සංඛාරය’ (1)
නෙවෙයි.

‘පෙර අවිද්‍යා සංඛාරය’ (1) නිසා ‘ස්කන්ධ ටික’ (2) හටගත්තා.
ඕක තමයි ඇත්ත. ඕක තමයි ජීවිතය.

දැන් ‘අද අවිද්‍යා සංඛාර’ (3) කියන මේ වචන ටික ගන්න
කොට ‘අර පෙර සිද්ධිය (1) ඒකෙන් මිදිලා’ තියෙන්නේ.

‘අද අවිද්‍යාව’ (3) කියන මට්ටම ඉපදිලා තියෙන්නේ ම ‘පෙර අවිද්‍යා
කර්මයට හටගත්ත ටික’ (2) ඇත්ත නො දකිනකමටයි - අද
අවිද්‍යාව.

එතකොට ‘අවිජ්ජා නිරොධො සංඛාර නිරොධා’ කියන කොට
අපට ඉලක්ක වෙන්න ඕනේ, පටිච්චසමුප්පාදයේ අපට

තේරෙන නිසා ඔබේ කොතැනද? 'දැන් වර්තමාන වක්‍රය' හදාගත්ත තැනින් (3).

මම කිව්වා නේ මෙතැන (2) ඇත්ත නො දකින කොට 'අද ඇතිකරන කර්ම' (3) ඇසුරු කරගෙනයි දැන් මේ සිත (2) පවතින්නේ - මේ විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන, එස්ස, වේදනා (වෙනස්වූ 2) කියලා.

ඔය ටික ඇත්ත වුණේ - මේ පැත්තෙන් කර්ම නිමිති සකස් කරගත්තේ නැති කාලයේ දී, ඇති කරගන්නාතාක් මේ විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන, එස්ස, වේදනා කියන ටිකට (2) අනුග්‍රහය දක්වලා තියෙන්නේ පෙර අවිද්‍යා කර්ම (1). ඒවා ටික අරමුණු කරගෙන තමයි තිබුණේ. ඒ නිසායි පෙර කර්මයේ හැටියට අතපය ආදී මේ ටික හැදුණේ. පෙර කර්මයේ හැටියට මේ ටික හැදුණේ මොකද 'මේ ප්‍රතිසන්ධි සිත ඒ කර්මය බලාගෙන' තියෙන නිසා.

ඒ හැදුණු අතපය, ආයතන ටිකෙන් 'දැන් නිමිති' (3) ගත්තාට පස්සේ 'දැන් මේ සිත' (2) මේ අවිද්‍යා කර්මය (3) නිසායි පවතින්නේ. එතකොට දැන් 'මේ අද හැදුණු ස්කන්ධ ටික' (වෙනස්වූ 2) පවත්වන්නේ 'කාම' මට්ටමින්. ඒ හින්දා මේ ආයතන ටික (වෙනස්වූ 2) ඔක්කෝම අපට 'කාමයි' යන තත්වයට පත්වෙනවා.

එතකොට අද අවිද්‍යාව (3) නිරුද්ධ කරලා සංඛාර නිරුද්ධ කළොත් පින්වතුන්ට 'කාම මට්ටම අතහැරෙනවා'.

එතකොට 'රූපභව මට්ටම' පහළවෙනවා. දැන් 'ඒ මට්ටමේ අවිද්‍යා සංඛාරයකින්' (3) යුක්ත යි. ඊටපස්සේ 'ඒ මට්ටමේ' තියෙන ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන ටිකේ නො රැවටෙන කොට, 'ඒ මට්ටමේ සංඛාරය නැතිවෙන කොට' ඒ ස්කන්ධ ටිකෙන් හිත මිදෙනවා.

එතකොට පින්වතුන්ට 'අරූපභව මට්ටම' ප්‍රකට යි. එතකොට දැන් 'ඒ මට්ටමේ අවිද්‍යා සංඛාරයකින්' යුක්ත යි. ඒ මට්ටමේ අවිද්‍යාව

නැතිවෙන කොට 'ඒ මට්ටමේ අවිද්‍යා සංඛාරය' (3) නැතිවෙනවා. එතකොට 'ඒ මට්ටමෙන් හිත මිඳෙනවා'.

මේ නිවන කියන එක පින්වතුනි එකපාරටම ලැබෙන්නේ නැහැ. මම ඊයේ මතක් කළේ අනුපූර්ව ක්‍රියාවක්, අනුපූර්ව ශික්‍ෂාවක්, අනුපූර්ව ප්‍රතිපදාවක් තියෙන්නේ.

ඒකයි - මාර්ග හතරට එල හතරක් තියෙන්නේ ඒ නිසා යි. අනුක්‍රමයෙන් තියෙන්නේ. නැත්නම් එක පාරටම රහත්වීමක් පෙන්වන්න පුළුවන් නේ.

- ඉස්සෙල්ලා 'රූපය කියන එක පිරිසිදු දෑකලා' 'කාමය' අතහරින්න ඕනේ.
- ඊටපස්සේ නාමයට හිත තබලා නාමධර්ම පැත්තට ඇවිල්ලා රූපය අතහරිනවා.
- නාමධර්මයන්ගේ පටිච්චසමුප්පන්න බව බලලා, නිරෝධයට හිත තබලා නාමධර්ම ටික අතහරිනවා.

එහෙමයි අපට යන්න වෙන්නේ. මේක ක්‍රමක්‍රමයෙන්, ක්‍රමක්‍රමයෙන් තියෙන්නේ.

දැන් අපට මේ ඇස් ඉදිරිපිටට එන්නේ 'වර්ණ සටහනක්, චිත්‍රයක්' කියලා කිව්වොත් පින්වතුන්ට ඒක ගැලපෙනවා ද? පුළුවන් ද පිළිගන්න? බැහැ.

ඉස්සෙල්ලා 'කාමය කියන එක මැකෙන්න' ඕනේ. ඔය කාමය කියන එක මැකුණහම පින්වතුන්ට 'වර්ණ සටහනක්' කියන එක අයිතියි.

නමුත් මම කිව්වොත් "මේ ස්පර්ශය නිසා පහළවෙන සංඥාවකුයි හම්බවෙන්නේ, මේක රූපය නෙවෙයි" කියලා කිව්වොත් පින්වතුන් පිළිගන්නවා ද? පිළිගන්න බැහැ.

- කාමය මට්ටමේ ඉන්න කෙනාගේ ‘කාමය අතහරින්න රූපය’ පෙන්වන්න වෙනවා.
- ‘රූපය අතහරින්න නාමධර්ම පෙන්වන්න වෙනවා’ - මේ ‘ස්පර්ශයෙන් උපදින සංඥාවක්’ කියන එක.
- ඊටපස්සේ ‘නාමධර්ම අතහරින්න නම් ස්පර්ශ නිරෝධය පෙන්වන්න වෙනවා’.

එතකොට ‘*ස්පර්ශ නිරෝධය වැදගත්*’ කියලා කිව්වේ,
ඒකයි චිත්තකොට ‘නිවන්’.

ඔය විදිහට තමයි අනුක්‍රමයෙන් යන්න වෙන්වෙන්නේ.

.....

ඕකට හැමවෙලේම උපකාරී වෙනවා සමාධිය. සමාධිය කියන එක ඕනේ. ඉතින් ඒ නිසා මේ කරුණු කථා කරන ගමන්, දැනගන්න ගමන්ම සමාධියත් ඕනේ. දැන් ඔය පෙන්වන්නේ කල්‍යාණමිත්‍ර ඇසුර කියලා, දස කථා වස්තු, නිදුකින්, අපහසුවකින් තොරව අහන වටපිටාවක්, පරිසරයක් වෙන්න ඕනේ කියනවා නිතරම හිත වඩන කෙනෙකුට. ඒ කියන්නේ තමන්ට ප්‍රශ්නයක්, ගැටළුවක් තිබුණහම ලිහාගන්නත්, ඊට අමතරව හැමවෙලාවේම ‘කර්ම ගෙවෙන, කෙලෙස් ගෙවෙන විදිහේ කථාවන් ඇහෙන පරිසරයක්’ ලැබෙන්න ඕනේ කියනවා.

ඇත්තටම බණ අහනවා, ධර්ම සාකච්ඡා කරනවා කියන්නේ ‘විදර්ශනා ආදී භාවනා කරන්න බැරි කෙනාට භාවනා කරවනවා’ වගේ වැඩක්. මොකද ඒ නුවණ ටිකටික හරි ඇතිවෙනවා.

දැන් අපි කියමු මේ ධර්මය සම්බන්ධව පින්වතුන්ට ටිකක් හරි තේරුණා නම් දශමයක් හරි නො දන්නාකම ගෙවුණා ම යි. දැන් මුලින්ම නො දන්නාකමක් තිබුණා නම් ඒ නො දන්නාකමෙන්

ටිකක් හරි අඩුවුණේ නැත් ද? අඩුවුණා ම යි. ඒ වගේ ටිකෙන්ටික, ටිකෙන්ටික මේ කෙලෙස් ගෙව්ගෙව්, ගෙව්ගෙව් යන්නේ. ඒ අඩුවෙච්ච එක කවදාවත් නැතිවෙන්නේ නැහැ ආයෙක්. ඒ නොදන්නාම කම ගෙවුණා. ඊටපස්සේ තව ටිකක් පැහැදිලි කළොත්, තව ටිකක් පැහැදිලි කරගත්තොත් හිත වඩලා, ඒ මට්ටමේ නොදන්නාකම ගෙවෙනවා.

මාර්ගඵල කියන්නෙන් ඇත්තටම ඒකයි. දැන් සෝවාන් පුද්ගලයා ගන්න - සෝවාන් පුද්ගලයාට කියන්නේ නැහැ 'අවිද්‍යාව තියෙනවා' කියලා. මිච්ඡාදිට්ඨි කියලා කියන්නේ නැහැ, 'සම්මාදිට්ඨි යි' කියලා කියන්නේ.

නමුත් සකදාගාමී වෙන කොට ඩිහෙතමි 'විච්ඡාදිට්ඨිය තැන්නමි, ඡව්ද්‍යාව තැන්නමි', සකදාගාමී වෙන කොට ගෙවුණේ මොකක් ද? ඡනාගාමී වෙන කොට? හත් වෙන කොට?

- එතකොට කියන්නේ 'ආලෝකයේ අඩුවැඩිකම' කියලා විතරයි.

ඒ කියන්නේ අඳුරුම අඳුරක් තිබුණොත් ඒකට කියනවා කළුපර, අඳුර කියලා. අඳුරක් තියෙන තැනක කුප්පිලාමිපුවක් පත්තු කළොත් දැන් කුප්පිලාමිපු එළියක් තියෙන තැනකට කියනවා ද අඳුරයි කියලා. අඳුර නැහැ. එළිය යි. ඊටපස්සේ අපි කියමු ලාමිපු 10ක් විතර එළියක් තියෙන බල්බ එකක් දැමීමොත් අරට වැඩිය එළිය ආවොත්, දැන් ඒකට මොකක් ද කියන්නේ? 'අරකට වඩා එළියයි' කියනවා මිසක දැන් කොයි එකට ද අඳුර කියන්නේ? දෙකෙන් එකකටවත් අඳුරක් කියනවා ද? අඳුරක් කියන්නේ නැහැ, නමුත් 'ඊට වඩා එළියක්' ඇති වුණහම ඒකෙන් තේරෙනවා 'අර එළියයි කියපු එකෙන් යම් අඳුරක් තිබ්ලා තියෙනවා' කියලා. හැබැයි 'වෙන එළියකට සාපේක්ෂවයි' මේකේ අඳුරු ගතිය තේරෙන්නේ. නමුත් ඒකට අඳුරක් කියන්නේ නැහැ.

ඊටපස්සේ වොට් 25ක විතර එළියක් දැමීමොත්. තවත් වැඩි යි. එතකොට 10ක් තියෙන මට්ටමෙන් අඳුරක් තිබුණා කියලා කියනවා. වොට් 100ක විතර එකක් දැමීමොත්? 500ක විතර එකක් දැමීමොත්? ඒ වගේ එකින්එකට, එකින්එකට, ආලෝකයේ වැඩිකම් වෙනවා නේ ද? නමුත් ඒ එකකටවත් අඳුරැයි කියනවා ද? නැහැ.

ඒ වගේ දිට්ටියකින් පුද්ගලයාගේ ඉඳලා අවිද්‍යාව, නැත්නම් මිච්ඡාදිට්ටිය කියලා කියන්නේ නැහැ. සම්මාදිට්ටිය. සම්මාදිට්ටියේ වැඩිකම් තියෙනවා. පිහිටා හිටිනකමක් තියෙනවා.

හැබැයි මේ සම්මාදිට්ටිය කියපු අවස්ථාවේදීත් යම් අඳුරක් තිබුණා, නො දකිනකමක් තිබුණා' කියන කාරණාවට එන්නේ 'ඊට වඩා වැඩිපුර වැටහිව්ව' දවසට යි.

ඒ වගේ යම් දවසක දී ඇත්ත දැක්කහම -

'ඇත්ත දකින තැනට' තමයි - 'අඤ්ඤාන-අඤ්ඤාත්තාමිති ඉන්ද්‍රිය' කියන්නේ. - 'නො දන්නා දේ දැනගන්න යනවා'.

දැක්කාට පස්සේ - අඤ්ඤාන්ද්‍රිය, දැනගන්නා, දැක්කා.

ඊටපස්සේ 'චුළයට' පත්වුණාට පස්සේ 'සකදාගාමී මාර්ගයේ' පෙන්වන්නේ මොකක් ද? ජර්භොදාන - තවත් ජර්ඞ්‍ය වෙනවා කියන තැනකින් විතරයි.

'අනාගාමී මාර්ගය' පෙන්වන්නේ කොහොම ද? ජර්භොදාන 'ජර්භන් මාර්ගය'? - ජර්භොදාන

ඊහත් වුණාට පස්සේ තමයි 'අඤ්ඤානාමී - දැනගෙන ඉව්වයි' කියන තැනට පත්වෙන්නේ.

ඊට මෙහා මුලින්ම තමයි 'නො දැක්ක දේ දකින්න' යන්නේ.

ඊගාවට වෙන්තේ 'දැකීම පිරිසිදු වෙනවා' කියන එක පෙන්නන්නේ. 'දර්ශනය එකම යි'.

එතකොට 'අරිහත්වයේ දී දැකලා ඉවරයි'.

ඒ කිව්වේ 'මේ කාලයේ දී' රූපය පිරිසිදු දැකලා 'කාමය නිරුද්ධ වුණා නම්' ඒ නිරෝධවීමත් 'නිරෝධවීම ම තමයි'. නමුත් ඒ දැකීම තවත් පිරිසිදු වෙනවා.

ඊටපස්සේ 'නාමධර්ම' පිරිසිදු දකින කොට 'රූපය නිරුද්ධ වෙනවා'. ඒ නිරෝධයත් නිරෝධවීම ම තමයි.

ඊටපස්සේ 'පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය' දකිනවා. දැක්කහම 'නාමධර්මයන්ගේ නිරෝධය' සිද්ධවෙනවා. ඒ නිරෝධයත් නිරෝධය ම තමයි.

මේ 'චක්ක ඝරුඛිය රූප, නාම ගුණ ටිකක් ජර්ඝ්‍ය වීමයි' වැඩිවෙලා තියෙන්නේ.

ඩිකට තමයි 'නිවන් දැකිනවා' කියලා කියන්නේ.

හැබැයි එකක් දකින්න ඕනේ, 'කෙනෙක්' නිවන් දකිනවා නෙවෙයි. එතකොට 'කවුද' එහෙනම් නිවන් දකින්නේ?

පුද්ගලයෙක් නිවන් දැක්කා, කෙනෙක් නිවන් දැක්කා නෙවෙයි. 'දුක් වූ ඝරුඛියෝ' නිරුද්ධ වෙනවා.

තියෙන අඹ ගහේ ගෙඩි ටික කාලා නැවත ඇට ඉතුරු කරන්නේ නැහැ වගේ -

ඒ 'පුරාණ කර්මයට හටගත්ත අඹ ගහයි, ගහේ ගෙඩි ටිකයි' වගේ තමයි මම ඔය 'විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා' (2) කියලා 'ස්පර්ශ ආයතන හය' අරහයා ඉගැන්නුවේ.

'ගහේ නැවත ඇට හදාගත්තා' වගේ තමයි 'වර්තමාන අවිද්‍යාවෙන් පටන්ගන්න කර්ම' (3). එතකොට හැදෙන හැදෙන ගෙඩිය කනවා, 'ඇට ටික නැති කරනවා'.

පැළ කරන එක තමයි අපි කරන්නේ. එතකොට කියනවා නැවත මේ ගස් වැවීම, වැඩීම නැවත වෙනවා. ඇට හිටෙව්වොත් ප්‍රශ්නයක් නැහැ - ආයෙත් ගෙඩි කන්න පුළුවන්. ඒ වගේ ගහක් හැදෙනවා, ආයෙත් ගෙඩි කන්න පුළුවන්. එතකොට මේ ගෙඩි ටික කෑවා, නමුත් ඇට ඉතුරු කරන්නේ නැහැ, පලලා, පුවිවලා දානවා. එතකොට මොකද වෙන්නේ? මේ ගහ තියෙනකම් අවුරුදු 50ක් හරි 60ක් හරි තියෙයි.

'මේ ගහ තියෙද්දීමයි' නැවත ගහක් හදන්න තියෙන බීජය ඉතුරු නොකළේ. *තෙ ඛිණ්ඛිජා අවිරුළුතිජඤා* - 'ඒ බීජ ක්‍ෂයවීමෙන්' = 'නො වැඩුණු ජඤයෙන්, තණ්හාවෙන්' නැවත භවයකට නො ඇලුණු සිත - 'නැවත භවයකට යන්න සිත් නැහැ'.

එතකොට මොකද වෙන්නේ? *නිබ්බන්ධිරා යථායං පදිපො* - ඒ ධීරයන්වහන්සේ නිවෙනවා පහනක් නිවුණා වගේ.

මේ 'ගහ කියන තැන ගෙඩි කාලා ඇට ඉතුරු නො කරන මට්ටමට' තමයි රහතන්වහන්සේ කියලා කිව්වේ.

'ස්පර්ශ ආයතන හය පරිහරණය කරනවා' - 'නැවත නොහටගන්න විදිහට'.

තව පැත්තකින් ගත්තොත්

‘බැහැර ස්පර්ශ ආයතන හයේ කිසිම නිමිත්තක් ඉතුරු නො වෙත්’
එකයි අත්තිවට ‘කර්ම නැත’ කියලා කිව්වේ.

‘කර්ම රැස්වෙනවා’ කියලා ගන්නේ පින්වතුන්ට - බැහැර ස්පර්ශ ආයතන හයේ එකදු නිමිත්තක් හරි තියෙයි නම්, ඒ ‘ඉපදෙන්න තියෙන නිමිත්තක්’.

.....

රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ඒවා අරහයා ඇත්ත ම යථාර්ථය තමයි - ‘රූප ගැටුණු නිසා පෙනෙන බව’ වෙන්න පුළුවන්. ඇත්ත.

පෙනෙන්නේ කාටද? ‘බාහිර ඉඳලා තමන්ට’ නේද පෙනෙන්නේ?

ඉතින් පෙනෙන දෙය ආපනු බාහිරයට අයිති වෙන්නේ කොහොමද?

දැන් ‘බාහිර රූප ටික නිසා’ රූප ඇහැට ගැටිලා, ‘ඇහැට උඩින් තියෙන හිතට’ රූප පෙනෙනවා - හරි.

පෙනෙනවා කියන එකට - නාමරූප පච්චයා විඤ්ඤාණං - ‘මේ රූපයයි, හිතේ තියෙන නාමධර්මයි නිසා’ පෙනෙනවා. ‘පෙනෙනවා කියන එක දැනගන්නවා’ කියන එක ඇතිවෙනවා.

දැන් දැනගත්ත දෙයයි, පෙනෙනවා කියන දෙයයි ආයෙත් රූපයට අයිති වෙනවා ද? නැහැ.

පින්වතුන් මේ කියන්නේ මොකක් ද දන්නවා ද? දැන් ‘මේ කකුල් හතරයි, මේ ලෑල්ලයි නිසා’ මේසය. දැන් මේසය කියන එකට වැයවෙලා නේ - ‘කකුල් හතරයි, ලෑල්ලයි ඔක්කෝම ටික වැයවෙලා’ මෙහෙම තියෙන හින්දා නේ මේසය.

දැන් පින්වතුන් ආපහු ‘මේසයේ කකුල්’ ගැනත් කථා කරනවා. ඒකයි ප්‍රශ්නේ තියෙන්නේ. දැන් මේ ‘මේසයේ කකුල්’ කියයි, ‘මේසයේ ලෑල්ල’ කියයි, ඒකේ වරදක් පින්වතුන්ට පෙනෙන්නේ නැහැ නේ?

දැන් ඉතින් බලන්න - ‘මේ කකුල් හතරයි, ලෑල්ලයි කියන ටික මෙහෙම තිබුණු හින්දා’, හදපු හින්දා නේද මේසය කිව්වේ? දැන් ඔන්න ‘මේසය කියන එකට මේ ටික වැයවෙලා’ තමයි මේසය කිව්වේ.

දැන් ‘මේසය කියලා වෙනම එකක්’ දැකලා,

‘ඒකේ කකුලුත්’ දකින්න පුළුවන් ද?

තේරෙනවා ද මම කියන එක?

දැන් අපිට ඕකේ දෝෂය පෙනෙන්නේ නැහැ. අපි හැමවෙලේම කර්ම රැස්කරගන්න විදිහට ඉන්නවා කියලා කියන්නේ. දැන් මේ අඩු ටිකයි, ලෑල්ලයි මේ විදිහට කැලි ටික ඔහොම යෙදුණු හින්දා, තිබුණු හින්දා ඔන්න ඒක මේසය කිව්වා. දැන් ‘මේ කැලියි, ලෑලියි වලින් අමතරව වෙනම මේසයක් තියෙනවා ද’ කියන්න මට.

එහෙම ‘වෙනම මේසයක්’ තියෙනවා නම් ‘මේසයේ කකුල්’ කියලා පෙන්න්න පුළුවන් ‘ඒ මේසයට’. දැන් එහෙම යෙදෙනවා ද? නැහැ.

ඒකම තමයි අපි කියන්නේ ‘දකින රූපය’ කියලා.

‘මේසයේ කකුල්’ දක්කත් එකයි, ‘පෙනෙන රූපය’ කියලා පෙන්නුවත් එකයි.

‘රූපයයි නාමයයි’ දෙක වැයවෙලා පෙනෙනවා.

ඊටපස්සේ මේ ‘නාමරූප දෙකම නැතිවෙන කොට පෙනෙන එක නැතිවෙනවා’.

ආයෙත් 'රූපයයි නාමයයි දෙක නිසා' ආයෙත් පෙනෙනවා.
ආයෙත් ඒ දෙක නැතිවෙන කොට පෙනෙන දෙය
නැතිවෙනවා. කිසිම වෙලාවක

'පෙනුණේ රූපය', 'පෙනුණේ නාමය' කියලා
'අහිත් අතට යන්න පැවිටින් දු' කියලා බලන්න. බැහැ.

පැවිටින් - අවිද්‍යාව නියතකල්. එතකල් කර්ම. එහෙම ගියොත් කර්ම.

පින්වතුන් 'මේසයේ' කකුල් දකින්නාක් කර්ම ම යි. පුටු කකුල්
දකින්නාක් කර්ම.

මේ ශරීරය ගන්න - දැන් අතපය, ඔළුව, ඇඟ මේවා ටික ඔක්කෝම
එකට මෙහෙම යෙදිලා තියෙන හින්දා 'මම' කිව්වා. හරි, කමක්
නැහැ කියමු කෝ ඒකත්. දැන් ආයෙත් දකිනවා නම් 'මගේ අත',
මගේ කකුල, මගේ ඔළුව කියලා අහිත් පැත්තටත් දකිනවා නේ. ඩිනේ නේ
ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ.

එතකොට මේ හැම තැනම එකම දෝෂය. දැන් ගහක් ගත්තොත්, මුල්
ටිකයි, කඳයි, කොළයි, අතුයි, ඉතියි - ඕවා ටික යෙදිලා වැය වුණහම
අපි ඕකට කියනවා 'ගහ' කියලා.

ඊටපස්සේ ආයෙත් අපි දකිනවා - 'මේ ගහේ කොළ, මේ ගහේ අතු,
මේ ගහේ ඉති, මේ ගහේ කඳ, මේ ගහේ මුල්'. දැන් 'ඔය ගහ'
මොකක් ද කියන්න මට?

'අවිද්‍යාවෙන් හටගත්ත' ගහ ඒක.

'අරක ස්කන්ධයන්ගෙන් හටගත්ත ගහ.

මේක අවිද්‍යාවෙන් හටගත්ත ගහ. ඔය ගහටයි තණ්හාව හිටින්නේ.

මේ 'නාමරූප නිසායි විඤ්ඤාණය'. 'දැක්ක රූපයටයි' තණ්හාව
ඇතිවෙන්නේ.

මේ 'දැක්කා කියන සිද්ධිය' නාමරූප නිසා හටගන්නා, ඒක ඵ්ඵවච යි.

නමුත් ඊටපස්සේ - 'රූපයක් දකින්න පුළුවන්' කියලා ආයෙත් ගිහිල්ලා තියෙනවා නේ. පින්වතුන්ට මේසයේ කකුල් ටික අරහයායි තණ්හාව හිටින්නේ.

ඔය වගේ හැම වෙලාවේම 'අපි එකක් හදාගන්නවා'.

දූන් 'මම' කියලා කෙනෙක්, පුද්ගලයෙක් සත්වයෙක් ඉන්නවා නම් ඉන්න කෙනා 'එක්කෝ රූප බලමින්, ශබ්ද අසමින්, ගඳසුවද ලබමින්, රස ලබමින්, ස්පර්ශ ලබමින්, ධම්මාරම්මණයන් හිතමින්' කියන මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ මොනවාම හරි වැඩක් කරමින් 'ජීවත්වීම' නේද 'කෙනා' කියලා කියන්නේ?

'කෙනා' කියලා කියනවා නම් යමක්, ඒක අයිති වෙන්නේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ පැවැත්මට නේ ද? 'ස්පර්ශ ආයතන හයේ පැවැත්මයි' - කෙනා.

දූන් බලන්න 'ආයතන හයම පවතින කෙනෙක් නැද්ද' කියලා.

දූන් රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධම්ම කියන 'ආයතන හයම දැනගන්නා වූ මම' - කෙනෙක් නිර්මාණය වෙලා නැද්ද?

ඇහැ කාගෙද? මගේ. කන මගේ. නාසය මගේ. දිව මගේ. කය මගේ. හිත මගේ. දූන් ඔය 'මගේ' කියන කෙනා කොයි ආයතනයේ ද? ඉන්නේ? එයා මේ ස්පර්ශ ආයතන හයට අයිති කෙනෙක් නෙවෙයි ද? එතකොට දූන් එයා කොහේද ඉන්නේ?

ඔන්න ඔතැනයි ප්‍රශ්නේ තියෙන්නේ. ඕක තමයි කෙලේසය. ඔතැන තමයි ගුටිකන තැන පින්වතුන්.

නමුත් රහතත්වහන්සේ කියලා කියන්නේ -

'පෙනෙන කොට පෙනෙනවා කියන සිද්ධියම චිත්තය'.

‘ඇහෙනවා කියන සිද්ධියම’ විචිතය.

ඒකට අමතරව ‘පෙනෙනවා වූ මම’ නැහැ. ‘ඇහෙන මම’ නැහැ.

අන්තිමට ආවහම - ‘ස්වභාවික සිද්ධිය’.

එතකොට සම්මාදිට්ඨිය කියන තැනට ආවහම අර ‘අමතර කෙලේසයක්’ හිඳින ටිකමයි වෙලා තියෙන්නේ.

‘සංඛාර’ (3) කියන එකෙන් තමයි ඔය කෙලේසේ හඳලා තියෙන්නේ. ඊටපස්සේ තමයි මගේ ඇහැ, මගේ කන, නාසය, දිව, ශරීරය කියලා ආපහු මෙයාටයි කැලි ටිකක් එකතු කරගන්නේ.

මේ වැරද්ද කියන්නේ, ඇත්ත නො දැකීම කියන්නේ, ඔන්න ඔය ඇත්ත නො දකිනකම තියෙන්නේ. වරදක් කියලා වත් අපට පෙනෙන්නේ නැහැ නේ. මේක කෙලේසයක්, වරදක් කියන එකවත් පෙනෙන්නේ නැහැ.

නමුත් අපි හොඳට නුවණින් බැලුවොත් ‘පමණ කරන්න බැරි තරම් මහා විශාල වරදක්’ කියන එක තේරෙනවා.

.....

එතකොට දැන් මම සම්මාදිට්ඨිය එකඑක ආකාරයට කථා කළා. ඊටපස්සේ ඔය සම්මාදිට්ඨිය ඇති කරගන්න නම් අපිට ඕනේ ඉතාමත් තියුණු, තීව්‍ර චිත්ත ඒකාග්‍රතාවයක්.

තව පැත්තකින් ගත්තහම යම් වතුරක ප්‍රභාස්වර ගතිය තියෙනවා නම් පතුල පෙනෙනවානෙ නේ ද?

ඒ වතුරට සායම් මොනවා හරි දිය කරලා තිබ්බොත් පතුල පෙනෙනවා ද? පෙනෙන්නේ නැහැ. එතකොට ඒ වතුර රළ ගහනවා වගේ කැලැක්කිලා නම් පතුල පෙනෙනවා ද? නැහැ.

ඒ වතුරේ දිය සෙවෙල බැඳිලා වගේ තියෙනවා නම් පෙනෙනවා ද? නැහැ. එතකොට බුබුළු දදා, පෙණ දදා නටනවා නම් පතුළ පෙනෙනවා ද? නැහැ. ඒ වතුර මඩවෙලා, බොරවෙලා නම් පෙනෙනවා ද? නැහැ.

ඕවා එකක්වත් නැතුව 'බොහෝම ප්‍රභාශ්වර' නම් පතුළ පෙනෙනවා නේද?

ඒ වගේ මේ සිතේ බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරන්නේ

දියසායම් ටිකක් දියවෙච්ච වතුර වගේ තමයි 'කාමච්ඡදා' කියන එක මතසේ යෙදුණොත් එහිදී ඇත්ත පෙනෙන්නේ නැහැ.

ඊටපස්සේ පෙණ දදා, පැහෙන, නටන වතුරකත් අඩිය පෙනෙන්නේ නැහැ වගේ, ද්වේෂය, පටිඝය, තරහව කියන එකත් මතසේ ඇති වුණහමත් ඒ මතසටත් ඇත්ත පෙනෙන්නේ නැහැ.

ඉතින් දියසෙවල බැඳිලා, පාසි බැඳිලා නම් ඒ වතුරත් අඩිය පෙනෙන්නේ නැහැ. ඒ වගේ ටීනමිද්ධයෙන් යුක්ත නම් ඒත් පෙනෙන්නේ නැහැ.

වතුරක නිතරම රැළි ගහනවා නම්, වංචල නම් ඒත් අඩිය පෙනෙන්නේ නැහැ වගේ සිත විසිරිලා නම් තියෙන්නේ ඒත් ඇත්ත පෙනෙන්නේ නැහැ.

වතුරක් බොරවෙලා, මඩ පාට නම් ඒත් අඩිය පෙනෙන්නේ නැහැ. ඒ වගේ විචිකිච්ඡාව නම් තියෙන්නේ, සැකය නම් තියෙන්නේ, ඒත් ඇත්ත පෙනෙන්නේ නැහැ.

ඉතින් මේ කාමච්ඡදා, ව්‍යාපාද, ටීනමිද්ධ, උද්දව්ඡ කුකුච්ඡ, විචිකිච්ඡා කියලා කියන්නේ 'සිතේ තියෙන ප්‍රභාස්වරකම, සිතේ තියෙන පැහැදිළිකම, යමක් විනිවිද දකින්න පුළුවන් හැකියාව තමයි නැතිවෙලා' තියෙන්නේ.

ඔන්න ඔය ටික දුරු කරගන්න තමයි මහන්සිවෙන්න ඕනේ. ඔය ටික දුරු කරගත්ත දවසට 'මේ කථාකරන දේවල්' කිසි වෙහෙසකින්, අපහසුවකින් තොරව පෙනෙනවා. දකින්න පුළුවන් තත්වයට පත්වෙනවා.

අන්න ඒ දකපු දවසට බුදුරජාණන්වහන්සේ නෙවෙයි ඔය කාරණා කියන්නේ, පින්වතුනුයි ලෝකයට කියන්නේ - "නුඹලා අත්ධයෝ, බිරෝ වගේ ඉන්නේ, මෙන්න මේක නේ ඇත්ත" කියලා කියයි පින්වතුන්. අද අපට ඕක බරක් වගේ දක්කාට නිවරණ ධර්මයන්ගෙන් මිදුණු මනසට බරක් නැහැ.

ඇත්තටම මම කියන්නේ ධර්මය කියන එක ගැඹුරු නැහැ. ධර්මය කියන එක කෙනෙකුට ගැඹුරුයි, කෙනෙකුට නො ගැඹුරුයි වෙනවා නම් ධර්මයත් අසාධාරණයක් කරලා නැත්ද? අසාධාරණයක් කරලා තියෙන්නේ. නමුත් 'ධර්මයේ ගැඹුරු, නො ගැඹුරුකම' නෙවෙයි තියෙන්නේ.

දැන් කිලෝ 5ක විතර බරක් අරගෙන පොඩි ළමයෙකුට දුන්නොත්, මේ කිලෝ 5 පැයක් විතර උස්සගෙන ඉන්න පුළුවන් ද? බැහැ, මොකද ඒක බරයි. හොඳයි මේ කිලෝ 5 අවුරුදු 20ක 25ක තරුණයෙක් අතට දුන්නොත්, පැයක් විතර හිටගෙන ඉන්න පුළුවන් ද? පුළුවන්. කිලෝ 5 පොඩි ළමයාට බර වැඩි කරලා, තරුණයා ගාව දී බර අඩු කළා ද? එහෙනම් මොකද වුණේ? කිලෝ පහ පහමයි, කෙනාකෙනාගේ 'දරාගැනීමේ හැකියාව' අනුව, හැකියාව මත මේක බර අඩු හෝ වැඩි වුණේ. හොඳයි මේ පොඩි ළමයා අවුරුදු 25ක විතර තරුණයෙක් වෙච්ච දවසට - බර නැහැ.

ඒ වගේ කිලෝ පහ, පහම වගේ 'ධර්මය ධර්ම ම යි'. ඒක කෙනෙකුට ගැඹුරු, නො ගැඹුරු වෙන්නේ නැහැ. නිවරණ වැඩි මනසට මේක ගැඹුරුයි, පොඩි ළමයාට වගේ. නිවරණයන්ගෙන් මිදිච්ච මනසට නොගැඹුරු යි. පොඩි ළමයාත් ලොකු ළමයෙක්

වෙඩිව දවසට එයාට මේක බර නැහැ වගේ, නිවරණයන්ගෙන් මිදිව්ව මනසක් හදාගත්ත දවසට එදාට මේ ධර්මය එයාට ගැඹුරු නැහැ.

ඉතින් ඒ නිසා 'සියළුම සසර දුක් අවසන් කරන්න මේ ඇත්ත දකින්න ඕනේ'. ඇත්ත දකින්න තියෙන ඊශාව උපාය තමයි නිවරණ ධර්ම දුරු කරගන්න එක.

.....

ඉතින් අපි මේ ඇත්ත දකින්න නිවරණ ධර්ම දුරු කරගන්න තමයි මේ භාවනා කරනවා කියන එක කරන්නේ. ඒකේ දී අපි සමථ කමටහනක් වඩනවා.

සමථ කමටහනක් වඩද්දී මම මතක් කළා සති නිමිත්තේ හිත තියාගන්න කියලා. සති නිමිත්ත කියලා කිව්වේ තොල්දෙක ළඟ හෝ නාසය ළඟ හිත තබාගන්න ඕනේ. හිත යොමු කරනවා තොල්දෙක ළඟ හෝ නාසය ළඟට.

දැන් තොල්දෙක හෝ නාසයට හිත යොමු කරලා 'හිතෙන් ඒ දිහා බලාගෙන ඉන්නවා'. හිතට - තොල්දෙක හෝ නාසය හෝ දූතගන්න, දූතෙන් සකස් කරලා තියෙනවා.

ඒක කෙනෙකුට ප්‍රකට නැත්නම් මම කිව්වා තොල්දෙක ළඟට මෙහෙම ඇඟිල්ල තියන්න. එතකොට ස්පර්ශ වෙන තැනට හිත යොමු කරන්න. හිත එතෙන්නට යොමු කරලා දැනුම එහෙමම තියෙද්දී ඇඟිල්ල ගන්න. ඔන්න එතකොට ඒ තමයි දැන් සති නිමිත්තේ ඉන්නවා කියලා කියන්නේ. සති නිමිත්තේ හිත තියාගෙන ඉන්නවා.

ඊශාව දෙය තමයි සති නිමිත්ත සිහි කරලා, සති නිමිත්තට ම නැඹුරුවෙලා ඉන්න. සති නිමිත්තට හිත තබලා වෙන දේවල් හිතන්නේ නැතුව නාසය හෝ තොල්දෙක ළඟ හිත තියාගන්නවා.

හිත කියාගෙන ඊට ම නැඹුරුවෙලා ඉන්නවා. ඉන්න කොට හිත අහකට ගියොත් ආපහු සති නිමිත්තට ම ගන්න.

කිසිම වෙලාවක ආනාපානසති භාවනාව 'කරන්න යන්න එපා'. සති නිමිත්ත තුළ වෙන කිසිම දෙයකට හිත යන්නේ නැති විදිහට සති නිමිත්ත තුළ ඉන්න හුරුවෙන්න. හිත තබන්න. එහෙම ඉන්න කොට අශ්වාස-ප්‍රශ්වාස වෙන බව දන්නවා. ඉබේමයි, ස්වභාවිකවයි ජීවත්වෙන්න හුස්ම ගන්නේ. හුස්ම ගන්න සිද්ධිය හොඳට වැටහෙයි තමන්ට හොඳට සති නිමිත්තේ හිටියහම. පින්වතුන්ට ඒක තේරෙන්නේ නැත්තේ සති නිමිත්තේ ඉන්නේ නැති හින්ද යි.

සති නිමිත්තේ හරියට හිටියහම ඉබේමයි අශ්වාස ප්‍රශ්වාසය ප්‍රකට වෙන්නේ. ඒ ප්‍රකට වෙන අශ්වාස ප්‍රශ්වාසය නුවණින් දනිමින් ඉන්නවා. මේ විදිහට තමයි 'ආනාපානසති භාවනාව' කරන්නේ.

එතැනින් නැගිට්ටාට පස්සෙත් අශ්වාස-ප්‍රශ්වාසය අනුව ගිය සිහිය නැහැ, නමුත් සති නිමිත්තේ හිත කියාගෙන යනවා. සති නිමිත්තේම හිත කියාගෙන එනවා. සති නිමිත්තේ හිත කියාගෙන වැඩකටයුතු කරනවා. මේ විදිහට උපාය කරනවා, උත්සාහවත් වෙනවා. එහෙම නැතිනම් සති නිමිත්තේ හිත කියාගෙන බුදුගුණ හෝ අසුභය හෝ මරණය හෝ කුමන හෝ කමටහනක් වඩන්න පුළුවන්.

දැන් ඔය සමථ කමටහනක් වඩන හැටි. ඊටපස්සේ ඊට අමතරව මම ඊයේ කිව්වා අනිත්‍ය සංඥාව වඩන හැටි. පාර තලන ගල්රෝලකට යටට දානදාන හැම ගල් කැටයක්ම කුඩු කරගෙන, වස්ප කරගෙන යනවා වගේ,

අනිත්‍යයි කියන 'සංඥාව' වඩන්න, 'අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවය' මෙයාට හසුවෙන හැමදෙයක් ම පොඩිකරගෙන යනවා කියලා බලන්න. ඇත්තටම ඔය මට්ටමේ දී බැලුවහම රළු මට්ටමේ කෙලෙස් අඩුවෙනවා.

නමුත් මේ අනිත්‍ය සංඥාව ද එකච්ඡ මට්ටම් වලට ගැඹුරට යනවා.

තව කෙනෙකුට පුළුවන් ඕනේ නම් ඉඳගෙන ඉන්න කොට සති නිමිත්තේම හිත තබාගෙන, උපදින උපදින හැම විතර්කයක් ම අනිත්‍යයි කියලා බලන්න පුළුවන් නම්,

හැබැයි එතැනදී 'චිත්තුප්පාදයේ' දක්‍ෂවෙන්න ඕනේ. චිත්තුප්පාදය කියලා කියන්නේ 'හිත උපදිනකමේ' දක්‍ෂවෙන්න ඕනේ.

ඔතැනින් අල්ලා ගන්න පුළුවන් නම්
හිතේ සමාධිමත් බව ඉතාමත් වේගයි.

ඒ කියන්නේ 'උපදින උපදින හැම විතර්කයකම අනිත්‍යය' බලන්න ඕනේ.

හිත ගොඩාක් සමාධිමත් වුණහම 'විතර්ක සියුම් වෙනවා'.

ඒ කියන්නේ 'සති නිමිත්ත තුළ භොදට හිත තැබුවහම' පින්වතුන්ට ගෙවල්දොරවල්, දුවාදරුවෝ කියලා හිතෙන්නේ නැහැ. ඔය එකච්ඡ දේවල් සිහිවෙනකම, කථා කෙරෙන ගතිය එන්නේ නැහැ.

ඒ වෙලාවට විතර්ක තියෙන්නේ වෙන විදිහකට. ඒ වෙලාවට ඒක හඳුනාගන්න දක්‍ෂවෙන්න ඕනේ අපි.

ඒ වෙලාවට 'පිහිටි අර්ථයෙන්' විතර්ක තියෙන්නේ. 'සිහිවෙන අර්ථයෙන් නැහැ', පිහිටි අර්ථයෙන් තියෙන්නේ.

ඒ කියන්නේ දැන් මෙහෙම ඇස්දෙක වහගෙන හිටියොත් සිහිවෙන්නේ නැහැ, සති නිමිත්ත තියෙනවා නමුත් පින්වතුන්ට 'මේ වටපිටාවේ දේවල් තියෙනවා' කියනකම තේරෙයි. 'දැන් ඒවා විතර්ක' පින්වතුන්ට.

දූන් පින්වතුන් ඇස්දෙක වහගන්න බලන්න. වහගත්තහම හිතට පෙනෙනවා නේද මේ වටපිටාවේ අනිත් අය ඉන්නවා කියලා? පින්වතුන්ට හරි විජ්ජා පුළුවන් නේ. ඇස්දෙක වහලත් වටපිටාව බලන්න පුළුවන් නේ. ඉතින් සෘද්ධි නැහැ කියනවා නේ. දූන් අපි නම් දන්නේ ඇහැට රූප ගැටුණහම වක්කු විඤ්ඤාණය උපන්නොත්මයි පෙනෙන්නේ කියලා. ඉතින් දූන් පින්වතුන්ට පුළුවන්නේ වටපිටාව බලන්න ඇහැ පරිහරණය නො කරත්. බලන කොට පින්වතුන්ට පුළුවන් නේ 'මට කමටහන් ' කියලා දෙන්න. ඇයි දූන් ඇස් දෙක වහගෙන වක්කු විඤ්ඤාණයත් උපදින්නේ නැතුව රූප බලන්න නම් ඔය දිවැස් මට්ටමක්.

දූන් පින්වතුනි ඇත්තටම ඔය පෙනෙන්නේ 'චිත්තජ රූපයක්'. ඔය තියෙන්නේ 'සිතෙන් ම ඔසවපු චිත්තජ රූපයක්'.

පින්වතුන් දූන් 'ධවට්ඨා' හිතාගෙන ඉන්නේ
'මේ ඇහැට පෙනෙන රූප' කියලා.

- අනිත්‍ය සංශ්‍යාව වඩන කෙනෙකුට පුළුවන් සති නිමිත්තේ හිත තියාගෙන,
- ඒ දූතෙනදූතෙන රූපය - ඇස්දෙක වහගෙන දූන් ඉදිරියෙන් පෙනෙන කොට "මේ චිත්තජ රූපයක් අනිත්‍යයි".
- ඊටපස්සේ පිටුපසින් පෙනෙනවා නම් ඒ චිත්තජ රූපයක් අනිත්‍යයි".
- මේ වගේ 'හිතට දූතෙනදූතෙන' රූපයේ අනිත්‍ය බලන්න පුළුවන් නම් - ඔහොම කරමින් ඉන්න කොට 'හිතෙන ගතිය' එනවා.
- එතකොට 'හිතෙන එකේ' අනිත්‍යත් බලනවා, 'දූතෙන එකේ' අනිත්‍යත් බලනවා.

- මේ 'දෙකම වේගයෙන්' කරනවා.
- කරන කොට, කරන කොට - ඔය 'තියෙනවා තියෙනවා' කියන ඒවා ටිකත් 'මැකෙනවා ගන්නවා'.
- දැන් හිතෙන්නෙත් නැහැ, බාහිර තියෙන ඒවාත් පෙනෙන්නේ නැහැ, - මැකෙනවා.
- එතකොට 'පුද්ගලයා' ඉදිරියට එනවා. එතකොට පින්චතුන්ට 'මේ කය තියෙනවා' කියලා තේරෙනවා, 'මේ මම ඉන්නවා' කියන එක තේරෙනවා. - දැන් ඒක 'විතර්කයක්'.
- ඒකෙදි අනිත්‍ය බලන කොට, බලන කොට, දැන් කකුල් ටික මැකෙනවා, අත මැකිලා යනවා ටික ටික.
- දැන් මේ බාහිර පෙනෙන්නෙත් නැහැ, එක එක ඒවා හිතෙන්නෙත් නැහැ, මේවාත් නැහැ.
- පින්චතුන්ට නිකම් අහස වගේ. හැබැයි මෙතැනින් බැලුවහම මේ මූණ ගත්තහම 'මම කියන හැඟීම' ඉතුරු වෙයි.
- ඊටපස්සේ 'ඒකෙන් අනිත්‍යය' බැලුවොත් පින්චතුන්ට මේ කමටහන කියන තැනට වෙනකම් ම එනවා, සති නිමිත්තට වෙනකම් ම 'තමන්ව' එනවා.
- 'සති නිමිත්තයි, තමනුයි දෙන්නාම එක්කෙනෙක්' වෙන තැනක්. වෙන මොකුත්ම නැහැ, එයාට මුළු ලෝකයම නියෝජනය වෙන්නේ 'සති නිමිත්තෙන් විතරයි' ඊටපස්සේ.
- හැබැයි එතකොට ගොඩක් සමාධියක් ඇතිවෙලා. ගොඩක් උඩට යන්න ඕනේ.

ඔය මට්ටමට ගන්න පුළුවන් බොහෝම වේගයෙන්,
බොහෝම ඉක්මනට.

- ඊටපස්සේ එයාට ‘රහත් වෙනකල්ම කමටහන එතැනින් හම්බවෙනවා’.
- ‘මම’ කියන හැඟීම ඉතුරු වෙනවා. මේ මම කියන ‘අස්මි මානය’, ‘වෙමි කියන හැඟීමේ’ අනිත්‍ය බල බලා හිත වඩන්න පුළුවන්.
- එයාට හිතේ උපදින ‘ඉතාමත් සියුම්’, දශම මාත්‍රයක් පමණ වූ ‘චිතර්කයන්’ හඳුනාගන්න පුළුවන් මට්ටමට එනවා.
- කිසිම චිතර්කයකට එයා රැවටෙන්නේ නැහැ. කුසල සහගතවත්, අකුසල සහගතවත්, ‘කිසිම චිතර්කයකට රැවටෙන්නේ නැහැ’.
- එයා මොනවාම හරි දෙයක් හිතන්නේ නම් සිහිය ඇතුළුව, මනා නුවණ ඇතුළුව, දැන දැනමයි හිතන්නේ. ‘ඉබේ හිතෙන්නේ නැහැ’. ඉතින් මොනවාම හරි දෙයක් දැනගන්නවා නම්, මෙනෙහි කරනවා නම්, සිහි ඇතුළුව දැනගන්නවා, මෙනෙහි කරනවා. අසිහියකින් දැනගන්නවා වෙන්නේ ම නැහැ.
- එතකොට තමන්ට මේ විදිහට හිත පවත්වන්න ඕනේ කියලා හිතූණහම ඒ විදිහට හිත පැවැත්වෙයි. දැන් මට මේ අරමුණෙන් අයින් කරලා වෙන අරමුණක් ඕනේ කිව්වහම, ඒ අරමුණට තැබිය හැකියි. “දැන් මට සති නිමිත්ත තුළ ම ඉන්න ඕනේ” කියලා කිව්වොත්, සති නිමිත්ත තුළ ම හිටිය හැකියි. “මට ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසට විතරක් යන විදිහට ඉන්න ඕනේ” කියලා හිතුවොත් ඒ විදිහට විතරක් ඉන්න පුළුවන්. ඉබේ නැහැ දැන් මොකුත්. දැන් සති නිමිත්තේ හිත තියෙන කොට ඉබේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසට යනවා - ඒවා මොකුත් නැහැ. හොඳට කිකරැයි. ඕනෑම විදිහකට.

- අන්න 'ඒ වගේ තත්වයකට පත් වුණහම' පින්වතුන්ට පුළුවන් 'මේ සත්ව-පුද්ගලභාවයට හම්බවෙන නාමරූපයන්' මෙනෙහි කරන්න.
- ඒ මෙනෙහි කරන කොට ඒ හිතට හොඳට පැහැදිලියි නාමරූප දෙක මෙනෙහි කරනවා - 'අනාත්ම බව තේරෙනවා'.
- ඊටපස්සේ එක තැනක ඉඳගෙන ඒ හිත වැඩුවහම, නැගිට්ටාට පස්සෙන්, පින්වතුන්ට ඇස් ඉදිරිපිටට රූපයක් හම්බවෙන කොට, 'හම්බවෙන රූපයක් එක්කම එන පුද්ගලභාවය අඩුයි'.
- ඉස්සෙල්ලාම මනසින් අඩුවෙනවා. ඒ කියන්නේ මෙහෙත් (බාහිරව) තවම පුද්ගලයා කියලා රැවටෙනවා. නමුත් දරුවෝ ගැන, ගෙවල්දොරවල් ගැන 'හිතන්න හැදුවාට' ඒකේ පුද්ගලභාවය නැහැ. බර නැහැ, පොත්තක් වගේ.

මනස තුළ ධම්මායතනයේ තියන සත්වපුද්ගල හැඟීම
ඉස්සෙල්ලා ගෙවෙනවා, ටික ටික අඩුවෙනවා.

- හැබැයි තවම 'ආයතන පරිහරණය කරන්න ගියහම තවම පුද්ගලයා ම කියලා රැවටෙනවා'.
- ආපහු ඔහොම භාවනා කරන කොට මනසේ තියෙන පුද්ගලභාවය හොඳටම අඩුවෙනවා.

අඩුවෙන කොට ටිකක් දූනෙන්න ගන්නවා මේ
'පඤ්චායතනයෙන්' දකින කොට එන පුද්ගලභාවය
අඩුවෙනවා.

මොකද ඇත්තටම මෙහේ පුද්ගලයෙක්, *බාහිර පුද්ගලයෙක් දැකලා*
තෙව්යි තියෙන්නේ, 'දැනුලේම තියෙන පුද්ගල සංඥාවයි' මේ
දකින කොටත් 'දැනි සිහි කථගෙන්' තියෙන්නේ.

- එයාව 'එක තැනක ඉඳගෙන එයා අඩුකරන කොට' මේ පැත්තෙන් 'දකින කොටත්' සැහෙන න් අඩුවෙනවා.
- ඊටපස්සේ මෙතැන යම් මට්ටමක්, යම් දවසක් තියෙනවා -
ඉඳගෙන ඉන්න කොට පුද්ගලභාවය, මම කියන හැඟීම අයින් කළහම, පුද්ගල සංඥාව - බාහිර සත්වයෝ පුද්ගලයෝ 'සිහි කරන්න පුළුවන්' නිකම් පොතු ටිකක් සිහි කරනවා වගේ.
- චුට්ටක්වත් නැහැ, තමන්ට හොඳටම තේරෙනවා මේ අපි 'විතර්කමයි සිහි කරන්නේ' කියලා.
- ඒක හොඳටම එළඹ සිටි දවසට පින්වතුන්ට -
මේ රූප ඇස් හමුවට එද්දීත්, පින්වතුන්ට පෙනෙනවා අනාත්ම වූ නාමරූප දෙකක් හම්බවෙනවා කියන නුවණ ඉදිරිපත් වෙන දවසක් තියෙනවා.
- ඒ කියන්නේ අත් කායොති වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිනා නොති - සත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් නොවූ කය පමණක් ඇත්තේය යන සිහිය හොඳින් එළඹ සිටිනවා.
- ස්පර්ශ ආයතන හය හම්බවෙද්දීත් සත්වයෝ පුද්ගලයෝ කියනවා වෙනුවට, 'සත්ව පුද්ගල සංඥාව මැකිලා හම්බවෙන මානසික මට්ටමක් ඇති වුණහම' තමන්ගේ මනසේ නිවරණ ධර්ම නැහැ කියලා තමන්ට පෙනෙනවා.
එක තැන ඉඳගෙන හිටියත් නැහැ, ආයතන පරිහරණය කරද්දීත් නැහැ.
- නිවරණ දුරු වුණහම ප්‍රමෝදය ඇති වෙනවා, ප්‍රමෝදය නිසා ම ප්‍රීතිය, ප්‍රීතිය නිසා ම පස්සද්ධිය, පස්සද්ධිය නිසා ම සෑපය, සෑපය නිසා ම හිත සමාධි වෙනවා.

අන්ත ඒ සමාධිය 'කාම නවය අත්හැරින්' චට්ටමේ සමාධියක්.

- දැන් මේ මට්ටමේ ඇතිවෙන, ඔය මට්ටමේ ඇතිවෙන සමාධියටවත් අර මම කිව්ව නාමරූප දෙක දකින මට්ටමේ ඒ සමාධියටවත් කියන්නේ නැහැ තවම ධ්‍යාන කියලා. ඒ සත්ව පුද්ගලභාවය මැකිලා ‘මේ මට්ටම පෙනෙන මට්ටම’ ගත්තහම ‘කාම භවයේ උපරිම සමාධිය උපචාර සමාධිය’.
- එතකොට අර්පණා සමාධිය කියලා කියනවා අන්න ‘අර කාම මට්ටම අනභරලා එනකොට’.

අර්පණා සමාධි මට්ටමේ තියෙන ලක්‍ෂණය දන්නවාද? ‘ඉඳගෙන හිටියොත්’ ඒ සමාධියේදී මේ කය සම්පූර්ණ ගල්ගැහෙනවා වගේ වෙනවා. සම්පූර්ණ ‘මනසේ විතරයි සමාධිය’ තියෙන්නේ. මේ ‘පඤ්චායතනය අතහැරෙනවා’.

මට තියෙන ප්‍රශ්නයක් තමයි - දෝෂයක් කියනවා නෙවෙයි - මම අහලා තියෙනවා සමහරු ප්‍රථම, දුතිය, තෘතිය, චතුර්ථ ධ්‍යාන වලට අධිෂ්ඨාන කරනවා, කට ගාවට එනකොට ප්‍රථම ධ්‍යානය, න්‍යාය ළඟ දුතිය ධ්‍යානය, ඇස් දෙක මට්ටමට එනකොට තෘතිය, නළල මට්ටමට එනකොට චතුර්ථ ධ්‍යානය කියලා. දැන් මට තියෙන ප්‍රශ්නය ඒක නෙවෙයි. ප්‍රථම ධ්‍යානයට පත්වෙන කොටත් මේ කය අනිමිත්තයි. මේ කය අතහැරෙනවා. කොහොමද මනින්නේ කියලයි තියෙන ප්‍රශ්නය. ඊගාවට ප්‍රථම ධ්‍යානය කියන එකේදීයි විතක්ක, විචාර තියෙන්නේ, දුතියධ්‍යානයෙන් පස්සේ විතක්ක, විචාර වත් නැහැ. ‘විතක්ක, විචාර නැත්නම්’ පින්වතුන් දන්නවාද ‘පඤ්චායතනයේ මොකුත් දැනගන්න බැහැ’ කියලා. ඉතින් දැන් දුතියධ්‍යානයටත් සමච්ඡිලා, මෙහෙත් කියනවා - හරි දැන් තුන්වෙනි ධ්‍යානයට අධිෂ්ඨාන කරන්න කියන කොට දැන් ඇහිලා. අධිෂ්ඨානත් කරලා. මට දැන් ඕනේකම තියෙන්නේ “කොහොමද ඒ විජ්ජාව කළේ” කියන එක දැනගන්න.

එහෙම නෙවෙයි, මම මේවා ඔක්කෝම මතක් කරන්නේ පින්වතුන්ට නො රැවටෙන්න. මේ සැබෑම සිද්ධාන්තයක්.

- එතකොට මේ කය සම්පූර්ණම අතහැරෙනවා.

සම්පූර්ණම 'මනෝමය සිද්ධියක්' තමයි'
අර්පණා ධ්‍යාන මට්ටම - ප්‍රථම ධ්‍යානය.

- 'මේ ශාසනයේ ප්‍රථම ධ්‍යානයට' ගියොත් බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරන්නේ "මාරයාගේ ඇස අති කළා, මාරයාගේ නො දැක්මට ගියා" කියලා. එව්වරට බලවත් ප්‍රථම ධ්‍යානය. ආයෙත් පිරිහෙන්නේ නැහැ, 'මේ ශාසනය ඇසුරු කරගෙන' ගියොත්.
- එතකොට ඒ ධ්‍යාන මට්ටමේ දී පින්වතුන්ට මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ ඇත්ත ඇතිහැටියේ සිහිපත් කරන්න පුළුවන්. සිහිපත් කළොත්, ඒකට ප්‍රාර්ථනාවක්වත් ඕනේ නැහැ, පෙනෙනවා.
- දැන් අපි කිව්වොත් "ඇස් ඉදිරිපිටට එන්නේ වර්ණ සටහනක්, පෙනෙන දෙය අල්ලන්න බැහැ" කියලා, අන්න ඒ කියපු ගති ටික ඒ විදිහටම පෙනෙනවා.

මේ 'ස්පර්ශ ආයතන හයේ ඇත්තයි' ආපහු බැලිය යුත්තේ.
ඇත්ත බලන්නයි අපි හිත සමාධි කළේ, ඇත්තයි පෙනෙන්නේ.
'ඇහැ කියන එකේ ඇත්ත' ඇතිහැටියේ දකිනවා.

- ඇත්ත දකින නිසා ඇහේ කලකිරෙනවා.
- කලකිරෙන නිසා නො ඇලෙනවා.
- නො ඇලෙන කොට කෙලෙසුන්ගෙන්, ආශ්‍රවයන්ගෙන් මිදෙනවා.
- 'රූපයේ ඇත්ත ඇතිහැටියේ' දකිනවා. සමාධිං භික්ඛවෙ භාවෙථ සමාහිතො විනෙත යථාභූතං පජානාති - සමාධිය වඩන කොට ඇත්ත දකිනවා. යථාභූතං පසංනෙතා නිබ්බිදාති - ඇත්ත ඇතිහැටියේ දකින්නේ කලකිරෙනවා. නිබ්බිදං විරජ්ජති -

කලකිරීමෙන් නො ඇලෙනවා. - විරාගා විමුවවති
නොඇලීමෙන් මිදෙනවා.

- විමුක්තසම්. විමුක්ත 'මිනි ඤාණං නොති - මිදුණහම මිදුණා කියන නුවණ එනවා.

බුදුරජාණන්වහන්සේ පෙන්නනවා ක්‍රමයක් -

- "විමුක්ති ඥාන දර්ශනය' හේතුප්‍රත්‍යය යි. ඒක ප්‍රාර්ථනා කරන්න එපා. මිදුණහම මිදුණා කියන නුවණ ඉබේම එනවා".
- "මිදීම ප්‍රාර්ථනා කරන්න ඕනේ නැහැ. ඉබේම ලැබෙනවා. නොඇලුණහම මිදෙනවා".
- "නො ඇලීම ප්‍රාර්ථනා කරන්න ඕනේ නැහැ. ඉබේම ලැබෙනවා. කලකිරුණහම නො ඇලෙනවා".
- "කලකිරීම ප්‍රාර්ථනා කරන්න එපා. ඉබේම ලැබෙනවා, ඇත්ත දැක්කහම".
- "ඇත්ත දැකීම ප්‍රාර්ථනා කරන්න ඕනේ නැහැ. ඉබේම ඇත්ත පෙනෙනවා හිත සමාධි වුණහම".
- "සමාධිය ප්‍රාර්ථනා කරන්න ඕනේ නැහැ. සමාධි වෙනවා - සමාධිය වඩන්න බැහැ මේකේ දී. 'සමාධිය වෙනවා' හිතකය දෙක සැපසහගත කල්හි".
- "සැපය ප්‍රාර්ථනා කරන්න ඕනේ නැහැ මහණෙනි, පස්සද්ධිය ඇති වුණහම සැපය ලැබෙනවා".
- "පස්සද්ධිය ප්‍රාර්ථනා කරන්න ඕනේ නැහැ, ප්‍රීතිය ඇති කල්හි පස්සද්ධිය ලැබෙනවා".
- "ප්‍රීතිය ප්‍රාර්ථනා කරන්න ඕනේ නැහැ, ප්‍රමෝදය ඇති කල්හි ලැබෙනවා".

- “ප්‍රමෝදය ප්‍රාර්ථනා කරන්න ඕනේ නැහැ, නිවරණ දුරු වුණහම ලැබෙනවා”.

නිවරණ දුරු වෙන්න කළ යුතුයි.

- ඉතින් ‘නිවරණ ධර්ම දුරු කරගන්න තැනට’ විතරයි කරන්න ඕනේ.

මේ ‘ධර්මය දැනගන්න’ කෙනාට - ඉතුරු වික ‘දැකිනවා’

කියන තැන ‘ඉබේම’ වෙනවා.

ඉතින් ඒ නිසා නිවරණ ධර්ම දුරු කරගන්න තමයි අපි භාවනා කරන්නේ. කෙනෙකුට ඕදාරික මට්ටමෙන් හැම ධර්මයක්ම අනිත්‍යයි කියන සංඥාවෙන් බලන්න පුළුවන්.

අනිත්‍යයි කියන සංඥාවෙන් බලලා ඒ ‘අනිත්‍ය සංඥාව ස්පර්ශ ආයතන හයේ රථ මට්ටමට’ බලලා ‘රථ කෙලෙස් ටික’ නැති කරන්න පුළුවන්. ඊටපස්සේ

‘එක තැනක ඉඳගෙන ඉන්න කොට’ විතර්කයන්ගේ අනිත්‍ය බලලා එහෙමම එහෙමම සුඛම සුඛම ප්‍රකටවෙන, ප්‍රකටවෙන විතර්කයන්ගෙන් උඩට ගිහිල්ලා සමාධිය ඇති කරගෙන, ආශ්‍රවක්‍ෂය කරන තැන දක්වාම යන්න පුළුවන්.

කෙලෙසුන්ගෙන්, ආශ්‍රවයන්ගෙන් මිඳෙන්න මේ අනිත්‍ය කියන ධර්මතාවය ‘එක දොරටුවක්’ වෙනවා. ඒ නිසා අනිත්‍යයට කියනවා ‘විමුක්ති මුඛ’ කියලා.

අනිත්‍ය කියන දොරටුවෙන් ජිවමං වුණොත් නිශාට කියනවා

ශුන්‍යත වෙනොව්වුක්තිය ලබපු කෙනෙක් කියලා. නිශා

ඒ දොරටුවෙන් නිසිඟට ගියා.

අපි අනිත්‍යයෙන් කථා කළා වගේම දුකෙන්, අනාත්මයෙන් ඉදිරියට
කථා කරමු.

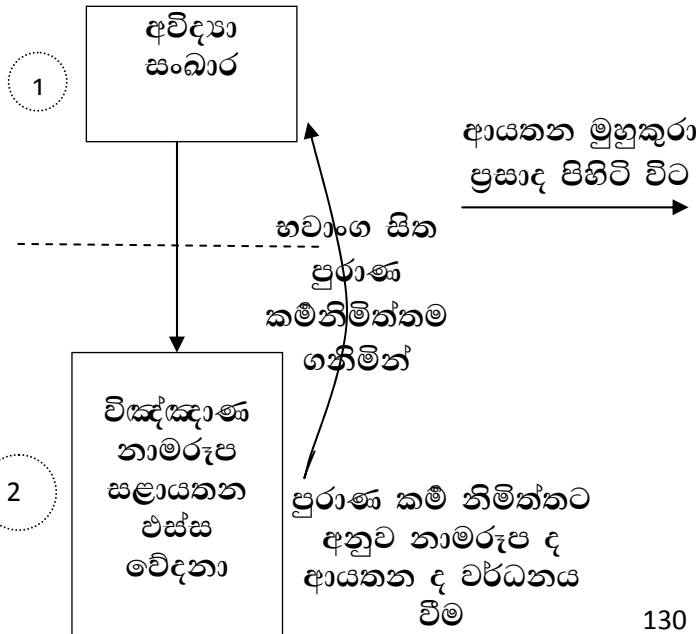
හැම දෙනාටම තෙරුවන් සරණයි.

මෙම පරිච්ඡේදයේ මූලික ම අර්ථය සාරාංශ ගතකළ සටහන් හතරක්

i වව් කුණේ දි

පුරාණ ප්‍රතිසන්ධි කම්

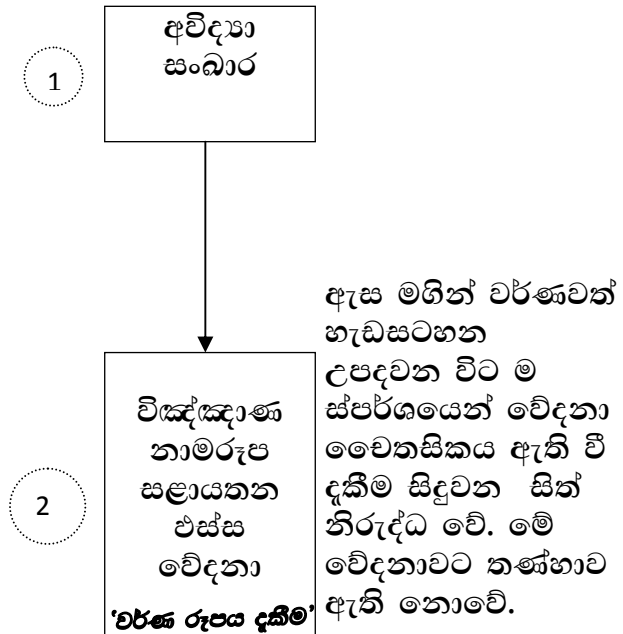
නිමිත්ත

ii පුරාණ කම්යව විභාකය ලෙසට

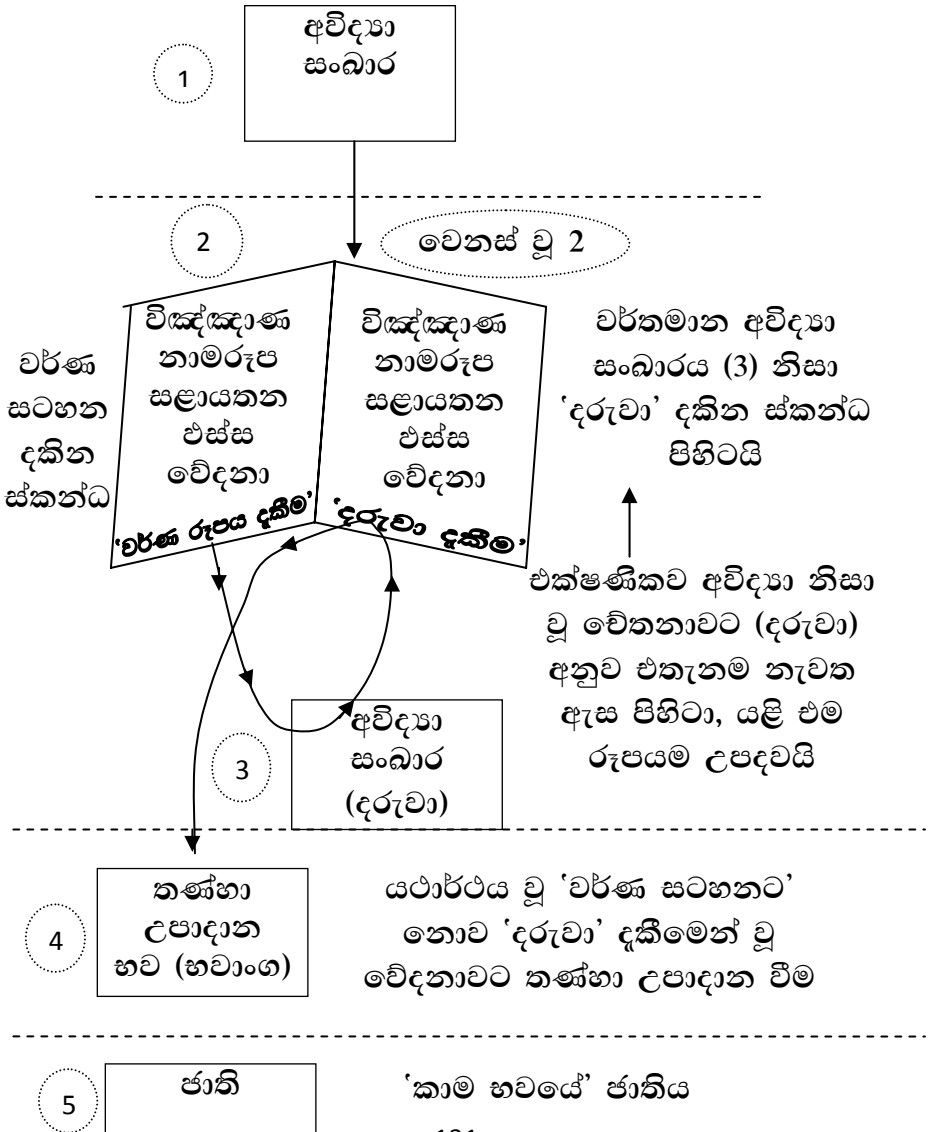
පුරාණ ප්‍රතිසන්ධි කම්

නිමිත්ත

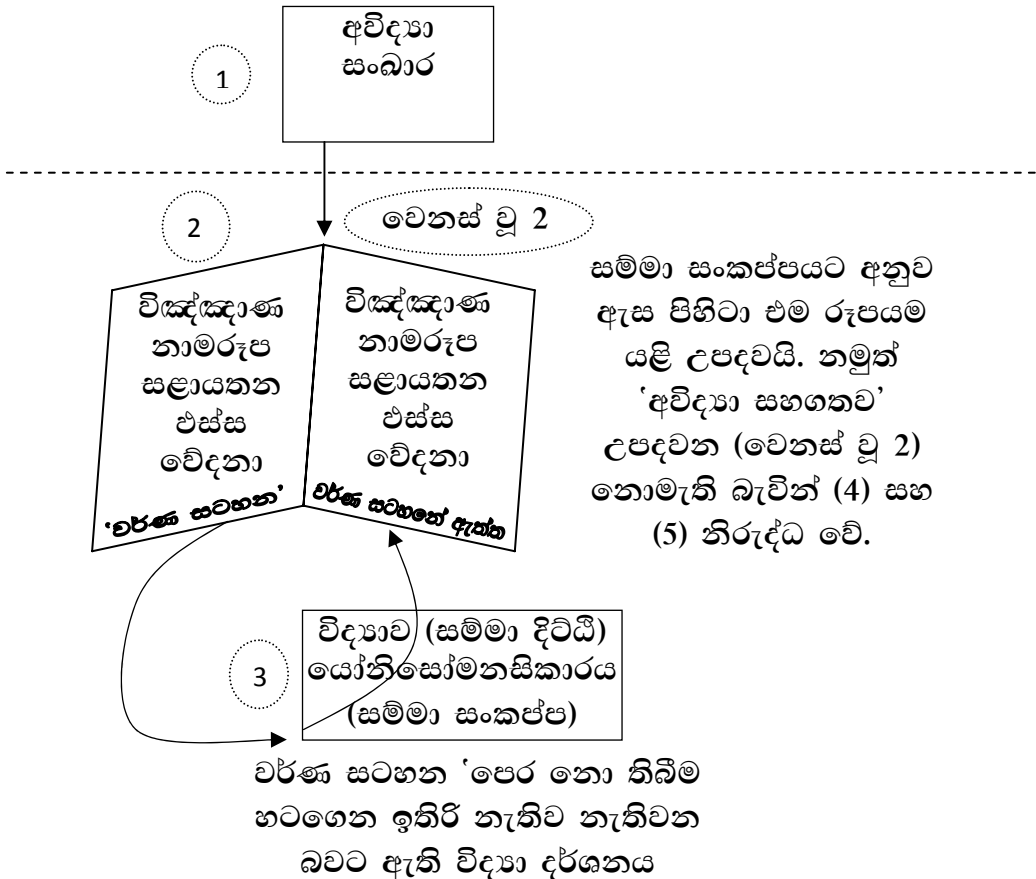

ඇස මගින් වර්ණවත් හැඩසටහන උපදවන විට ම ස්පර්ශයෙන් වේදනා වෛතසිකය ඇති වී දැකීම සිදුවන සිත් නිරුද්ධ වේ. මේ වේදනාවට තණ්හාව ඇති නොවේ.

පුරාණ ප්‍රතිසන්ධි කම්
නිමිත්ත

පුරාණ ප්‍රතිසන්ධි කම්
නිමිත්ත

පටිච්චසමුප්පාද සටහන 1

අවිද්‍යා ① සංඛාර	අවිද්‍යා සංඛාර ⑥ කණ්ඞා උපාදාන හව
විඤ්ඤාණ නාමරූප ② සලායතන එස්ස වේදනා	විඤ්ඤාණ නාමරූප ⑦ සලායතන එස්ස වේදනා
③ අවිද්‍යා සංඛාර ----- කණ්ඞා ④ උපාදාන හව	අවිද්‍යා සංඛාර ⑧ කණ්ඞා උපාදාන හව
⑤ ජාති	විඤ්ඤාණ නාමරූප ⑨ සලායතන එස්ස වේදනා

පුණ්‍යානුමෝදනාව

සුඡ්වත්ව සිටින ගුණදස ලියනගේ පියාණන්ටත්, පියසිලි කටුගම්පොලගේ මැණියන්ටත්, මේ පුස්තකය මුද්‍රණ ද්වාරයෙන් නිකුත් කිරීමට උපකාරී වූ අසෝක මහතා ඇතුළු සියලු දෙනාටත්, මේ පුස්තකය කියවන ඔබ සියලු දෙනාටත් මේ ගෞතම බුදු සසුනේ දීම වතුරාසී සත්‍ය ධර්මය අවබෝධයටත්, නිරෝගී දීර්ඝායුෂ සම්පත් ලැබීමටත් මේ ධර්ම දූතමය පින් ඉවහල් වේවා.

මේ පොතේ අන්තර්ජාල සංස්කරණය (PDF) ලබා ගැනීමටත්, හඬ පටය (MP3) ශ්‍රවණය කිරීමටත්, පූජ්‍ය මාන්කඩවල සුදස්සන හිමියන්ගේ වෙනත් ධර්ම දේශනා හා පොත්පත ලබා ගැනීමටත් උන්වහන්සේගේ වෙබ් අඩවිය වෙත පිවිසෙන්න.

<http://sudassana.org>